

5722

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Κ. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΡΕ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Τύποις Ἀντωνίου Κορομηλᾶ καὶ Πλάτωνος Πασπαλλῆ.

1851.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡμεῖς ἄρα καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεστιώτος αἰῶνος τῶν Φώ-
των, ὅπως μὲ θρησκομαρεῖς σφοδρὰς προὰς ἐπακαφθῇ ἡ
φύξις τῶν αὐτῶν, ὡς μὴ ὄφειλε, συζητήσεων καὶ ἐρίδων,
αἱ ὁποῖαι κραταιῶς καὶ διαφόρως διετάραξαν, διὰ τὰς τοῦ
λαοῦ τότε χυδαίας προλήψεις, τοὺς παρωχηκότας χρόνους,
χρόνους ἀγροικίας καὶ ἀμαθείας, καθ' οὗς ἡ Πορτιρικὴ τυ-
φώδης δεσποτεία ἐπ' ἀκρότητα ἐλάσασα, ἐξεζήτει ἀπολύ-
τως τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν, καὶ τὴν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς
Ἀνατολὰς ἐπέμβασιν, πρὸς πλατυσμόν τῆς Ἐκκλησίας της.

Ὡς δὲ ὑπέκκαυμα τῶν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον μνήμην μό-
λις ἐξαλειφθεισῶν τοιούτων Συζητήσεων, ἀνεφάνη τὴν σή-
μερον Γάλλος τις Εὐγένιος Βορέ ἐπωνυμούμενος, κινῶν τὸν
αὐτὸν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Ἰησουϊτισμοῦ ἀνάγυρον, καὶ ἀ-
γωνιζόμενος φορᾷ Σοφισμάτων καὶ ὕβρεων, ἵνα φυτεύσῃ εἰς
τὰς Ἀνατολὰς αὐτὸ τὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ἐπεμβάσεως
στευγερὸν Ἰησουϊτικὸν ἀξίωμα, διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις ἐκδο-

θέντος ἴδη πρὸ αὐτοῦ Λιβέλλου, εἰς τὸν ὅποτον ψέγει παν-
κρῶς καὶ διαβάλλει ἀναιδῶς ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς δι' αἰ-
σχροτάτων λέξεων, ὡς ἀδίκους ἀποκαλῶν καὶ ἀλιτηρίους
ἄρπαγας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίων Τόπων ἐξ αὐτῶν τῶν
Λατίνων, τῶν καὶ μόνων ιδιοκτητῶν τούτων ἐξ αἰώνων.

Ὡπ' ὧν οὖν τῶν τοσούτων κατηγοριῶν καὶ ἀνευθυνιά-
στων ψευδολογιῶν, ζήλω τῆς ἀληθείας, ἀνελάβομεν τὴν δε-
ῦκα σκευὴν, εἰς τὴν ὅποian ἀποδεικνύομεν καὶ διὰ λό-
γων ἐμβριθῶν, καὶ δε' ἀναντιρρήτων, σωζομένων παρὰ τε
τοῖς Πατριάρχαις τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοῖς ἐν Ἱεροσολύ-
μοις ἀρχείοις, ἀρχαίων σοβαρῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτι-
κῶν, πάντα ὅσα ἂν ὁ ῥηθεὶς Λιβέλλογράφος ἐπάγῃ ἐπιχει-
ρήματα, πρὸς πλίστωσιν τοῦ περὶ τῶν ἁγίων Τόπων ζητή-
ματός του, καὶ ἀπάτην τῶν μὴ εἰδόντων, ὡς αὐτόχρημα φλυα-
ριῶν πάταγον.

Ἐξελέγχομεν τὴν γενομένην ὑπὸ ποτηρίας παρὰ τῶν

Φραγκισκάνων, τῶν λεγομένων φυλάκων τῶν ἁγίων Τό-
πων, νοθείαν εἰς οὗς προβάλλει ὁ φυλλαδιογράφος αὐτὸς
Βορὲ ὀρισμοὺς, καὶ τοὶ ἀσημάντους, δοθέντας παρὰ τῶν
Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου Μαμ.λούκων πρὸς αὐτοὺς τοὺς
δυτικογράφους· ὑποδεικνύομεν ἔτι, ὅτε, ποίῳ τρόπῳ, καὶ
ἐπὶ ποίων περιστάσεων, ἐπέτυχον αὐτοὶ τοῦ γὰ λάβωσι καὶ
τινα Σουλτανικὰ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτόγραφα· καὶ τέως ἐκφαν-
μιζομεν αὐτοὺς τοὺς ἀπὸ δύσεως ἐλθόντας εἰς Ἱερουσα.λήμ,
ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Μαμ.λούκων, ξένους δυτικούς μο-
ναστὰς, καὶ τυχόντας παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσα-
λήμ ξενίας εὐαγγελικῆς καὶ ἐστίας, ὡς σφετεριστὰς αὐτοὺς
πραγματικῶς, (μετὰ τὸν πορθητὴν τῆς Ἱερουσα.λήμ Σουλ-
τὰν Σελήμ τὸν Α'.) καὶ ἄρπαγας προφανεῖς τῶν ὧν ἤδη
κατέχουσιν ἁγίων Τόπων, ὧν μὴ ἀρκοῦμενοι, ἐπαρέστησαν
ταῦν ζητοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεξαίρετως τῶν Ἀγίων
Τόπων πάντας, ταύτην, λέγομεν, τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτα-

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐκκλησιαστικοῦ αἰῶνος πατράων ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων κληρονομίαν.

Πέποιθε δὲ τὸ ἡμέτερον γένος ὑπὲρ προστασίας ἀναμφι-
βόλου τῶν δικαίων του, ἐπιστηριζόμενον μετὰ τὴν Θείαν
Ἀντιληψιν, ἐπὶ τὴν Φιλευσπλαγχνον εὐθυδικίαν τοῦ Κρα-
ταισιτάτου Ἀβδοῦλ Μεδτιζιτ Αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, τοῦ τοὺς
οἰκτιρμὸνς Αὐτοῦ καὶ τὰ ἐλέη ὁσημέραι βασιλικῶς καὶ ἀ-
φθόγως ἐπὶ τοὺς πιστοὺς Αὐτοῦ ὑπηκόους διαχέοντος, καὶ
ἐπὶ τὴν εὐεργετικὴν συνδρομὴν ἐπίσης τοῦ ἐξόχου ἀνδρός,
μεγάλου Ὑπουργοῦ, τοῦ κατὰ τὸν Ἀρακτορικὸν Ὑψηλὸν
σκοπὸν τὴν τε πρόδοον καθ' ὅλα καὶ τὸν Πολιτισμὸν ἀρί-
στως διευθύνοντος καὶ εὐκλεῶς προάγοντος.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Κ. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΡΕ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ.

Ῥηθεὶς ἀρχεται τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Λιβέλλου
αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος οὕτως. Ἡ ἡμετέρα διοίκησις
λέγει, οὐδὲ δύναται νὰ παραγνωρίσῃ, ἢ νὰ ἀμελήσῃ τὰ
πολύτιμα δικαιώματα, τὸ θεμέλιον τῆς καθολικῆς αὐτῆς
προστασίας· ἡ Γαλλία, πρὸ ἐνὸς ἡδὴ αἰῶνος, ἔκλεισε τοὺς
ὀφθαλμούς της ἐπὶ τὸ μέγα τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς συμ-
φέρον· ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ ἐνδείξῃ τὴν σήμερον ἐπὶ κρο-
τον τὴν ἱκανοποίησίν της, ἐπαναλαμβάνουσα τὴν κατὰ
παράδοσιν Πολιτικὴν τῶν σταυροφοριῶν, καὶ ἐκδοιλεύουσα
τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀπαντῶντες δὲ πρὸς ταῦτα λέγομεν ὁ Ῥηθεὶς Βορέ

ἐκ προοιμίων τοῦ Λιβέλλου του παροτρύνει, δι' ὧν γράφει ἐρεθιστικῶν, τὴν τῆς Γαλλίας διοίκησιν, ἵνα ἀναλαμβάνουσα τὴν τῶν σταυροφόρων Πολιτικὴν, καὶ ἐκδουλεύουσα τὴν Ἐκκλησίαν, παρεπιδείξῃ ἑαυτὴν ἐπικρατεστέραν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ διοίκησις εἶναι τόσον σοφὴ, συνετὴ καὶ δικαία, ὥστε οὐδέποτε θέλει εὐδοκήσῃ νὰ ἀναλάβῃ τὴν τῶν σταυροφόρων πολιτικὴν, τουτέστι τὸ πνεῦμα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, καὶ τὴν οἰωδῆποτε τρόπον κατὰκτησιν τῶν ἀλλοτρίων, πρὸς δεῖξιν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, πρὶν νὰ ἀκούσῃ καὶ τοὺς λόγους τῶν πικρότατα διαβαλλομένων, καὶ ἐμπαθέστατα κατηγορουμένων Γραικῶν παρὰ τοῦ Κ. Βορέ. Ἡ Γαλλία καὶ οὕτως ὑπάρχει ἰσχυρά, καὶ ἀνάγκην ὅλως δὲν ἔχει, ἵνα ἀναμιγνυομένη εἰς καλογηρικὰς συζητήσεις, ἐπαυξήσῃ τοιοῦτοτρόπως τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον.

Ἱστορικὴ μελέτη καὶ ἔρευνα περὶ τοῦ ζητήματος.

Ἐν τῷ Λιβέλλῳ αὐτοῦ τούτῳ ἀρχεται αὐτὸς ἀπὸ τοιοῦτον Σοφιστικὸν συλλογισμόν. Συμφωνία, λέγει, πρὸς ἕνα τρίτον (τουτέστι πρὸς Γραικοὺς) ἐν ἀγνοίᾳ καὶ βλάβῃ τοῦ κυρίου καὶ συμβαλλομένου μέρους (ἤτοι τῶν Λα-

τίνων), λογίζεται ἄκυρος· διότι τοῦτο δεικνύει, ὅτι ὁ τρίτος αὐτὸς δὲν ἔχει τίτλους, ἀλλὰ περιποιεῖται τίτλους, ἀναγνωρισθέντας πολλάκις ψευδεῖς ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ δικαστοῦ (οἷον τῶν Ὀθωμανῶν κριτῶν καὶ αὐτῶν τῶν Σουλτάνων), ὃν ζητεῖ νὰ ἀπατήσῃ· καὶ ὅτι ὁ ἀδικούμενος (ὁ Λατῖνος) παρρησιάζει ἀποδείξεις καὶ συμπεράσματα ἱεροῦ ἀρχαίου καὶ ἀπαραγράπτου δικαιώματος· ὁ δὲ ἀδικούμενος αὐτὸς εἶναι Κυβέρνησις (ἐννοεῖ τοὺς τῶν Καθολικῶν Βασιλεῖς), διὸ καὶ ὁ συμβιβασμὸς περὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως εἶναι μεταξὺ ἐθνῶν Συμφωνία.

Ἀπάντησις.

Συμφωνίαν ἐννοεῖ ὁ Κ. Βορέ, ὡς ἄκυρον, τὴν τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίων τόπων παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς Γραικοὺς παραχώρησιν, ὡς γενομένην ἄνευ εἰδήσεως καὶ γνώμης πρότερον τῶν Λατίνων, ὡς μέρους τούτων ὄντων, διὰ τὰς ἀντιποιήσεις αὐτῶν τοῦ κυριωτέρου. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ 1517 ἔτος, καὶ τοῦ Χιζρὲ τὸ 923, Σουλτὰν Σελήμ ὁ Α'. κυριεύσας καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ (καθὼς καὶ ὁ πρὸ 882 χρόνων τούτου Χαλίφης Ὁμερ-Ἰπνι-Χατάπ), οὐδὲ ἐγνώρισε καὶ ἐκεῖνος καὶ ὁ

κατακτητῆς αὐτός, εἰσελθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ, Κύριον ἄλλο μέρος καὶ συμβαλλόμενον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε πρότερον νὰ διαπραγματευθῇ συμφωνίαν καὶ συνθήκην, κατὰ τὸν συλλογιστικὸν ῥηθέντα ὅρον τοῦ Βορέ, ἀλλ' εὗρεν εἰς τοὺς Γραικοὺς καλογήρους καὶ εἰς τὸν Πατριάρχην τότε τῶν Ἱεροσολύμων Δωρόθεον, οὐ τίτλους περιποιουμένους καὶ οἰκαιοποιουμένους ψευδῶς, κατὰ τὴν συκοφαντίαν τοῦ Λιβελλογράφου, ἀλλὰ τίτλους ἀρχαίους καὶ ἀψευδεῖς, πραγματιώδεις καὶ δεδειγμένους, ὡς κατέχοντας τοὺς Γραικοὺς καὶ τότε, δικαίωματι κληρονομικῶ, πάντας τοὺς τε ἔνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ ἱεροὺς τόπους, ὧν τὴν κατοχὴν ἀναγνώρισας καὶ αὐτὸς ὡς δικαίαν, ῥητῶς κατ' ὄνομα προσεπεκύρωσε δι' ἱεροῦ αὐτοῦ Αὐτογράφου (Χάττι-Σερῖφ) αὐταῖς λέξεσι « κατὰ τὸν ἱερὸν ὀρισμόν μου ἐνεργείσθω ὅς τις δ' ἂν ἄλλως πράξῃ, ὑποπεσάτω τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ σπάθῃ.

Ἐρωτῶμεν, οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις αἰετοὶ καὶ ἀχωρίτως κατέχοντες τοὺς ἱεροὺς τόπους μονασταὶ Λατῖνοι, καὶ πλουτοῦντες τοσαῦτα ἀρχαῖα καὶ ἀπαράγραπτα δικαίωματα, κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ Λιβελλογράφου, διὰ τί ἡμέλησαν καὶ δὲν ἔσπευσαν νὰ παρῶρησιασθῶσι καὶ αὐτοὶ πρὸς αὐτὸν τὸν κατακτητὴν καὶ νικητὴν, πρὸς ἐμφάνισιν τούτων τῶν δικαιωμάτων, καὶ τῶν ὧν εἶχον κτήσεις, καὶ ζήτησιν τῆς δι' ὀρισμοῦ Σουλτανικοῦ ἐπικυρώσεως αὐτῶν;

Ἀποδείξεις περίτρανος, ὅτι δὲν ἐπαρῶρησιασθήσαν, διότι δὲν εἶχον δεῖξεις βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς δικαιωμάτων, ὡς οὐδεμίαν κτήσιν ἰδίαν τότε ἔχοντες πολλὴν ἢ ὀλίγην, ὡς ἐπομένως ἀποδείζομεν.

Μετά τινα ἄλλα, ἃ ἐκθέτει ὁ φυλλαδιογράφος, πρὸς ἔπαινον τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ φραγκισκάνων, καὶ κατὰ τῶν ἀνανεωθέντων τῷ 1840 ἔτει, μετὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν Σουλτανικὸν θρόνον τοῦ νῦν εὐκλεῶς Αὐτοκρατορεύοντος, περὶ τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων ὀρισμῶν, τῶν ἐπικυρῶντων (ὡς πικρῶς κατηγορεῖ) τὰς ἀρπαγὰς τοῦ τε Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, καὶ ἐκείνου τοῦ τῶν Ἀρμενίων, ἄνευ γνώμης τοῦ συμβαλλομένου μέρους, διότι θέλει αὐτὸς Κράτος ἐν Κράτει, ἐπάγει τέλος τὸ λογιζόμενον παρ' αὐτῷ ὡς βασιμώτερον τῶν λοιπῶν ἐπιχειρημάτων του, ἐπὶ τὸ ὅποιον στηρίζει ὅλον τὸ περὶ τῶν ἁγίων τόπων αὐτοῦ ζήτημα, λέγων. Ἡ θέσις τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Λατινοκαλογήρων ἔχει τὸ προτέρημα καὶ δικαίωμα μιᾶς ἀρχαιότητος βυθιζομένης εἰς ἀμνημονεύτους χρόνους, καὶ μιᾶς διαδοχῆς κατὰ συνέχειαν ἀδιακόπου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν· διὸ καὶ λανθάνονται οἱ φρονοῦντες, ὅτι αὐτοὶ κατεστάθησαν ἐν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τῶν σταυροφόρων, διότι αὐτὸς εὕρισκει αὐτοὺς πολὺ πρότερον τούτων ἀπὸ τοῦ 414 τοῦ Χισζρέ (1023). Ἡ τοιαύτη πρώτη μαρτυρία, λέγει, καὶ τῆς τούτων, τῶν Λατίνων μοναστῶν, ὑπάρ-

ξεως ἐκεῖσε, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς προστασίας τῶν μουσουλμάνων ἡγεμόνων, σώζεται εἰς τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρχαιοφυλάκιον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Σωτῆρος⁽¹⁾. Ὁ Σουλτάν Μουζαφφὲρ εἰς τὴν διαταγὴν αὐτοῦ ἐπιτάττει τὸ νὰ μὴ πληρόνωσιν οἱ μονασταὶ φράγχοι κατασκευάζοντες οἶνον⁽²⁾.

Ἀπάντησις.

Κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχὴν τοῦ 414—1023, δὲν ὑπῆρχε Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὸ τοιοῦτον ὄνομα· ἀλλ' ἐπὶ ταύτης ἐσουλτάνευσεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγέδων Ζ'. Ἐλζαχίρου λιλζάζι δινιλάχ ἀλῆ· ὁ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος Μουζαφφὲρ εἶναι ὁ ἐκ τῆς δυναστείας Δεβλέτι Τουρκιγιέ Μαμλούκων Βαχαρετῶν τρίτος Μουζαφερουδὶν Κουτούς, σουλτανεύων ἐν Αἰγύπτῳ (1259—657), τουτέστι μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Σαλλαχιδὶν κατὰ τὸ 1188 ἔτος, χρόνους 76. Ἀλλ' ὑποθετέον, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν

(1) Τὰ ἀρχεῖα ταῦτα φέρουσιν Ἰταλιστὶ τοιαύτην ἐπιγραφὴν. « Κατάλογος τῶν ὑρισκομένων ἐγγράφων εἰς τὰ Ἀρχεῖα ταύτης τῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς γῆς τῆς ἁγίας.

(2) Ἐπίταγμα τοῦ Σαρακηνοῦ Μουζαφὲρ ἐμπεριέχον, ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται οἱ φράγχοι ἱερεῖς κατασκευάζοντες οἶνον· 13 Σελήνης Ρετζέπ Χισζρέ 414.

ταύτην (657—1259), καθ' ἣν ἐξεδόθη ὁ ὀρισμὸς παρὰ τοῦ τότε Σουλτανεύοντος Μουζαφφὲρ, πάλιν ὑπόκειται αὐτὸς εἰς ἀμφιβολίαν· διότι τὸ κατὰ τῶν σταυροφόρων, τῶν κατεχόντων εἰσέτι, καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ὑπὸ Σαλλαχιδὶν τῆς Ἱερουσαλήμ, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὰς παραλίους πόλεις τῆς Συρίας, μῆσος καὶ πῆθος τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου ἦτον μέγα καὶ ἄσπονδον· διὸ καὶ αἱ ἐκστρατεῖαι καὶ πόλεμοι αὐτῶν μετ' ἐκείνων ἦσαν ἀκατάπαυστοι, καθὼς καὶ ὁ Μουζαφφὲρ αὐτὸς, καὶ ὁ τούτου διάδοχος Μέλεκ Ταχίρ Βιπάρ 1268—666 κυριεύσας μὲ μεγάλην σφαγὴν τὴν Ἀντιόχειαν, ἐξετίγαξε τοὺς σταυροφόρους καὶ ἀπὸ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας. Ὅθεν ἐπὶ τοιαύτης ἀνυποστάτου ὁρμῆς τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου, πρὸς τελείαν ἀποδίωξιν τῶν φράγκων ἐξ Ἀνατολῶν, τὸ νὰ ἐκδοθῇ ὀρισμὸς, καὶ μάλιστα διὰ οἶνον, ὑπὲρ μοναστῶν φράγκων, ἐξ ὧν οὐδὲ εἷς ὑπῆρχε τότε ἐν Ἱερουσαλήμ, εἶναι πρᾶγμα ἀπίστευτον, διότι οὐδεὶς τῶν ἀμερολήπτων τῶν τὴν ἱστορίαν τῶν τότε συμβάντων εἰδόντων, θέλει πιστεύσει εἰς τοιαῦτα πεπλασμένα, δόλον καλύπτοντα διηγήματα.

Ἀλλ' εἰς τὰ ἀρχεῖα ταῦτα τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Φραγκισκάνων, σώζεται ἔτι ὑπὸ ἀριθμὸν 2 ἐν ἐγγράφῳ⁽¹⁾ ἀπο-

(1) Ἐπίταγμα τοῦ Σαρακηνοῦ (ἡγεμόνος) Ματαμάδ ἐμπεριέχον, ἵνα μὴ ἐπηρεάζωνται οἱ καλόγηροι φράγχοι. 2 τῆς Σελήνης Σεβάλ. Χισζρέ 501. ὑπὸ ἀριθμ. 2.

διδόμενον εἰς τινὰ Σουλτάνον Ματαμάδ, ἐκδεδομένον κατὰ τὰς 2. τοῦ Σεβάλ τοῦ 501 τοῦ Χισζρέ, καὶ διαλαμβάνον τὸ νὰ μὴν ἐπηρεάζωνται οἱ μοναχοὶ φράγχοι καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ τοῦ Χισζρέ συμπίπτει κατὰ τὸ 1107 ἔτος, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Ἱερουσαλήμ ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν σταυροφόρων, ὁ Λιβελλογράφος, ἵνα μὴ κατασχύνῃ καὶ τοὺς φραγκισκάνους ὡς πλαστογράφους, καὶ ἑαυτὸν ψεύστην, παρέρχεται τοῦτο μὲ σιωπὴν, χωρὶς νὰ τὸ ἀναφέρῃ παντελῶς.

Ἀφ' οὗ ἀπεδείχθησαν τὰ δύο ἀνωτέρω ἔγγραφα, τὰ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν φραγκισκάνων σωζόμενα, ἀπὸ τῆς παραλλαγῆς τῶν χρόνων παρέγγραπτα καὶ ὑποβολιμαῖα, καὶ ἡ σύστασις τοῦ θέματος τοῦ Λιβελλογράφου, τοῦ ὅτι οἱ μοναχοὶ φράγχοι ὑπῆρχον εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ πρὸ τῆς σταυροφορίας, ὡς ἀσύστατος, ἀπαντῶμεν, ὅτι ὅσους ἂν ἄλλους ὁρισμοὺς τῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων ἀναφέρῃ ὁ ῥηθεὶς, τοὺς καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἐποχὰς ἀντιπίπτοντας ὄντας, ὡς ἐκ προθέσεως πονηρᾶς, νενοθευμένοι εἶναι ἐπίσης πάντες.

Εἰς ταῦτα τὰ ἀρχεῖα σώζεται ὑπὸ ἀριθμὸν 5. Σελ. 370 διαταγὴ (ἣν καὶ ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει) τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ Ἰζακμάκ, ἐποχὴν φέρουσα καὶ αὕτῃ 609 τοῦ Χισζρέ, 1212, διαλαμβάνουσα πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι

φράγχοι, δύνανται νὰ κατασκευάσωσιν οἶνον, νὰ ἀγοράσωσι τροφάς, νὰ μὴ καταβιάζωνται εἰς Ῥαμὰ, νὰ ἱππεύωσιν, ἐνεκα δόσεως φόρου τινος τεταγμένου, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκέπτονται ἔτι τὰς κτήσεις αὐτῶν νὰ μὴν ἐμποδιζόνται, (κτῆσιν δ' ἄλλην τότε οὐκ εἶχον, εἰμὴ τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς ἁγίας Σιών ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ), καὶ τέλος οὐδεὶς νὰ ἀντιποιῇται, ἵνα γίνηται παρ' αὐτοῖς βιάτως δραγομάνος⁽¹⁾. Ὁ ῥηθεὶς, ὁ ἐκ τῶν Σιρκασίων Μαμλούκων δέκατος Μέλεκ Ἀχμέτ, ἡ Ταχίρ Σζακμάκ⁽²⁾, ἐσουλτάνευσεν

(1) Εἶδομεν τὴν τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σζακμάκ ἔννοιαν, ἀλλ' ὁ Λιβελλογράφος ἀποφεύγων τὴν αἰσχύνην τῶν φραγκισκάνων, ὡς μὴ δυναμένων ἄνευ ἀδείας τῶν δυναστῶν Μαμλούκων, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε οἶνον νὰ κατασκευάσωσιν, ἀλλ' οὔτε καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ζωστροφειῶν νὰ φροντίσωσιν, ἐκτὸς τῆς ἥς φέρει ὁ ὑποτιθέμενος αὐτὸς ὁρισμὸς νενοθευμένης χρονολογίας, παρέπλασε καὶ αὐτὸς τοῦτον κατ' ἄλλην ἔννοιαν, ὡς προστάττοντα δῆθεν, ἵνα μὲ πᾶσαν ἄδειαν χαίρωσιν οἱ φραγκισκάνοι τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν τὰ ἃ εἶχον ἀρχαίῳθεν, καὶ ὅτι ἐναγόμενοι, ἵνα μὴ πληρόνωσι πρὸς τὸν δημόσιον ἀξιωματικόν, τὸν ἄγοντα αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον, εἰμὴ ὀλίγους τινὰς ὁβολούς. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ τοὺς οὗς προβάλλει διεφθαρμένους κατὰ τὰς ἐποχὰς ὁρισμοὺς τῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων, καὶ τὰς διαστροφὰς τῶν τούτων ἐννοιῶν, ὡς πόσον μακρὰν πλανᾶται τῆς ἀληθείας!

(2) Σώζεται πρὸς τοῖς λοιποῖς εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τούτου τοῦ Μέλεκ (Βασιλέως) τῆς Αἰγύπτου Σζακμάκ, ὁρισμὸς 813—1410, φέρων τὴν ὑπογραφήν αὐτοῦ οὕτω. Σουλτάν Ἀχμέτ Σεΐφιδὴν Σζακμάκ· καὶ ἀπεινόμενος πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δωρόθεον, καὶ διακελεύων, ὅτι καθὼς οἱ προκατοχοὶ τούτου ἐκπαλαι, οὕτω καὶ αὐτὸς νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὴν Πύλιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀνεμπόδιστος· ἐπίσης καὶ ὁ μετὰ τὸν Μέλεκ Ἰζακμάκ, Μέλεκ Ἰσρέφ Σεΐφελδὴν εἰς τὸν αὐτοῦ ὁρισμὸν πρὸς τὸν Πατριάρχην 841—1437, ἐπιτάττει τὰ αὐτά· τὸ νὰ κατέχῃ τὰ ἐντὸς πάντα τοῦ Ναοῦ τῆς

εἰς Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ 815—1410, μέχρι τοῦ 840—1436 ἔτους, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν νοθευθεῖσαν ἐποχὴν τοῦ 609—1212.

Πρὸς τοῖς ῥηθεῖσι παρεφθαρμένοις τὴν χρονολογίαν ἀμφιβόλοις καὶ ὑπόπτοις διατάγμασιν, ἀναφέρει ὁ Λιβέλλογράφος καὶ ἄλλα ἄλλων Σουλτάνων· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἐπικυβεῖν καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Λιβέλλου του, ἐκεῖσε καὶ ἡμεῖς θέλομεν κάμῃ τὴν πρὸς τὰ διατάγματα ταῦτα πρέπουσαν ἀπάντησιν. Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ὅλαι αἱ ἐποχαὶ τῶν ὁρισμῶν τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου εἶναι πρὸ πολλοῦ παρὰ τῶν καλῶν μοναστῶν φραγκισκάνων ἐξηλλαγμέναι, παρεφθαρμέναι καὶ προγενέστεραι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐσουλτάνευον, καὶ ὅλη αὕτη ἡ ὑποβολὴ καὶ λύμῃ τῶν ἐποχῶν, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐρῶραδιουργήθη, πρὸς δεῖξιν καὶ ἀπάτην, ὅτι αὐτοὶ ἀχωρίστως διὰ παντὸς εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχον.

Ὁ Λιβέλλογράφος λέγει· Οἱ τῶν Λατίνων μοναχοί, οἱ φύλακες αὐτοὶ τῶν ἁγίων τόπων, αὐξηθέντες καὶ στερεωθέντες ἐπὶ τῶν σταυροφόρων καὶ τῶν Βασιλέων τῆς Ἱερουσαλὴμ, δὲν ἔπαυσαν κατέχοντες τοὺς ἁγίους τόπους καὶ μετὰ τοὺς σταυροφόρους· διότι μὴ λαβόντες μέρος

Ἀναστάσεως, τὸν Τάρον, τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη, ὡς ἴδια αὐτοῦ κτήματα, νὰ κάθῃται μέσῃ εἰς αὐτὰ, καὶ νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὴν Πύλιν τοῦ Ναοῦ ἐλευθέως.

εἰς τὰ πολιτικά (ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ Σαλλαχιδίν), δὲν ἐδοκίμασαν τὰς ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰς, ἀλλ' ἔμειναν κάτοχοι τῶν ἁγίων τόπων.

Ἀπάντησις.

Ἀλλ' ὁ φυλλαδιογράφος ἡ ἀγνοεῖ τὴν ἱστορίαν, ἢ τῇ σιωπῇ παρέρχεται ταύτην ὑποκρινόμενος. Ὁ Σαλλαχιδὴν μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἥτταν, ἀκάθεκτος ὑπὸ ὀργῆς γενόμενος, ἐπέρχεται ἐπὶ τοὺς σταυροφόρους μὲ περισσοτέρας δυνάμεις, κατατροποῦται αὐτοὺς κατὰ τὴν Τιβεριάδα, πίπτει εἰς χεῖρας τοῦ αἰχμάλωτος ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ Γουὶ ὁ Λουζιανός· πολιορκεῖ εἴτα τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ μετὰ δεκατέσσαρας ἡμέρας καὶ πολλὴν σφαγὴν, ἐκπορθεῖ ταύτην, καὶ εἰσελθὼν νικητῆς, ὀρμῇ ἀσχέτω, ἐκδικεῖται κατὰ Λατίνων, δι' ὅσα πρότερον ἔπαθον ἐξ αὐτῶν οἱ τούτου ὁμογενεῖς καὶ οἱ ὁμόθησκοι, οὐδένα τούτων οἰκτεῖρας ἢ ἐλεήσας, ἀλλὰ πάντας (ἐκτὸς τῶν ὧν ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ αἰχμαλώτων), ἀνηλεῶς θανατώσας. Ἐκάκωσε καὶ τοὺς Γραικοὺς διὰ τὴν ἀνάμιξιν αὐτῶν μετὰ τῶν Λατίνων, κατέρριψε τὴν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ὠραίαν ὀρθομαρμάρωσιν, καὶ ἔμελλεν ἀφεύκτως νὰ κρημνίσῃ καὶ τὸν μέγαν τοῦτον Ναὸν, καὶ πάντα τὰ τε

ἐνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ τῶν ἱερῶν τόπων κτίρια, ὡς ὑπεκκαύματα ταῦτα τῆς τῶν σταυροφόρων ἐκστρατείας καὶ ἐφόδου αὐτῶν κατὰ Συρίας καὶ Παλαιστίνης, καὶ οὕτω νὰ ναρκώσῃ τὴν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ὁρμὴν τῶν δυτικῶν εἰς νέας σταυροφορίας, ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰσαὰκ ὁ Ἀγγελος δὲν ἐτάχυνε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν Πρέσβεις καὶ δῶρα· ἡ δὲ μεσολάβησις αὕτη δυσωπήσασα τὸν Σαλλαχιδὶν, διέσωσε τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τοὺς ἁγίους τόπους, οὓς καὶ παρέδωκε πρὸς τοὺς Γραικοὺς καὶ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιον τὸν Β'. ὃν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως.

Τούτων τῶν Ναῶν καὶ τῶν ἁγίων τόπων τὴν κατοχὴν διετήρησαν οἱ Γραικοὶ καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλέτ Ἐγίουπιέ τῶν διαδόχων τοῦ Σελλαχιδὶν, καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλέτ Τουρκιγιέ, ἡ Πενὶ Ἐτράκ Μαμλούκων Βαχαριτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ Δεβλέτ Σζιρακισέ τῶν Μαμλούκων Σιρκασίων, ὧν τὰ κατὰ καιροὺς διατάγματα ὑπὲρ κατοχῆς τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων, παρῤῥησιασθέντα πρὸς τὸν νικητὴν καὶ ὀλοθρευτὴν τῶν Μαμλούκων καὶ κατακτητὴν τῆς Ἱερουσαλήμ Σουλτάν Σελήμ τὸν Α'. παρετηρήθησαν, καὶ κατ' ἐκεῖνα, ἐξέδωκε τὸ αὐτοῦ Αὐτόγραφον (Χάτ-Σσερίφ), ἀρχόμενον οὕτω «Τῇ βοήθειᾳ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου,

ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου, κατὰ τὴν χά. Σεφέρ, 923, ἐκυρίευσα αὐτήν. Ὁ οὖν τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχης Ἀττάλας (Δωρόθεος) ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν καλογήρων, καὶ ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν, ἐξητήσατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κειμένας Ἐκκλησίας, μοναστήρια καὶ προσκυνήματα, ἃ εἶχον, ἔχωσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ χρῆσιν αὐτῶν, κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀκτιναμέ τοῦ Ὁμερ-Χατάπ. Ἐπιτάτω γοῦν καὶ ἐγὼ διὰ τοῦ παρόντος μου ἱεροῦ ὀρισμοῦ, ἵνα ἐξουσιάζωσιν. . . .» ἐπαριθμῶν κατ' ὄνομα ἕκαστον, σχεδὸν ἅπαντα τὰ προσκυνήματα τὰ τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως, εἰς τὰ ὅποια ἔπειτα καὶ οἱ φράγχοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι, κατὰ χαριστικὴν Σουλτανικὴν ἐπίνευσιν, καὶ οὐχὶ δικαιοματικὴν, εἰσεχώρησαν· τὸ δὲ περίεργον, ὅτι ὁ Σουλτάν Σελήμ πληροφορηθεὶς πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ ὃ ἐδόθη μοναστήριον ποτὲ τῆς κειμένης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἁγίας Σιών παρὰ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς τοὺς φραγκισκάνους, χάριν φιλοξενίας, πρὸς κατοικίαν τῶν παροίκων αὐτῶν, ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον κτῆμα αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν Ῥωμαίων, συμπεριέλαβε καὶ τὴν ἁγίαν Σιών ῤητῶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν κήπων, εἰς τὸ δοθὲν πρὸς τὸν Πατριάρχην Δωρόθεον αὐτάγραφον αὐτοῦ, ὡς ἰδίαν καὶ αὐτὴν κτῆσιν τῶν ἡμετέρων.

Οἱ δὲ τότε εὕρισκόμενοι εἰς Ἱερουσαλήμ φραγκισκά-

νοι, πάλιν λέγομεν, οὐδὲ ἐπαρρησιάζθησαν πρὸς τὸν πορθητήν, οὐδὲ ἐζήτησαν καὶ αὐτοὶ ὄρισμόν, διότι δὲν εἶχον κτήσιν ἰδίαν, οὐδ' ἄλλα ἔγγραφα πρὸς ἀπόδειξιν, εἰμὴ τὰ ῥηθέντα κατὰ ἀναχρονισμόν, παρεφθαρμένα καὶ κίβδηλα· διὸ καὶ ὑφορώμενοι τὴν παρὰ τοιούτου πολυπράγμονος Σουλτάνου ἀνακάλυψιν τοῦ δόλου, οὐδὲ ἐτόλμησαν ταῦτα νὰ ἐμφανίσωσι καὶ αὐτοὶ, καθὼς περ καὶ οἱ Γραικοὶ ἀνυπόπτως τὰ ἑαυτῶν, ἅτινα δι' ἐτέρου αὐτοῦ ὁρισμοῦ, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος Χισζρέ 923, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου εἰς Δαμασκόν, ἐκδοθέντος πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Γραικοὺς, ἐπικυρῶν λέγει· ὅτι ἀναφορᾶς παρρησιασθείσης εἰς τὴν ὑψηλὴν μου Πόρταν παρὰ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις βασιλικοῦ (οὕτω ῥητῶς) ἔθνους τῶν Γραικῶν, ἐζητήσαντο τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων, κατὰ τοὺς ἀνὰ χεῖρας αὐτῶν ὁρισμοὺς τῶν προκατόχων ἡμῶν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνων, τοὺς εἰς πλάτος διαλαμβάνοντας καὶ διαβεβαιοῦντας ταῦτα τὰ προνόμια, ὥς τοῦτο ἐμφαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου πρὸς αὐτοὺς ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάνου Κανσοῦ-Γουρί-Γαβρί (910—1511). Ἐπικυροῦμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἐκείνων περιληψιν, τὰ αὐτὰ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ, ὥστε τοῦ λοιποῦ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑποταγὴν των, νὰ χαίρωσιν, ὥς καὶ πρότερον, τὰ δωρηθέντα αὐτοῖς προνόμια κτλ.

Οἱ Σουλτάνοι, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, [Αἰγύπτου καὶ Συρίας ἐπροστάτευσαν τοὺς φραγκισκάνους εἰς ἐκτέλεσιν τῶν τῆς θρησκείας καθηκόντων μέχρι τοῦ 1342 ἔτους, ὅτε εἷς ἐξ αὐτῶν διεφιλονείκησέ τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν αὐτῶν καταστημάτων, τὰ ὅποια καὶ ἐξηγόρασεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Σικελίας 'Ροβέρτος καὶ ἡ σύζυγός του Βασίλισσα Σάνσα, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀναφέρει τὴν παρὰ τοῦ Πάπα Κλήμεντος ς'. ἐκδοθεῖσαν περὶ τούτου Βούλλαν ἐν Ἀβενιῶνι τῆς Γαλλίας.

Ἀπάντησις.

Ἀμφιβάλλεται ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1342 ἔτους, ὑπάρχον ἐν Ἱερουσαλὴμ μονασταὶ φράγχοι. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Πάπας Κλήμης ς'. ἐπειδὴ καὶ ἐσχόπευε νὰ ἀποστείλῃ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκάνων τινὰς εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀναμφιβόλως, ὅτι διὰ παρακινήσεως τούτου ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, καὶ οὐχὶ τῆς Σικελίας, 'Ροβέρτος, (διότι εἰς Σικελίαν ἐβασίλευε κατὰ τὸ ῥηθὲν 1342 ἔτος Λουδοβίκος ὁ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀραγωνος Πέτρου διάδοχος) ὅς τις τὰ λοισθία πνέων καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀποθανῶν, ἐχορήγησε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ποσότητα χρημάτων εἰς τοὺς μέλλοντας κατελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ.

Φραγκισκάνους, πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐκεῖσε δι' ἐξαγο-
 ρᾶς προστασίας παρὰ τῶν Μαμλούκων, ἀποκτήσεως κα-
 ραστήματος, καὶ δι' ἄλλας περιπτώσεις ἐνδεχομένας.
 Ταύτην δὲ τὴν Ῥοβερτικὴν βοήθειαν μεταπλάσας ὁ Λι-
 βελλογράφος, ἢ μᾶλλον οἱ Φραγκισκάνοι, ἐξ ὧν αὐτὸς
 παρέλαβε τὸ πλάσμα, λέγει ὅτι, εἷς ἐκ τῶν Σουλτάνων,
 (καὶ αὐτὸς, ὁ τὴν ὑποτιθεμένην τοσαύτην βλάβην εἰς
 τοὺς Φραγκισκάνους προξενήσας, πρὸς ἔλεγχον τοῦ προ-
 φανοῦς πλάσματος, ἀνώνυμος καὶ ἄγνωστος) προσέβαλε
 καὶ διεφιλονείκησε τὴν κατ' ἰδέαν ταύτην ἰδιοκτησίαν τῶν
 καταστημάτων, ἐν ᾧ οὐδὲ μονασταὶ φράγχοι τότε ἐν Ἱε-
 ρουσαλήμ εἰσέτι ὑπῆρχον, ὡς ἐφεξῆς ῥηθήσεται.

Αὕτη ἡ ῥηθεῖσα ἰδιοκτησία, λέγει, ὡς συμφωνηθεῖσα
 παρὰ Πρίγκιπος (τοῦ Ῥοβέρτου) μετὰ Πρίγκιπος (τοῦ
 ἀκατονομάστου καὶ ἀγνώστου Σουλτάνου), διὰ πωλήσεως
 καὶ ἀγοράσεως δημοσίου, ἐξασφαλίζει παρὰ τοσοῦτον τὴν
 τῶν μοναστῶν φράγκων ἰδιοκτησίαν, ὥστε κατὰ τὸ ὁ-
 μόφωνον φρόνημα τῆς δημοπρασίας, διέφυγεν αὕτη τὴν
 τῆς πορθήσεως (τῆς Ἱερουσαλήμ) λαφυραγωγίαν. Ὅθεν
 καὶ ὁ κατακτητὴς κατὰ νόμον τοῦ δικαιώματος τῶν ἐ-
 θνῶν, δὲν δύναται νὰ οἰκαιοποιηθῇ, εἰμὴ τὰ δημόσια, καὶ
 οὐχὶ τὰ ἰδιωτικά. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ αὐθαιρέτου, ἀ-
 ναφέρει τὴν δοθεῖσαν 1760 πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Γαλ-
 λίας ἀπάντησιν τοῦ Βεζύρη Ῥαγίπ Πασᾶ. « Οἱ τόποι

» αὐτοὶ ἀνήκουν εἰς τὸν Κύριόν μου τὸν Σουλτάνον, αὐτὸς
 » τοὺς δίδει εἰς ὃν τινα θέλει· ἴσως ἦσαν πάντοτε εἰς
 » χεῖρας τῶν φράγκων, ἀλλὰ τώρα ἡ Α. Μ. θέλει νὰ ᾔῃ
 » τῶν Ῥωμαίων ». Ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπάντησις ἀκυροῖ τὰς
 συνθήκας καὶ ἀθετεῖ τὰς διὰ πολλῶν φερμανίων δοθείσας
 διασαφήσεις, ὅτι τὰ καταστήματα εἶναι τῶν Λατίνων μο-
 ναχῶν, ὅτι ἀείποτε ἦσαν αὐτῶν, ὅτι ἡγοράσθησαν διὰ χρη-
 μάτων, ἢ ἐξ ἀφιερωμάτων, καὶ ὅτι ἀπατῶνται οἱ Μουσουλ-
 μάνοι, λέγοντες, ὅτι εἶναι ἰδιοκτησίαι Ὀθωμανικαί, διότι
 εἶναι ἀρχαιότεραι τῶν κατακτήσεων τῶν Ὀσμανλίδων.

Ἀπάντησις.

Ἀποπέμπομεν τὸν νέον νομοδότην (εἰς τὸ ὅτι ὁ κατα-
 κτητὴς δὲν ἔχει δικαίωμα, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ δημόσια κτή-
 ματα, οὐχὶ δὲ κατὰ νόμον καὶ εἰς τὰ ἰδιωτικά) εἰς ὅσας
 πόλεις κατὰ καιροὺς ἐξεπόρθησαν διὰ χύσεως αἱμάτων
 καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτὰς νικηταὶ Βασιλεῖς, ἐὰν νόμῳ πολέ-
 μου δὲν κατέσχον καὶ δημόσια καὶ ἰδιωτικά κτήματα,
 μάλιστα κατὰ τοὺς τότε αἰῶνας. Ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ μέγας
 Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἁγίων Προσ-
 κυνημάτων, δὲν ἦσαν ἰδιωτικαὶ οἰκοδομαί, ἀλλὰ δημόσιοι,

ὡς ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων ἀνεγερθεῖσαι. Ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Χαλίφου Ὁμερ-υιὸς Χατάπ, νόμῳ κατακτήσεως ἀνῆκον μὲν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὸ μεγαλοψυχίας, καὶ τοι εἰσελθὼν εἰς ταῦτα τὰ ἱερὰ κτήματα καὶ παρατηρήσας αὐτὰ, ἀφῆκεν ὅμως πάντα εἰς τὴν προτέραν κυριότητα τοῦ τε Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Σωφρονίου καὶ τῶν Γραικῶν. Μόνοι δὲ οἱ σταυροφόροι ὡς χριστιανοί, δὲν ἐβάδισαν, οὔτε κατὰ τὸ ἀξιεπαινον παράδειγμα τοῦ Χαλίφου Ὁμερ-Χατάπ, ἀλλ' οὔτε κατὰ τὸ δ' ἀναφέρει αὐτὸς ὁ Βορέ δικαίωμα τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' εἰσελθόντες τῷ 1099 ἔτει νικηταὶ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὐ μόνον ἐξουσίασαν ἀνεξαίρετως πάσας τὰς ἱερὰς οἰκοδομὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδιωτικούς οἶκους, ἀποδιώξαντες καὶ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Συμεὼν, τὸν κληρὸν καὶ τοὺς Γραικοὺς τῆς πόλεως, οἱ ὅποιοι καὶ κατέφυγον, οἱ μὲν εἰς Βηθλεέμ, οἱ δὲ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Ἡ Πολωνία, κατὰ τὸ 1761 ἔτος, ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκάνων Θωμᾶν Μορεβίσκην ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ἵνα συνενωθῇ μετὰ τε τοῦ Πρέσβεως τῆς Γαλλίας Βερζέν, μετὰ τοῦ Βαίλου τῆς Ἑνετίας Φόσκαρη, μετὰ τοῦ Ἰντερνουνσίου τῆς Ἀουστρίας Σδναχέϊμ, καὶ μετὰ τοῦ τῆς Νεαπόλεως Λουδὸλφ καὶ συντελέσῃ, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης τὴν ἀπόδοσιν ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀ-

γίων τόπων πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους, τοὺς ἀνησυχοὺς αὐτοὺς καλογήρους, τοὺς ταραττοντας ἀείποτε καὶ Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις, καθὼς καὶ ἤδη. Στενοχωρούμενος δὲ ὁ τότε συνετὸς μέγας Βεζύρης Ῥαγίπ Πασᾶς ὑπὸ τοιούτων ἐνοχλητικῶν ζητημάτων, εἶπεν ὅσα ὁ φυλλαδιογράφος ἀναφέρει εἰς τὸν Λίβελλόν του.

Ὁ Λιβελλογράφος μηχανευόμενος νὰ ἀποδείξῃ πᾶσαν ἰδέαν σφαλερὰν τῶν πιστευόντων τὰς ἐν Ἱερουσαλήμ ἱερὰς οἰκοδομὰς, ὅτι εἶναι ἔργα τῶν προγόνων Γραικῶν, προβάλλει, ὅτι αὐτοὶ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ καὶ ἐπαναλέγουσιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἐὰν οἱ φράγχοι μοναχοὶ ἔχωσι τίτλους ἰδιοκτησίας, ἀνερχομένους εἰς τοὺς δυνάστας Ἀραβας (Μαμλούκους), οἱ Γραικοὶ ὅμως ἔχουσιν ἀρχαιότερους, διότι ἦσαν ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις καὶ κατὰ τὴν καταγωγὴν, καὶ κατὰ τὴν πίσιν καὶ τὴν γλῶσσαν ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν Δύσιν, ἢ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἀπάντησις.

Καὶ πρῶτον, ὅσον μὲν διὰ τὴν Πίστιν, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἦτον τότε ἡ ὀρθόδοξος καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολήν καὶ κατὰ τὴν Δύσιν, πρεσβεύουσαι ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἱε-

ρουργοῦσαι τὸ αὐτὸ εὐσεβὲς καὶ γνήσιον τῆς θεοπαραδότου Πίστεως δόγμα, ἕως οὗ ἡ Δυτικὴ διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἄλλων καινοτομιῶν, οὐ μόνον τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας ὀρθῶς δογματιζούσης Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, διήρηται καὶ διέσχισται. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ὅτι ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν Πόρταν ἐπαναλέγοντες ὅσα ἀνωτέρω αὐτὸς πλάττει, ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀποχρώντως ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἰδίους αὐτῆς πολλοὺς χρονολόγους, γινώσκει τὴν ἱστορίαν, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην διὰ τῆς ἐπανελημμένης πρὸς αὐτὴν ἀναμνήσεως τῶν Γραικῶν, καὶ πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ μάθῃ τίνας ὑπήκοοι αὐτοὶ ἦσαν ὅθεν καὶ ὡς ἔχοντες ἀρχαιοθὲν κατὰ διαδοχὴν τὴν κτῆσιν τῶν καταστημάτων αὐτῶν, πάλιν εἰς αὐτοὺς τὴν χρῆσιν τούτων εὐμενῶς αὐτὴ παρεχώρησε.

Ταῦτα δὲ τὰ ἱερὰ καθιδρύματα οὐδὲ ἀνηγέρθησαν παρὰ Λατίνων· χεὶρ ἐπιστάσις ἑλληνικῆς τῆς ἐκ Βυθινίας μακαρίας Ἑλένης, καὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν Αὐγούστης Εὐδοκίας ταῦτα ἐθεμελίωσε, καὶ ἡ τῶν Αὐτοκρατόρων ἐπομένως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπανωκοδόμησε, πολυτελῶς ἐκαλλώπισε, λαμπρῶς ἐπεσκεύασε, καὶ τῆς τελείας τούτων καταστροφῆς πολλάκις διέσωσε. Ταύτην δὲ τὴν προγονικὴν κληρονομίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους οὐδὲ ὁ Χαλίφης

Ὅμηρ διέσεισε, μόνοι δὲ οἱ σταυροφόροι διὰ τῶν ὅπλων διετάραξαν (καθὼς καὶ ἤδη διπλωματικῶς οἱ καλοὶ μονασταὶ Λατῖνοι)· μετὰ δὲ τούτους, οὔτε καὶ ὁ Σαλλαχιδὴν ἐπομένως, οὔτε καὶ ὁ Σουλτάν Σελήμ ὕστερον παρεσάλευσαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐπεκύρωσαν τὴν αὐτῆς τῆς κληρονομίας χρῆσιν. Λέγομεν χρῆσιν, διότι εἰς τὰ πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων ἐκδοθέντα Σουλτανικὰ αὐτόγραφα διαλαμβάνεται οὕτως· ὅτι κυριευθείσης τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν βρομαίᾳ παρὰ τοῦ μεγάλου Σουλτάν Σελήμ, καὶ ταῦτα πάντα (τὰ Προσκυνήματα) ἐγένοντο νόμῳ πολέμου καὶ εἰσι κτήματα βασιλικά· ὅθεν καὶ πρὸς τὰ διαφερόμενα καὶ διαμαχόμενα μέρη Γραικῶν καὶ φράγκων, παρεχωρήθησαν ταῦτα τὰ Προσκυνήματα, οὐχὶ εἰς κυριότητα, ἀλλ' εἰς χρῆσιν προσκυνήσεως κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὑποτελεῖς Γραικοὺς ἐδόθησαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ κατακτητοῦ Σουλτάν Σελήμ κατὰ τὸ αὐτοῦ αὐτόγραφον, τὸ διαλαμβάνον ἅπαντα ῥητῶς ὅσα οἱ Γραικοὶ κατεῖχον, πρὸς δὲ τοὺς μουσαφίριδες καλογήρους τῶν φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, ἐξεδόθησαν καὶ πρὸς αὐτοὺς ὀρισμοὶ αὐτόγραφοι, ἵνα ἔχωσι καὶ αὐτοὶ τὴν χρῆσιν εἰς τινὰς τόπους τῶν αὐτῶν προσκυνημάτων καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των. Ὅθεν καὶ μετ' οὗτον ὄμμα καὶ ἐθεώρησεν ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία καὶ θεωρεῖ τὴν παραχώρησιν τῶν

ιερῶν ἐκείνων καταστημάτων, πρὸς χρήσιν μόνον, καὶ οὐχὶ κυριότητα αὐτῶν νόμῳ κατακτήσεως.

Ὁ Πάπας Κλήμης ὁ 5'. μαθὼν παρὰ τῶν ὧν ἔστειλε λεγάτων του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς κατὰ τὸ 1348 ἔτος, ἔμελλε νὰ πέμψῃ πρέσβυν εἰς Αἴγυπτον, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν κατατρεχθέντα ἐν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τῶν ἐξουσιαστῶν Μамλούκων Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Λάζαρον, πρὸς τὸν τότε Σουλτάνον ἐκ τῶν Παχαριτῶν Ἰθ'. Νασρεδὶν Χασάν, συνιστῶν φιλικῶς τὴν τε ἀποκατάστασιν αὐθις τοῦ Πατριάρχου, τὸ ἀνεπηρέαστον ὑπὸ βιαίων καταδρομῶν καὶ ζημιῶν τῶν ιερῶν Ναῶν καὶ ἀγίων τόπων, καὶ τῶν ἀπερχομένων προσκυνητῶν, διεμήνυσεν ἡ μακαριότης του πρὸς τὸν Καντακουζηνόν, ἵνα μεσολαβήσῃ, ὥστε τοὺς οὓς σκοπεύει μὲν νὰ ἀποστείλῃ τινὰς τῶν Φραγκισκάνων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ἀναχαιτίζεται, ὑποπτευόμενος τὸ πρὸς ξένους, καὶ μᾶλλον πρὸς Λατίνους μοναστὰς, ἀρχαῖον μῖσος καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν Μамλούκων, νὰ λάβῃ τούτους ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἐξασφαλίζων τὸ αὐτῶν ἀνεπηρέαστον. Ταύτης δὲ τῆς συζητήσεως τελεσθείσης, ὁ Πατριάρχης δι' ὀρισμοῦ τοῦ ρηθέντος Σουλτάνου πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ διοικητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Μамλούκον, ἀποκατασταθεὶς αὐθις εἰς τὸν θρόνον του, ὑπεδέχθη κατὰ τὸ 1351 ἔτος τοὺς σταλέντας Φραγκι-

σκάνους φιλοφρόνως, ἐγγυηθεὶς ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὡς ξένων μὲν, ἀλλ' ἀνυπόπτων. Ἐπομένως ταπεινῶ τῷ τρόπῳ, παρεκάλεσαν νὰ παραχωρήσῃ πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν, ἓνα τῶν τοσούτων ναῶν καὶ μοναστηρίων ἔνδον τε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὄντων, πρὸς οὓς καὶ ἐδόθη, κατὰ φιλοξενίαν εὐαγγελικὴν, ἡ ἁγία Σιών. Μετὰ δὲ παρέλευσιν πολλῶν χρόνων, διὰ τὸν αὐθαίρετον αὐτῶν τρόπον, οἱ Μουσουλμάνοι ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, καὶ εἰς ἴδιον τέμενος αὐτὴν μετεποίησαν, κατὰ τὸ ἔτος 1527—930 Χισζρέ.

Οἱ Φραγκισκάνοι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἁγίας Σιῶν παρὰ τῶν Μουσουλμάνων, τῷ 1527 ἔτει ἠβουλῆθησαν ἢ νὰ ἀγοράσωσιν, ἢ τέλος νὰ ἐνοικιάσωσι τὸ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλὴμ κείμενον μοναστήριον τῶν Ἰβήρων Δερ-Ἀμίδ (μοναστ. τοῦ Στύλου) ἀραβιστὶ λεγόμενον· τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Μουσουλμάνοι κατὰ τὸ 942—1536 ἔτος, ὅτε καὶ χοτζέτιον (νόμιμον δικαιοτήριον) παρὰ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ κριτηρίου ἐγένετο, διαλαμβάνον πάντα τὰ συμβάντα, καὶ οὗ ἴσον κεκυρωμένον κεῖται εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων ἀρχεῖα, συνῆλθον ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ κριτήριο, ὅτε φύλαξ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀχμέτ Πασᾶς, ὁ Μουφτής, ὁ Νακίπ, οἱ Μουτερίσιδες, οἱ ἐξηγηταί, οἱ Ἰμάμιδες μετὰ τῶν Χατίπιδων, οἱ Σέχιδες, οἱ

Σπαχίδες, Γενίτσαροι καὶ ἅπαντες οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ εὐ-
ρισκόμενοι Μουσουλμάνοι, καὶ εἶπον, ὅτι οἱ ἐν τῷ μονα-
στηρίῳ τῆς Σιών κατοικοῦντες φραγκοκαλογήριοι βούλονται
νὰ εἰσέλθωσιν ἔνδον τῆς Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ
κατοικήσωσιν, ἀλλ' ἡμεῖς παντελῶς αὐτοὺς δὲν δεχόμεθα,
ὥς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους, καὶ τρεῖς χειρωταμένους τὴν
Ἱερουσαλὴμ, ὥς ἀκούομεν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν,
καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἔλαβον ἰδιοκτησίαν ἔνδον τῆς Ἱε-
ρουσαλὴμ μετὰ συνθηκῶν ὁμῶς καὶ συμφωνιῶν δυνάμεθα
τέλος νὰ δεχθῶμεν αὐτούς. Ὅθεν μετακαλεσάμενοι τόν
τε προεστῶτα αὐτῶν τῶν φραγκοκαλογήριων μετὰ καὶ
ἄλλων φράγκων μοναχῶν καὶ τοῦ ἑρμηνέως αὐτῶν, προέ-
τειναν πρὸς αὐτοὺς τὰς συμφωνίας· πρῶτον, ἵνα δίδωσι
κατ' ἔτος φιλοδωρήματα εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Κριτὴν, εἰς
τὸν διοικητὴν καὶ ἐξουσιαστὴν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς
παρόντας προκρίτους· Β'. ἵνα λαμβάνωσι καθεκάστην ἑορ-
τὴν ἓνα ἐκ τῶν Σπαχίδων καὶ ἓνα ἐκ τῶν Γενιτσάρων πρὸς
φύλαξιν αὐτῶν εἰς τὴν θύραν τοῦ Νχοῦ τῆς Ἀναστάσεως,
πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ τῶν Ἰβήρων καὶ
Γραικῶν καλογήριων· Γ'. ἐὰν ἐξ ὑμῶν ἀποθάνῃ τις, μὴ
βαστάζῃτε αὐτὸν ἐπ' ὤμων ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν
Μουσουλμάνων, ἀλλὰ περιτυλίξαντες τὸν νεκρὸν εἰς τὰ-
πητα, ἐκφέρετε καὶ ἐνταφιάσατε· Δ'. μὴ ὑψώσῃτε ποτὲ
οἰκοδομὴν βλέπουσαν εἰς μουσουλμανικὸν οἶκον, μηδὲ νὰ

ἀγοράσῃτε ποτὲ ἰδιοκτησίαν, καὶ ἐὰν ἀγοράσῃτε, γενέσθω
αὕτη ἰδιοκτησία τοῦ Γζαμίου Σαχριτουλλάχ· Ε'. μὴ ἀφί-
νητε τοὺς καλογήριους ὑμῶν νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς
ἀγυίας· ἀφόρητον γὰρ τοῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν
Μουσουλμάνων· ς'. μὴ ὑψόνῃτε προσευχόμενοι (ἀσεβοῦν-
τες) τὰς φωνὰς ὑμῶν ἐνώπιον τῶν Μουσουλμάνων· Ζ'. κατὰ
τριετίαν θέλει γίνῃται ἐπιθεώρησις εἰς ὃ κατοικήσατε μο-
ναστήριον, παρὰ τε τοῦ Κριτοῦ, τοῦ ἐξουσιαστοῦ καὶ τοῦ
μεϊμάρπαση (Ἀρχιτέκτονος), μή τι ἐνενωτερίσατε· Η'. νὰ
παρέχῃτε καθάρσια καὶ ἀλειφὰς πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους
κατὰ τὴν προτέραν ὑπόσχεσιν· Θ'. ὅταν ἔλθωσι προσκυ-
νηταὶ ὑμῶν, ἢ φορτία ὑμέτερα, θέλουσι μένη ἔξω τῆς
Πόλεως, ἄχρις οὗ ἐπιθεωρηθῶσι παρὰ τοῦ Κριτοῦ καὶ τοῦ
ἐξουσιαστοῦ, μή τι κέκρυπται εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς αὐτὰ πο-
λεμοφόδια· Ι'. μηδέποτε νὰ ἐνοχλήτε παντελῶς Ῥωμαίους
καὶ Ἰβήρας διὰ τὰ καταστήματα, διότι αὐτοὶ εἶναι ἄρ-
χαῖοι, κατὰ τὴν Διαθήκην τοῦ Καλίου Ὁμερ-Χατὰπ καὶ
τῶν μετ' αὐτῶν διαδόχων· Γίγνομένων δὲ τούτων τῶν
συμφωνιῶν, ἔφθασε καὶ ὁ εἰς Τρίπολιν τῆς Συρίας ἀπο-
δημήσας Τέκιχ-Ἰλδίν-ἀπιπέκερ· μαθὼν δὲ τὴν ἐν Κριτη-
ρίῳ συνέλευσιν, ἦλθε καὶ αὐτὸς καὶ εἶπεν, ὅς τις τῶν ἐν
Ἱερουσαλὴμ Μουσουλμάνων ἀποπλεύσας, ὑποπέσῃ εἰς πει-
ράτας, ὑπόσχεσθε νὰ ἐπιστρέψῃτε αὐτὸν ἀπὸ τῆς φραγ-
κίας· Ὑποσχεθέντων δὲ τῶν φραγκοκαλογήριων ἅπαντα

τὰ ἀνωτέρω, εἶπον ἔτι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν νὰ μὴ ὑπερβαίνει τῶν εἰκοσιτεσσάρων, καὶ ἐρχόμενοι οἱ προσκυνηταὶ αὐτῶν νὰ διαμένωσιν ἓνα ἡμισυ μῆνα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐ περαιτέρω, καὶ ὅτι δύνανται συμφωνήσαντες τὸ ἐνοίκιον νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ δὲρ-ἀμουδ μοναστήριον τῶν Ἰβήρων, μὴ ἔχοντες ὁμῶς ἐξουσίαν νὰ ἀγοράσωσιν αὐτό. 942, κατὰ Σελήνην Σαπάν. 1536. Εἰδοποιηθεῖσα δὲ ἡ ὑψηλὴ Πόρτα περὶ τῆς συμφωνίας ταύτης καὶ ὑποσχέσεως, διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐν τῇ συνελύσει ταύτῃ Μουσουλμάνων καὶ τοῦ Μουλᾶ, ἐξέδωκε κυρωτικὸν ὅρισμὸν ἀποσταλέντα διὰ τοῦ Καπουτζίπαση Μαχμουτ Ἀγά.

Μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἀγίας Σιών καὶ μετὰτρεψιν ταύτης εἰς Τέμενος, συνεφωνήθη ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου καὶ τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον τοῦ τῶν Ἰβήρων ῥηθέντος μοναστηρίου δι' ἑκατὸν Σουλτανικῶν φλωρίων, καὶ ἐλήφθη κατὰ τὸ διασωζόμενον χοτζέτι 966 χισζρέ, παρὰ Ἰωακείμ ἡγούμενου τῶν Ἰβήρων διετές ἐνοίκιον διακόσια φλωρία.

Κατὰ τὸ διαφυλαττόμενον χοτζέτιον 969, Ῥαμαζάν 18, συμφωνήσας ὁ τῶν φραγκισκάνων ἡγούμενος παρέλαβε δι' ἐνοικίου ὡσαύτως παρὰ τοῦ τῶν Ἰβήρων ἡγούμενου Βασιλείου καὶ ὅλον τὸν κῆπον, τὸν κεκολλημένον εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον, ὃ ἔλαβον δι' ἐνοικίου οἱ φραγκισκάνοι δὲρ-Ἀμίδ, μετὰ συμφωνίας, ἵνα κατέχωσιν αὐτὸν

οἱ φραγκισκάνοι τεσσαράκοντα ἔτη, δι' ὀγδοήκοντα φλωρία Σουλτανικὰ ἀνὰ δύο ἐν ἑκάστῳ ἔτει.

Κατὰ τὸν χρόνον 976—1568, οἱ Ἰβηρες παραχωρήσαντες πάντα τὰ οἰκήματα τοῦ μοναστηρίου δι' ἐνοικίου, ὡς ἐρρέθη, πρὸς τοὺς φραγκισκάνους, τὴν εἰς τὸ μοναστήριον Ἐκκλησίαν δὲν εἶχον συμπαραλάβῃ εἰς τὸ συμφωνηθὲν ἐνοίκιον, διότι αὐτοὶ εἰς τοῦτο τὸ δι' ἐνοικίου, ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν συγκατένευσαν. Οἱ δὲ καλοὶ μονασταὶ αὐτοὶ, οἱ πρὸς τὰς ξένας κτήσεις ἐτοιμότατοι, καὶ διὰ χρημάτων καὶ διὰ ψευδομαρτυριῶν, κατὰ τὸ χοτζέτιον, ἤρπασαν παρὰ τῶν Ἰβήρων τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅθεν δύο ἐκ τῶν Ἰβήρων μοναχῶν, Βαρνάβας καὶ Ἰωσήφ, προσκλαυθέντων, ἐξεδόθη ὁρισμὸς τοῦ Σουλτάν Σελήμ τοῦ Β'. ἵνα ἐξεταχθέντος τοῦ πράγματος ἐπιστραφῇ ἡ Ἐκκλησία.

Χοτζέτιον ἔτι, 984—1576, τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτοῦ, διαλαμβάνον, ὅτι ἐστάλη, κατὰ τὰς προσκλαύσεις τῶν Ἰβήρων καλογήρων, ὁρισμὸς δι' ἐπίτηδες βασιλικοῦ ἀνθρώπου, ὡς μὴ θελόντων τῶν φραγκισκάνων νὰ πληρώσωσι τὸ συμφωνηθὲν ἐτησίως ἐνοίκιον, δι' ὃ παρέλαβον παρ' αὐτῶν μοναστήριον, καὶ ἐπιτάττων, ἵνα ἀπαραιτήτως αὐτὸ πληρώσωσι καὶ ὅτε παρρησιασθέντων καὶ τῶν φράγκων καὶ τῶν Ἰβήρων εἰς τὸ κριτήριο, εἶπον οἱ φράγκοι, ὅτι ἀντὶ τῆς Σιών, ἣν παρ' ἡμῶν παρέλαβον, ἐδόθη πρὸς

ἡμᾶς παρὰ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦτο τὸ τῶν Ἰβήρων (διαλαμβάνει μὲν ὁ ὁρισμὸς 960 Χισζρέ, νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ τῶν Ἰβήρων δερ-ἄμουδ, ἀλλὰ δι' ἐνοικίου ῥητῶς). Καὶ μετὰ πολλὰς ἀντιλογίας, τέλος ἀπεφασίσθη, ἵνα πληρῶνται τοῦ λοιποῦ πρὸς τοὺς Ἰβήρας ἢ Γεωργιανούς κατ' ἔτος ἐνοίκιον τεσσαράκοντα Σουλτανικὰ φλωρία. Ταῦτα δέ, καθ' ἐν ἄλλο χροτζίτιον 1025—1618, δεικνύεται, ὅτι οἱ φραγκισκάνοι ἐπλήρουν εἰσέτι, ἕως οὗ τὸ ξένον πρᾶγμα ὅλως οἰκειοποίησαντο μετὰ χρόνους ὕστερον.

Ταῦτα δὲ πάντα τὰ τῶν σωζομένων ἀρχαίων ἐγγράφων ἐκθέτονται, πρὸς ἐνδειξιν περίτρανον καὶ βεβαίωσιν, οἷον μέγα μῖσος εἶχον αἰέποτε καὶ Μαμλοῦκοι καὶ Ἀραβες πρὸς τοὺς Λατίνους, καὶ μὲ ποῖον ἐχθρικὸν καὶ ὑποπτον ὄμμα αὐτοὺς ἐβλεπον πάντοτε, ὡς διαδεχόμενοι ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν τὴν ἀνάμνησιν τῆς τῶν σταυροφόρων ἐφόδου, καὶ τὴν κατὰ κληρονομίαν πρὸς τοὺς φράγκους ἀπέχθειαν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἀναμφίβολον πίστῳσιν τοῦ ὅτι σφοδρῶς ἦν ἀπηγορευμένον τὸ νὰ ἔχωσιν ἰδιοκτησίαν ἔτι, τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ αὐτῶν διαμονήν, ἐν τεταγμένῳ ἀριθμῷ φραγκισκάνων, καὶ ταύτην, διὰ συμφωνιῶν καὶ ὑποσχέσεων μόλις ὑποφέροντες, καὶ δι' ἐνοικίου τέως καὶ ἄλλων προσφορῶν, ὡς εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος Χισζρέ 942 ῥηθὲν γενικὸν μαρτυρικὸν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Κριτηρίου διατρανοῦνται. Ὅθεν ὅλαι αἱ διὰ τύπου θορυβώδεις κραυγαὶ τοῦ

φυλλαδιογράφου Βορέ, ὅτι οἱ Λατῖνοι ἦσαν διὰ πάντοτε ἀχωρίστως τῆς Ἱερουσαλὴμ, κάτοχοι ἀνέκαθεν τῶν ἁγίων τόπων, καὶ δικαιώματα ὡς ἔχοντες ἰδιοκτησίας, ὑπ' ὄψιν τῶν τε μνησθέντων ἐγγράφων, καὶ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἀνασκευῇ ἄλλων ἀποδείξεων, ὡς ἀποβαίνουσαι διόλου κεναί, εἰς κενὸν ἀέρα καὶ διαλύονται. Τὰ δὲ γεγονότα καὶ ταῦτα πάντα, οἶδαμεν, ὅτι εἶναι καταγεγραμμένα εἰς τὰ ἀρχίδια τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ λεγομένης γενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἁγίας Γῆς, ἀλλ' ὡς ὅλως μὴ συμβάλλοντα, καθὰ ἀνατρεπτικὰ τοῦ φραγκισκανικοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος, κεῖνται ἀφανῆ καὶ ἀνέκδοτα.

Ὁ Λιβελλογράφος μὴ ἔχων ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περὶ τῶν ἁγίων τόπων θεματός του, καταφεύγει εἰς διαβολὰς καὶ κατηγορίας ἀνυποστάτους, Συγγραφεὶ μὴ πρεπούσας, κατὰ Γραικῶν καταφερόμενος δὲ μὲ ὀρμὴν πάθους μισαλλοθρήσκου, ἐπισωρεύει τὰς ἐφεξῆς συκοφαντίας. Οἱ Γραικοί, λέγει, λαβόντες ἐπιρροὴν εἰς τὰ πολιτικά, ἐπεχείρησαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Πατριαρχείων Ἱερουσαλὴμ, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας· οἱ Γραικοὶ δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τοὺς Συρορωμάνους κατοίκους τῆς Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας, τὴν γλῶσσαν των μόνον ἔδωκαν εἰς τὴν λειτουργίαν τινῶν Ἐκκλησιῶν ἐκεῖσε, καὶ οἱ ἱερεῖς μετεῖχον μὲν τῶν ἁγίων τόπων μετὰ καὶ ἄλλων χριστιανικῶν Ἐθνῶν μέχρι τοῦ

Θ'. αἰῶνος ὡς καθολικοί, μετὰ δὲ τὸ Σχίσμα τοῦ Φωτίου, ἔχασαν τὸ δικαίωμα τοῦτο, διδόμενον τακτικῶς παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης.

Ἀπάντησις.

Ἐξαπατᾶται ὁ Λιβέλλογράφος φρονῶν, ὅτι διὰ τὴν ἡν, ὡς λέγει, ἔλαβον κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ἐπιρροὴν πολιτικὴν οἱ Γραικοί, ἐζήτησαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τριῶν Πατριαρχείων. Ἐρωτῶμεν, ὁποῖαν αὐτὸς ἀποκατάστασιν ἐννοεῖ, τὴν τῶν θέσεων, ἢ τὴν τῶν τίτλων; ἀλλ' ἀμφοτέρω διεφυλάχθησαν, καὶ οὐδέποτε ἐξέλιπον. Ταύτην δὲ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων διαδοχὴν τῶν δύο Πατριαρχῶν Ἀντιοφείας καὶ Ἱερουσαλήμ, διέσεισαν καὶ διετάραξαν οἱ τὸ δυτικὸν φρόνημα δι' ὅπλων καὶ σφαγῶν ἐπιχειρήσαντες νὰ φυτεύσωσιν εἰς τὰς Ἀνατολάς, καὶ τοσούτων λαῶν ἀπωλείας παραίτιοι γενόμενοι Σταυροφόροι, ἀποβαλόντες τοὺς γνησίους Ποιμένας, καὶ ἀντισταγαγόντες τοὺς ἑαυτῶν, καὶ τοι προσκαίρως. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποδίωξιν αὐτῶν ἐξ Ἀνατολῶν, οἱ γνήσιοι Ποιμένες οἱ ἀλληλοδιαδόχως διαμένοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περιθαλπόμενοι παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων, ἐπανῆλθον εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν τῇ συστάσει τούτων

πρὸς τε τοὺς ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ δυνάστας, ὧν ἡ ἐκ τῶν ἀποστόλων σειρά τῆς διαδοχῆς καὶ εἰς τὰ τρία Πατριαρχεῖα, διετηρήθη μέχρι τούτου ἀπαρασαλεύτως.

Ἐπὶ τῶν Βαχαριτῶν Μαμλούκων καὶ τῶν Σιρκασίων, οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλήμ προστατευόμενοι παρ' αὐτῶν, ἐπροστάτευσον καὶ αὐτοὶ τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ διὰ τὸ ὁμοιοπαθές, ἔνεκα τῶν ὧν ἔπαθον καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Γραικοὶ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, καὶ διὰ τὴν ἡν εἶχον οἱ Μαμλοῦχοι ἀνάγκην τῆς φιλίας τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ ἐπομένως τῶν Παλαιολόγων, διότι παρεχώρουν τὴν ἄδειαν νὰ πλέωσι τὰ τῶν Σουλτάνων πλοῖα τὸν Βόσπορον ἐλευθέρως, νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν Πόντον, πρὸς τε ἀγορὰν νέων τὴν ἡλικίαν Σιρκασίων καὶ Ἀβασγῶν (Ἀπαζάδων), στρατολογίαν καὶ αὔξησιν τοῦ τῶν Μαμλούκων στρατοῦ ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἡ δὲ δευτέρα πρότασις τοῦ φυλλαδιογράφου δὲν ἔχει καμμίαν ὑπόστασιν ἀληθείας, ἥτις δεικνύει αὐτὸν ἢ ἄπειρον ἱστορίας, ἢ ὑπὸ ἐθελοκακίας, πρὸς ἑξαψιν μίσους κατὰ Γραικῶν, ἄλλα ἀντ' ἄλλων προβάλλοντα ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα. Ἀλλ' ὦ Συκοφάντα! πῶς οἱ Γραικοὶ δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τοὺς οὕς ὀνομάζεις Συρορωμάνους⁽¹⁾ κατοίκους Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Συρίας,

(1) Συρορωμάνοι ἐλέγοντο, ὅταν οἱ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορες αὐτοὺς ἐξουσίαζον, ἀλλ' ὅτε μετέβησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἀνατολῶν Αὐτοκρατόρων, ἐκαλοῦντο Συρορωμαῖοι, ἥτοι Γραικοσύροι.

καὶ ὅτι τὴν γλῶσσάν των μόνον μετέδωκαν εἰς τινὰς τῶν ἐκεῖσε Ἐκκλησιῶν; Ἐὰν ὑπὸ πάθους μισοθρήσκου ὑποκρίνησαι τὸν ἀμαθῆ, καὶ κρύπτεις τὴν προφανῆ ἀλήθειαν, μάθε, ὅτι καὶ αἱ ῥηθεῖσαι ἐπαρχίαι διέλαμψαν καὶ πρὸ τῶν Ῥωμάνων, καὶ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ Ἑλληνικῇ Σοφίᾳ καὶ μαθήσει. Τὰ εἰς αὐτάς φροντιστήρια, καὶ μάλιστα τὰ ἐν Σιδῶνι, ἦσαν πολύτεχνα καὶ καλλιτέχνα, εἰς τὰ ὅποια μετὰ χρότου ἐδιδάσκοντο τὰ φιλόσοφα, τὰ ἀριθμητικὰ, λογιστικά τε, ἀστρονομικὰ καὶ νομικά. Γλῶσσα δὲ τότε κοινὴ καὶ βασιλεύουσα ἐξ αὐτῶν τῶν Πτολεμαίων κατὰ Συρίαν, Φοινίκην, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον (ἢ προχωρήσασα καὶ μέχρις Αἰθιοπίας καὶ Ἀβυσσινίας, ὅπου εἰσέτι σώζονται μνημεῖα μὲ Ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς), ἦν ἡ τῶν Ἑλλήνων. Ἦνθησαν ἐξ αὐτῶν τῶν ῥηθεισῶν Ἐπαρχιῶν ἄνδρες ἐπίσημοι καὶ διαβόητοι ἐπὶ Σοφίᾳ καὶ Συγγράμμασι, καὶ Ἑθνικοὶ καὶ Χριστιανοί, καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Διήρκεσεν ἡ τῶν Ἑλλήνων Γλῶσσα καὶ διδασκομένη καὶ ὁμιλουμένη κατὰ τὰς μνησθείσας Ἐπαρχίας μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἔκτοτε δὲ ἡ ἐπενεχθεῖσα κατὰ Χριστιανῶν βία παρὰ τῶν Ἀράβων δυναστῶν Ἀβασιγιέδων, κατηνάγκασε τοὺς Χριστιανοὺς νὰ μάθωσι κατὰ βραχὺ τὴν Ἀραβικὴν, διαφυλαχθείσης τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰς ἐπισημοτέρας Ἐκκλησίας καὶ τῶν

τριῶν ἐκεῖσε Πατριαρχικῶν Ἀνατολικῶν θρόνων μέχρι τῆς σήμερον.

Εἰς δὲ τὸ τρίτον αὐτοῦ ἐπιχείρημα ὁ Κ. Βορέ ποτισμένος ἀπὸ τὰς καλογηρικὰς μισαλλοθρήσκους τῶν φραγκισκάνων προλήψεις, ἐτράπη εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις, εἰς τὰς ὁποίας καταναγκαζόμεθα νὰ εἰσέλθωμεν καὶ ἀβουλήτως. Λανθάνεται πολὺ αὐτὸς λέγων, ὅτι ὡς μὴ Καθολικοὶ οἱ Γραικοὶ ἔχασαν τὸ τῆς μετοχῆς δικαίωμα εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. Οὔτε πρὸ τοῦ Φωτίου, οὔτε ἐπὶ τούτου, ἀλλ' οὔτε καὶ μετὰ τὸν ἱερὸν καὶ Σοφὸν τοῦτον ἄνδρα μηδαμῶς οὐδέποτε τοῦτο ἔχασαν· καὶ λόγῳ μὲν θρησκευτικῷ, οἱ Γραικοί, ὡς τέκνα ἀνέκαθεν τῆς μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς μὴ ἀποσχισθέντες τῆς ἀληθείας τῆς θείας φωνῆς τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου « Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται » ὡς μηδὲν καινοτομήσαντες, ἢ προσθέσαντες, ἢ ἀφαιρέσαντες, καὶ ὡς διατηρήσαντες ὅσα ἂν παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων παρέλαβον ἀναλλοίωτα καὶ ἀπαρασάλευτα· λόγῳ δὲ δικαιώματος, ὅτι ὅλαι αἱ τῶν ἁγίων τόπων οἰκοδομαί, ὡς προεῤῥέθη, εἶναι τῶν Προγόνων αὐτῶν, οἵτινες ἐκ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς αὐτῶν καὶ διέσωσαν καὶ ἀνωκοδόμησαν αὐτάς λαμπρότατα. Καὶ πρῶτον, γυμνωθέντα τὸν τῆς Ἀναστάσεως μέγαν Ναὸν πάντων τῶν

κοσμημάτων αὐτοῦ, κατὰ μέρος κρημνισθέντα, καὶ ὑποστάσιον γεγονότα, τῷ 1010 ἔτει, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγιέδων ς'. Ἐλχακίμ-Ἐμπριλλάχ Μανσοῦρ, τοῦ ἀθρήσκου ἐκείνου καὶ τέρατος πάσης κακοηθείας καὶ βδελυρίας, ὅς τις τοὺς νόμους αὐτοῦ καὶ διδασκαλίας καὶ τὴν αἰμομιξίαν μετέδωκε καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὸν Λίβανον Δρούσιδες, εἰς τὰς ὁποίας ἔπονται αὐτοὶ μέχρι τούτου, ὡς Νομοδότην καὶ Θεὸν αὐτὸν δοξάζοντες τὸν Ἐλχακίμ· ὃν βεβηλωθέντα Ναὸν, σπεύσας ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 1033 ἔτει, Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος, ἐπὶ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἐλμουστὲν Πιλλάχι, ἤρξατο νὰ ἐπισκευάζῃ, ἀλλὰ θανόντος τούτου, ὁ τοῦτον διαδεξάμενος Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παφλαγὼν ἀνεπλήρωσε τὰ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ πλουσίως τὸν Ἱερὸν Ναὸν ἐκαλλώπισε. Δεύτερον, πολιορκουμένης τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸ 1099 ἔτος ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὁ πολιορκούμενος στρατὸς τοῦ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Φατιμιγιέδων Θ'. Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Ἐλμουστάλι-Πιλλάχι-Ἀχμέτ, γνωρίσας, ὅτι ἔνεκα τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ τοῦ ἱεροῦ Μνήματος καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων τόπων, ἀνέλαβον τὴν ἐκ μακροῦ διαστήματος τοιαύτην ἐκστρατείαν οἱ ἄπιστοι, καὶ πόλεμον κατ' αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ παραδώσωσι πρὸς τοὺς σταυροφόρους τὰς οἰκοδομὰς τῶν ἁγίων τόπων σωροὺς

ῥειπίων, ἀλλὰ ταύτην τὴν ὑπὸ ὀργῆς ὁρμὴν αὐτῶν, μόλις ἐδυσώπησε ταῖς ἰκεσίαις αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Συμεὼν· καὶ οὕτω τῇ τούτου γενναίᾳ προστασίᾳ οἱ κατασχόντες τὴν ἱερὰν Πόλιν Λατῖνοι, εὔρον τὸν τε ἐκ νέου ἐπισκευασθέντα Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ ἄλλα σῶα καὶ ἀνέπαφα· ἀλλὰ ποία τέως ἢ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀμοιβή; Ἡ ἀποδίωξις αὐτοῦ ἐκ τῆς Πόλεως.

Μετὰ τὴν κυρίευσιν Συρίας καὶ Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὑποπεσόντες μὲν αὐτοὶ εἰς ἀντιζήλιας καὶ ἐριδας πρὸς ἀλλήλους, διαφωνίας καὶ διαιρέσεις, ὧν ἔνεκα καὶ ἔβλαψαν τὸν σκοπὸν τῆς σταυροφορίας, ὁ δὲ τῶν Λατίνων κληρὸς καταγινόμενος εἰς ἁ... οὐκ ἔδει⁽¹⁾, οὐδὲ ἐφρόντισαν (εὐρόντες τὸν τῆς Ἀναστάσεως Ναὸν κάλλιστα, ὡς ἐβρέθη ἐπεσκευασμένον), καθ' ὅλην τὴν ἑρήμερον τῆς δεσποτείας αὐτῶν ἐκεῖσε πορείαν, ἐπίσημόν τι ἀνοικοδομῆς καὶ μνήμης ἄξιον νὰ ἀφήσωσιν, εἰ μὴ μόνην τὴν κόνιν τῶν νεκρῶν αὐτῶν.

Ὅθεν ἀπέναντι τούτων τῶν προφανῶν πραγματιωδῶν καὶ ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, ἐν ποίᾳ αὐτογνώμῃ καὶ

(1) Βάβυλος δυτικὸς Συγγραφεὺς, ἀναφέρει εἰς τὸ αὐτοῦ ἱστορικὸν κριτικὸν λεξικόν, ὅτι ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν σταυροφόρων κληρὸς λατινικὸς, ὑπέπεσαν εἰς τοσαύτην διαφθοράν καὶ παραλυσίαν, ὥστε διὰ τὰς τοιαύτας ἀσελείας αὐτοῦ καὶ ἀκαθαρσίας εἰς γῆν ἁγίαν, παρὰ χωρήσει Θεοῦ, ἀλούσης τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατεσφάγη ὑπὸ τοῦ Σαλλαχιδίου.

αυτοδεσπότη ἐξουσία, καταπατῶν τὰ δίκαια τοῦ Ἔθνους τῶν Γραικῶν ὁ φυλλαδιογράφος, ἀπαγορεύει τὴν μετοχὴν τῶν ἁγίων τόπων πρὸς αὐτούς; βέβαια, διὰ τὰ φρονήματα αὐτῶν, ὡς μὴ συμφωνοῦντα μετὰ τῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἄρά γε διὰ τὸ φρόνημα ἑνὸς ὁλοκλήρου Ἔθνους, διότι δὲν γνωρίζει τὸν τῆς Ῥώμης, ὡς Κράντορα Ἐκκλησιαστικὸν τοῦ παντὸς Κόσμου, πρέπει νόμῳ αὐθαίρετῳ νὰ καταδικάζεται παρ' αὐτοῦ, ὡς ἀπολέσαν τὸ Ἔθνος καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ; Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ τῶν ἐλευθεριῶν πρώτη. Τὰ παραδείγματα τῶν φρικτῶν συμβάντων, ὅσα ὁ μισαλλόθρησκος ἐνθουσιασμὸς ἐγέννησεν, ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων μόλις ἐξηλείφθησαν· τὰ ἐμβριθῆ πνεύματα τὰ ἀποστρέφονται, τὰ δὲ ὑπέρθερμα πνεύματα τῶν φραγκοκαλογήρων μάλιστα, κατὰ δυστυχίαν, τὰ ἀνανεοῦσιν.

Εἴπομεν πρὸς ἀπάντησιν ἱκανὰ καὶ δῆλωσιν ἐναργῆ τῶν ἀναποσπάστων δικαιωμάτων τοῦ Γραικικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τοὺς ἁγίους τόπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Λιβελλογράφος ἐπάγων ἀμφίβολον μαρτυρίαν διίσχυρίζεται νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἀπόκληρον. Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, δι' ὧν ἀγωνίζεται αὐτὸς νὰ πιστοποιήσῃ τοὺς μὴ γνωρίζοντας χρονολογίαν, ἱστορίαν καὶ τὰ γεγονότα, τὰ βεβιασμένα καὶ ἀνύπαρκτα ὡς βέβαια, καὶ οὕτω νὰ πλεονάσῃ τὸ κατὰ Γραικῶν μῖσος, ὡς ἀφανῶν κατὰ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα καὶ ἀ-

γνώστων αὐτῶν εἰς Παλαιστίνην, καὶ μόνους τοὺς Λατίνους μοναχοὺς γνωστοὺς τότε, καὶ τίτλους ὡς ἔχοντας ἀνέκαθεν ἐκεῖσε, ῥαψῶδεϊ ταῦτα· « Εἶναι βέβαιον, λέγει, ὅτι δὲν φαίνεται τὸ ὄνομα τῶν Γραικῶν, οὔτε καὶ ἡ παρουσία αὐτῶν εἰς οὐδένα τῶν δυναστῶν τῆς Παλαιστίνης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν τότε αἰώνων, ἐν ᾧ τὸ διάταγμα τοῦ Μουζαφφέρ ἐναργῶς δεικνύει τοὺς φράγκους· οἱ δὲ Γραικοὶ μὴ ἔχοντες οὐδένα ἱστορικὸν ἀρχαῖον τίτλον, ὡς οἱ φράγκοι, καταφεύγουν εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν τέχνην τῆς πλαστογραφίας. »

Ἀπάντησις.

Ἔως πότε ἐπαναλαμβάνει αὐτὸς προτείνων τὸ παράγραφον, παρεφθαρμένον καὶ νενοθευμένον κατ' ἀναχρονισμόν, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν, καὶ ὅλως σχεδὸν ἀμφίβολον διάταγμα τοῦ Μουζαφφέρ, ὡς μαρτύριον ὑπάρξεως φράγκων μοναχῶν ἐν Ἱερουσαλήμ δῆθεν καὶ πρὸ τῶν σταυροφοριῶν; Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὑποτιθέμενον τοῦτο διάταγμα (καθὼς καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα τῶν δυναστῶν τῆς Αἰγύπτου) δεικνύεται κατὰ χρονολογίαν δόλιον καὶ νόθον, ἄρα ἡ προσαπτομένη μὲ πάθος ἀκράτητον εἰς τοὺς Γραικοὺς πλαστογραφία, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν εἰ-

πόντα ταύτην κατήγορον, καὶ ὅσα ἂν ἄλλα ἔτι ἐξεμῇ κατὰ Γραικῶν ὑπάγονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, καθὼς καὶ τὸ περὶ τῶν Τίτλων. Τούτους δὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῶν τίτλους οἱ Γραικοί, δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ Καλίου "Ομερ-Χαττάπ, ἴσχυσαν καὶ διεφύλαξαν, ἔχοντες καὶ τὴν κατοχὴν τῶν ἱερῶν τόπων ἐπίσης καὶ τοὺς τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχας, ὧν ἡ Σειρὰ μετὰ τὸν Σωφρόνιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρεδόθη ἡ Ἱερουσαλήμ εἰς τὸν Καλίφην, τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀδιαλείπτως παρετάθη μέχρι τοῦ Συμεῶν, ὃν οἱ ζαυροφόροι ἀπεδίωξαν τῆς ἁγίας πόλεως, καθὼς περ καὶ οἱ Γαδαρῆνοί τὸν Ναζωραῖον Χριστόν. Τούτους δὲ τοὺς ἀρχαίους τῶν Γραικῶν τίτλους, δι' ὑποβολιμαίου ἀμφιβόλου ἐγγράφου, ἀρπάζων ὁ Λιβελλογράφος ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτας, θέλει νὰ καλλωπίσῃ μὲ ξένα παράσημα τοὺς αὐτοῦ μοναχοὺς φράγκους.

Καὶ αὖθις ὁ φυλλαδιογράφος, κατὰ συνέπειαν τῆς ἥς εἶπε κατὰ Γραικῶν πλαστογραφίας, ὡς μοναστῶν συνήγορος καὶ πρόμαχος, κινεῖ τὸν περὶ θρησκευτικῶν συζητήσεων, τῶν τοσάκις ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀνατραπέντων, ἀνάγυρον, λέγων εἰς τὸ Σημείωμα αὐτοῦ· ὁ Φώτιος ἐπλαστόγραψε τὰ πρακτικὰ ὁλοκλήρου Συνόδου, οἱ Γραικοὶ τὰς πράξεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ τὰς ἐπιστολάς Νικο-

λάου τοῦ Γ'. καὶ ὅτι οἱ ταῦτα πράξαντες Γραικοὶ εἶναι πολλὰ πιθανόν, ὅτι μετεποίησαν καὶ διενόθευσαν καὶ πολλὰ τῶν εἰς χεῖρας αὐτῶν φερμανίων· ὅθεν εἰς ὁ ἀποδειχθεὶς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὑποπεσὼν εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ποῖος κριτῆς δύναται πλέον νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὸν τοιοῦτον.

Ἀπάντησις.

Εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσαν ἐπὶ Φωτίου Σύνοδον, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν Τοποτηρητῶν τῶν λοιπῶν τριῶν Πατριαρχῶν τῷ 866 ἔτει, διὰ τὰ ἐκ τῆς παπικῆς ὀφρύος προβαλλόμενα παρὰ Νικολάου τοῦ Γ', κατεκρίθη παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Συνόδου τὸ προπετὲς τούτου Προήχθησαν δὲ καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐπὶ τῆς Συνόδου καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ τε Τριβίρεως Ἀρχιεπισκόπου Θεογάνδου, τοῦ Κολωνίας Γομβιέρου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Ῥαβένης, δεινολογούμενοι περὶ τῆς τοῦ Νικολάου τούτου ἀλαζονείας καὶ τυραννίας, ἐπικουρίαν τινα παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς Συνόδου ταύτης ἀπαιτοῦντες. Διαβάλλονται δὲ τὰ τῆς Συνόδου αὐτῆς πρακτικὰ ὑπὸ τῶν παπιστῶν, ὡς μὴ ἀποτελεσθέντα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Νικολάου.

Ὅτι δὲ ὁ Γρηγόριος κατηγορήσῃ τὴν τετάρτην οἰκουμενικὴν Σύνοδον ὡς διαστρέψασαν τὰς πράξεις αὐτῆς δῆθεν, δῆλον, ὅτι ὅλη ἡ παπικὴ χολὴ διὰ τὰ παρὰ τῶν Πατέρων ταύτης τῆς Συνόδου, τῶν κυρωσάντων τὸν τῆς τρίτης οἰκουμενικῆς Συνόδου τρίτον Κανόνα, δοθέντα πρεσβεῖα τιμῆς καὶ στάσεως μετὰ τὸν Ῥώμης τῷ Κωνσταντινουπόλεως.

Ὅτι δὲ ὁ Φώτιος μετέπλασε τὰς πράξεις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, ψεῦδος, διότι αἱ πράξεις τῆς Συνόδου μηδαμῶς μετεποιήθησαν, διασωζόμεναι ἐν μεμβράνῃ σῶαι παρὰ Γραικοῖς ἐξ ἀρχαίων χρόνων καὶ ἀκίβδηλοι, ἀλλὰ φράσεις τινὲς τῆς Ῥώμης τυφώδεις παρελείφθησαν καὶ οὐκ ἀνεγνώσθησαν, ὡς μὴ ἀφορῶσαι πρὸς εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς σκάνδαλον· οὐ γὰρ οἱ Αὐτοκράτορες τοὺς Πάπας διὰ λεγάτων, ὡς ἐξεταστὰς καὶ Κριτὰς ἐκάλεσαν, ἀλλ' ὡς συμβοητοὺς καὶ συνεργοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνης· καὶ ἐὰν ὁ Λιβελλογράφος κατὰ τὰς ἰδέας τῆς Ῥώμης βαδίζων, διαβάλλῃ τοὺς Ἱεροὺς Πατέρας τῶν Συνόδων, ὡς διασκεύασαντας τὰς τούτων Πράξεις, καὶ μᾶλλον τὰς ὑπὲρ Φωτίου, ἢ περὶ τούτου ὑποψία ἀνάγεται εἰς τὸν δυτικὸν Κλῆρον, τὸν ἀσπόνδως μαχόμενον τὸν Ἱερὸν αὐτὸν Σοφὸν ἄνδρα· καὶ ὡς ποτὲ παραφθορὰς καὶ ἀφαιρέσεις ὁ λατινικὸς Κλῆρος πεποίηκεν εἰς τε τοὺς

σταλέντας ὡς Κανόνας τῆς Α'. οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τοὺς ἐν Καρθαγένη ἐπισκόπους, καὶ εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι παρηλλαγμένον τὸν τῆς Α'. Συνόδου ἕκτον Κανόνα προσέφερε, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὁ αὐτὸς Κλῆρος, ὡς ἐπιτήδειος ἔκπαλαι εἰς τὴν τέχνην ταύτην, παρέφθιρε καὶ διενόθευσε καὶ τὰ τῶν Παλαιῶν Πατέρων Ἀνατολικῶν τε καὶ Δυτικῶν ὑπομνήματα ⁽¹⁾· καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν Λατίνων περίκροτος ἐπὶ ψευδοπλαστίᾳ κατὰ τὸ 830 ἔτος ὑπάρξας, Ἰσίδωρος Μερκάτωρ ἢ Πεκάτωρ ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ Κλήμεντος ἄχρι τοῦ Πάπα Συρικίου διασκεύασας καὶ διαρῥαφωδῆσας τὰ αὐτοῦ Ψευδοδεκρετάλια, τὰ ὅποια δι' ὀκτακοσίων χρόνων καὶ ἐπέκεινα τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν ἐξηπάτησαν, τὴν τῆς Ῥώμης ὀφρὺν ἐπὶ μέγα ὕψος ὑπερῆραν· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1650 ἔτος ἡ κακουργία τοῦ ψεύδους τέλος πάντων πεφώραται, καὶ ἀπελέγχθη ὁ Ψευδοῖσίδωρος ὡς ῥαδιοῦργος· τοῦτο δὲ συνεῖδον καὶ οἱ Παποσέπται καὶ ὡμολόγησαν τὴν ἀπάτην. Τὸ σκευώρημα τῶν Ψευδοδεκρεταλίων τοῦ ἀπατεῶνος τούτου, μὲ ὅλον τὸ ὅτι ἦτον παχυλόν, ἐξηπάτησεν ὅμως ὅλην τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν εἰς διάστημα ὀκτακοσίων, ὡς εἶπομεν, χρόνων. Εἰς αὐτοὺς τοὺς πλαστογράφους, Κ. Βορέ, πρόσθετες καὶ τοὺς μα-

(1) Ἀδὰμ Ζοιρηνάκιος ὁ Βαροῦσσος περὶ τῶν διαφορῶν, τῶν ἐν τοῖς τῶν Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Δυτικῶν Πατέρων Συγγράμμασι παρὰ Λατίνοις τετολμυμένων. Τόμ. Α'. Πραγματεῖα Β' καὶ Γ'. Σελ. 207 καὶ 280.

ταιόφρονας Λατίνους μοναχούς σου, τοὺς τολμηρῶς διανοθεύσαντας, πρὸς δεῖξιν ἀρχαίας αὐτῶν ὑπάρξεως ἐν Ἱερουσαλὴμ, πάντα τὰ ἃ προβάλλεις εἰς τὸν Λιβελλόν σου τῶν Ἀράβων ἡγεμόνων διατάγματα, καὶ κρίνον, ἐὰν δύναται τις νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τοιοῦτους.

Περὶ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Χαλίφου Ὁμερ-Χαττάπ, λέγει ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι ἀπεδείχθη (κατὰ μόνην τὴν αὐθαίρετον αὐτοῦ κρίσιν) τὸ ψεῦδος αὐτοῦ, οἱ Γραικοὶ ὅμως παρῤῥησιάῳσι μέχρι τούτου αὐτὸ, ὡς τὸν κυριώτερον τίτλον αὐτῶν καὶ τιμαλφέστερον· ἀλλὰ τοῦτο, λέγει, δὲν δίδει δικαιώματα, ὡς μὴ ἀποδεικνύον ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὑπῆρχον Γραικοὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τοῦ Ὁμερ· τὸ ὅποιον λεγόμενον θέσπισμα, ὡς μὴ γεγραμμένον διὰ Κουφικῶν ψηφίων, δεικνύει διὰ τῆς γραφῆς τῶν ἤδη Ἀραβικῶν στοιχείων, τὴν δολίαν ἀντικατασκευὴν τούτου.

Ἀπάντησις.

Τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Χαλίφου Ὁμερ-Χαττάπ θέσπισμα, τὸ δοθὲν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Σωφρονίῳ, ὡς δεῖγμα τοῦτο περίτρανον τοῦ ὅτι παρὰ τῶν Γραικῶν τῶν ἐξουσια-

ζόντων τὴν Ἱερουσαλὴμ παρέλαβε ταύτην διὰ συνθήκης, ὡς καὶ ἐκ τῆς Ἱστορίας δῆλον, καὶ πρὸς αὐτοὺς εὐμενῶς διατεθεὶς παρεχώρησε πάλιν τὸν τε Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τοὺς τε ἔνδον καὶ ἐκτὸς τῆς ἀγίας Πόλεως ἱεροὺς τόπους, μὴ ὑποφέρων ὁ φυλλαδιογράφος, ἀγωνίζεται λόγοις μόνοις κενοῖς νὰ κατηγορήσῃ ὡς ψευδόγραφον, καθὰ ἀνατρέπον ὅλα τὰ περὶ τῶν ἀγίων τόπων μάταια ἐπιχειρήματά του.

Οἱ Γραικοὶ, ἀφ' ἧς ἐδόθη παρὰ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ πρὸς αὐτοὺς τὸ διάταγμα, οὐδὲ λέξιν τούτου παρέξυσαν ἢ παρέφθειραν, διατηρήσαντες σῶαν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, διὸ καὶ ἀνυπόπτως ἐπαρῤῥησίασαν αὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς μετὰ τὸν Ὁμερ διαδόχους, τοὺς ἐκ συμφώνου εἰδότας τὸ ἔγγραφον ὡς βέβαιον, οἵτινες διὰ τὴν ἀδιάκοπον τῶν βεβαιωσάντων αὐτὸ σειρὰν ὡς γνήσιον, ἐπεκύρωσαν καὶ αὐτοὶ οἱ διάδοχοι καὶ οἱ μετὰ τούτους δυνάσται τῶν Μουσουλμάνων, καὶ τέλος καὶ οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πρὸς τὸ Γένος τῶν Γραικῶν, τὰ ἐν τῷ θεσπίσματι διακελευόμενα. Ἡ δὲ ὁμόφωνος μαρτυρία τῶν ἀλλεπαλλήλων αἰώνων περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, οὐδὲν ἕτερον συνίστησιν, εἰμὴ μίαν φωνὴν ἀξιοπιστίας ἀναμφιβόλου. Ὁ δὲ Λιβελλογράφος νομίζει

καὶ τοὺς Γραικοὺς, τοὺς ἀνέκαθεν καὶ ἐθνικῶς καὶ προγονικῶς καὶ δικαιωματικῶς ιδιοκτητῆς τῶν ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων οἰκοδομῶν, καὶ προνομιούχους διὰ τῶν εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐπισήμων τῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ πορθητῶν ἐγγράφων, ὡς χρεῖαν ἔχοντας καὶ καταφεύγοντας εἰς κατασκευὴν πεπλασμένων καὶ διανενοθευμένων διαταγμάτων πρὸς ἀπόκτησιν τίτλων, καθὼς καὶ οἱ φραγκισκάνοι του.

Επάγει δὲ καὶ ἕτερον ἐπιχείρημα αὐτὸς συλλογιστικόν, λέγων, ὅτι ἐπειδὴ τὸ θέσπισμα τοῦ Ὁμερ δὲν εἶναι γεγραμμένον διὰ Κουφικῶν χαρακτήρων, ἄρα δεικνύεται δόλιον καὶ ἀντικατασκευαστόν. Ἀλλ' ἀπατᾶται, διότι διὰ τὴν ἀνάγκην τότε τῆς ἀναγνώσεως καὶ κατανοήσεως τοῦ Κουρῶν πρῶτον, ἐπομένως καὶ τῆς Σούννας (Συλλογῆς παρ' Ἀπουπεκέρ Πράξεων καὶ ὁμιλιῶν τοῦ Μωάμεθ) συνεγγράφησαν ταῦτα διὰ ψηφίων τῆς καθομιλουμένης γλώσσης τῶν Ἀράβων, καὶ ὅχι διὰ τῶν ἀρχαίων χαρακτήρων τῶν γριφωδῶν καὶ στρυφνῶν Κουβικῶν καὶ δυσαναγνώστων ἔτι δὲ καὶ εἰς ἄλλα Γένη προσκαλούμενα εἰς προσηλυτισμόν (1)· μὲ τοιούτους εὐαναγνώστους Κουβικοαραβικοὺς χαρακτῆρας εἶναι γεγραμμένον καὶ

(1) Εἰς τὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βιβλιοθήκην μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐκεῖσε χειρογράφων Ἀραβικῶν, Περσικῶν καὶ Τουρκικῶν, φυλάσσεται καὶ ἓν Κουρῶν γεγραμμένον μὲ χαρακτῆρας Κοπτικῶν.

πρὸς τοὺς μοναστὰς τοῦ Σιναίου Ὅρους δοθὲν διάταγμα ἀμέσως παρὰ τοῦ ἰδίου Μωάμεθ, σεσημασμένον τῇ παλάμῃ τῆς χειρὸς του· μὲ τοὺς αὐτοὺς εὐλήπτους ἐγγράφῃ καὶ σώζεται τὸ Κουρῶν μέχρι ταύτης ἀρχαιότατον (1)· μὲ τὴν αὐτὴν γραφὴν ὡσαύτως ἐγγράφη παρὰ τοῦ Ὁμερ Χαττάπ καὶ τὸ δοθὲν διάταγμα πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Σωφρόνιον τοῦ ὁποίου, ὡς ἐπίσημον ὑπόμνημα, καταχωροῦμεν ἴσον τοῦ Πρωτοτύπου ἀπαράλλακτον, πρὸς πληροφορίαν τῶν μὴ εἰδότων ὁποῖαν γενναίαν προστασίαν οἱ πρῶτοι Καλίφιδες παρέσχον πρὸς τοὺς ὑποταγέντας εἰς αὐτοὺς Χριστιανούς.

ΕΙΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

ΟΜΕΡ ΥΙΟΣ ΧΑΤΤΑΠ.

« Χάρις τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι ἡμᾶς ἐνδόξους διὰ τοῦ Ἰσλαμίου (τῆς εὐσεβείας), καὶ τιμήσαντι διὰ τῆς Πίστεως καὶ ἐλέ-

(1) Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡσαύτως, εἰς τὴν δημοσίαν Βιβλιοθήκην συστηθεῖσαν παρὰ τοῦ Σουλτάν Ἀπδούλ-Χαμίτ, μεταξὺ τῶν ἄλλων πρόκειται ἓν Κουρῶν γεγραμμένον παρὰ τῶν πρώτων Καλῖφων Ὁμερ, Ὁσμάν καὶ Ἀλῆ, καίτοι διὰ χαρακτήρων Κουβικῶν, ἀλλ' ἡ φρασίς τῶν χαρακτήρων εὐανάγνωστος.

σαντι διὰ τοῦ Προφήτου αὐτοῦ Μωάμεθ, (ἐφ' ᾧ εὕξαιτο ὁ Θεός, καὶ εἰρήνη εἴη ἐπ' αὐτῷ), καὶ ὁδηγήσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πλάνης, καὶ συναγαγόντι ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς διασποράς, καὶ ἐνώσαντι τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ δόντι νίκας ἡμῖν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ στερεώσαντι ἡμᾶς εἰς τὰς χώρας, καὶ καταστήσαντι ἡμᾶς ἀδελφοὺς συνηγαπημένους. Εὐχαριστήσατε οὖν τῷ Θεῷ οἱ λάτραι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χάριτι.

Τὸ παρὸν εἶναι γράμμα ἐμοῦ τοῦ Ὁμερ υἱοῦ Χαττάπ, καὶ ἐδόθη τῷ ἐντίμῳ καὶ σεβασμίῳ Πατριάρχῃ τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνους Σωφρονίῳ ἐν τῷ Ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, τῷ τόπῳ τῆς Ἱερᾶς Ἱερουσαλήμ, Συνθήκη καὶ ὑπόσχεσις εἰς περίθαλψιν τῶν ὑποτελῶν, καὶ ἱερέων καὶ καλογήρων καὶ καλογραίων, ἔνθα ἤθελεν εἶναι, καὶ ὅπου ἤθελον εὐρίσκονται, καὶ εἰς τὸ νᾶ ἔχωσι παρ' ἡμῶν ἐμπιστοσύνην· (ὅταν γὰρ ὁ ὑποτελής φυλάττῃ τὰ τῆς ὑποτελείας καθήκοντα, πρέπει νᾶ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην παρά τε ἡμῶν τῶν πιστῶν, καὶ παρά τῶν μεθ' ἡμᾶς ἡ-

γεμονευσόντων), καὶ εἰς τὸ νᾶ ἐκκόψῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὰ αἵτια τῶν ἐνοχλήσεων αὐτῶν, κατὰ τὴν ἣν ἔδειξαν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν, καὶ εἰς τὸ νᾶ ἦναι ἐμπιστοσύνη ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτῶν λοιπῶν Προσκυνημάτων τῶν ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκτὸς ὄντων· ἅτινα εἰσὶν ὁ Καμαμές, ἡ ἐν Βηθλεέμ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, (ἐφ' ᾧ εἴη εἰρήνη), καὶ τὸ Σπήλαιον τὸ ἔχον τρεῖς θύρας μεσημβρινήν, ἀρκτικήν καὶ δυτικήν· καὶ εἰς τὸ νᾶ ἦναι τὰ λοιπὰ ἐκεῖ Χριστιανικὰ Ἐθνη Νασάριδων, ἥτοι Ναζωραίων, (οἷον Ἰβηρες, καὶ οἱ Χαμπέσιοι) καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔρχονται χάριν προσκυνήσεως, Φράγκοι, Κόπται, Συριάνοι, Ἀρμένιοι, Νεστοριανοὶ, Ἰακωβῖται καὶ Μαρωνῖται, ὑποκείμενοι καὶ ἀκόλουθοι εἰς τὸν ῥηθέντα Πατριάρχην, καὶ αὐτὸς ἵνα πρωτεύῃ καὶ προηγῇται αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόθησαν παρά τοῦ τιμίου Προφήτου, τοῦ

παρά τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένου, καὶ ἐτιμήθησαν τῇ σφραγίδι τῆς τιμίας αὐτοῦ χειρὸς, (ἐννοεῖ τὸ πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Σινᾶ Ὅρους δοθέν παρά τοῦ ἰδίου Προφήτου Μωάμεθ·) καὶ προσέταξεν, ἵνα ἔχωμεν εὐνοίαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ δεικνύωμεν ἀσφάλειαν. Ὅθεν χάριν τοῦ ἐλεήσαντος αὐτοὺς, ἐλεοῦμεν ὁμοίως καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς, καὶ ἔστωσαν ἀσίδοτοι ἀπὸ χαράτσι, ἀπὸ Γαφάρι, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἀνήκοντα δοσίματα ἀπηλλαγμένοι καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν· καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως (Καμαμέ) καὶ εἰς ἄλλα Προσκυνήματα, ἵνα μὴ πληρόνωσιν οὐδέν, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Νασάριδων (Ναζωραίων), τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν Καμαμέ χάριν προσκυνήσεως, ἵνα δίδῃ καθέκαστος τούτων πρὸς τὸν Πατριάρχην ἐν δράμι ἀσημίου, ἢ ἐν τρίτον τοῦ δραμίου. Πᾶς οὖν πιστὸς καὶ πᾶσα πιστὴ θέλει φυλάττει, ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἐπιτάττομεν, ἢ Βασιλεὺς εἴη, ἢ Κριτῆς, ἢ Ἡγεμὼν ἐξουσίαν ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς, πλούσιος ἢ πένης ἀπὸ τοὺς πιστοὺς

καὶ ἀπὸ τὰς πιστάς. Ἐδόθη δὲ τὸ παρὸν ἡμέτερον αὐτοῖς, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐντίμων μαθητῶν τοῦ Ἀπδουλλάχ, τοῦ Ὁσμάν υἱοῦ Ἀφφάν, τοῦ Σαέδ υἱοῦ Ζεῖτ, τοῦ Ἀπδιρῤῥαχμάν υἱοῦ Ἀτφ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ φίλων. Ἐκαστος γοῦν βεβαιούμενος ἀπὸ τῶν γραφομένων ἐν τῷ παρόντι ἡμετέρῳ γράμματι, ἐνεργεῖτω κατὰ τοῦτο, ἀφίνων αὐτὸ πάλιν εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ὅς τις δὲ ἀναγνώσας τὴν διαθήκην ἡμῶν ταύτην καὶ παραβῇ αὐτήν, ἔστω ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, παραβάτης τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ, καὶ μισητὸς τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ Ἀποστόλου. Ἐγράφη τῇ Κ'. τῆς Σελήνης Ῥεππιούλ Ἐβέλ τῷ ΙΕ'. ἔτει τοῦ Χισζρέ.

Ἄλλ' εἰς τί τέλος τὸ μὲ τόσην προσπάθησιν ἀγώνισμα αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸν Λίβελλον ἀφορᾷ; εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ διασεισῇ καὶ τὰς ἐμφαντικωτέρας ὑπὲρ Γραικῶν ἀποδείξεις, καὶ νὰ παραστήσῃ αὐτοὺς πλαστογράφους διὰ τοσούτων κατηγοριῶν, βιαίους ἄρπαγας, ἀδίκους καὶ διώκτας αὐτῶν τῶν φραγκισκάνων, καὶ οὕτω νὰ ὑπεκκαύσῃ καὶ νὰ ἐξερεθίσῃ τὰ τῶν Δυτικῶν πνεύματα, καὶ κατὰ

τὸν 10'. ἤδη αἰῶνα, ἐὰν ὅχι εἰς τὸν διὰ τῶν ὀπλῶν, καθὼς περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, καὶ εἰς τὸν διὰ Διπλωματίας σταυροφορικὸν πόλεμον, πρὸς ἀποδίωξιν τῶν ἐχθρῶν Σχισματικῶν Γραικῶν, οὐχὶ πλέον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς κατὰ τὸ 1204 ἔτος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἤδη, διότι μεγαλοδῶρῳ παραχωρήσει τῶν Χαλίφιδων καὶ τῶν Σουλτάνων κάτοχοι εἰσέτι εἶναι τῶν προγονικῶν ἀγίων τόπων αὐτοί, οἱ στερεῶς κρατοῦντες τὸ Παναρχαῖον Εὐαγγελικὸν Δόγμα, καὶ οὐχὶ τὸ διὰ τῆς προσθήκης μεταγενέστερον. Ἀλλ' ὅσα ἂν κατείπης, οὐδὲ δύνασαι νὰ ἀνασκευάσῃς τοῦτο τὸ τοῦ Καλίφου Ὁμερ-Ἰπνι Χαττάπ διάταγμα, διότι αὐτὸ ἀπεδέχθησαν, ὡς ἀνωτέρω εἰπώθη, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν διάδοχοι, Ὁσμὰν καὶ Ἀλῆς καὶ ἐσεβάσθησαν, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Χουλεφάι Πενί Οὐμιγιέ, οἱ Χουλεφάι Ἀπασιγιέ, οἱ Χουλεφάι Φατιμιγιέ, οἱ Σουλτάνοι ἐπομένως Δεβλέτ Ἐγιοπιέ, Δεβλέτ Τουρκιγιέ, ἡ Πενί Ἐτράκ Μαμλοῦκοι Παχαρίται, καὶ οἱ Δεβλέτ Σζερακισέ Μαμλοῦκοι, ὡς ἐκ τοσούτων αὐτῶν πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῶν Ἱεροσολύμων ἐκδοθέντων ὁρισμῶν, τῶν καὶ διατηρουμένων εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχεῖα, τὸ πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ διαδόχου Ὁμερ-Χαττάπ σέβας αὐτῶν καταφαίνεται. Τοῦτο δὲ τὸ τῆς διαθήκης θέσπισμα μετὰ πέντε χρόνους τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλθὼν ὁ Πα-

τριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος διὰ τινος ὑποθέσεως τοῦ εἰς Βυζάντιον, ἐπαρρήσιασε πρὸς τὸν Φετίχ Σουλτάν Μεχμέτ τὸν Β'. ὅς τις καὶ ἐξέδωκεν Αὐτόγραφον φέρον ἐπαχὴν κατὰ μῆνα Σεβάλ 1458—862 τοῦ Χισζρέ, ἀποδεχόμενος αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμερ καὶ ἐπικυρῶν τὰ ἐν αὐτῷ ἐπομένως καὶ ὁ κατακτητὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ ἐπιβεβαιῶν τὰ ἐν τῷ θεσπίσματι τοῦ Ὁμερ εἰς τὸ αὐτοῦ Αὐτόγραφον, παραχωρεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὅλους τοὺς ἱεροὺς τόπους, ὧν καὶ εἶχον τὴν κατοχὴν. Πάντες δὲ καὶ οἱ ἐφεξῆς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες εἰς τὰ ἐκδοθέντα πρὸς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἱερουσαλὴμ Αὐτόγραφα αὐτῶν, μνημονεύουσι τούτου τοῦ θεσπίσματος τοῦ Καλίφου Ὁμερ μεθ' ὅσου σεβάσματος. Ὅθεν τίνες οἱ ἀξιόπιστοι, οἱ Χαλίφαι, οἱ Σουτάνοι⁽¹⁾, οἱ Πανευκλεεῖς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες, οἱ ἀλληλοδιαδόχως σεβασθέντες τὸ τοῦ Ὁμερ διάταγμα, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν γνησιότητά του, ἡ ὁ ὑπὸ πάθους τὸν νοῦν θολούμενος φυλλαδιογράφος,

(1) Οὕτως ἐκαλοῦντο καὶ Σουτάνοι οἱ Βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου οἱ ἐκ τῶν Μαμλούκων· οἱ εἰς τὴν κτισθεῖσαν παρὰ τῶν Χουλεφάι Ἀπασιγιέδων πόλιν Βαγδάτ καλιφεύοντες, πάντας τοὺς εἰς αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς μὲν πολιτικῶς, εἴτα δὲ ἐπὶ τῆς δυναμείας αὐτῶν τῶν Καλιφῶν θρησκευτικῶς μόνον ἐπαγομένους ἡγεμόνας Ἐπαρχιῶν, καὶ αὐτοὺς τέλους τοὺς ἰσχυροὺς Σαλαζούκιδας, τοὺς ἐν Περσίᾳ πρότερον καὶ ἐπομένως ἐν Ἰκονίᾳ δυναστεύσαντας, ἐπωνόμαζον Σουτάνους, ὕστερον δὲ ὁ τίτλος αὐτὸς μετέβη καὶ εἰς τοὺς δυνάστας Αἰγύπτου, Παλαιστίνης καὶ Συρίας Μαμλούκους, οἱ ὅποιοι ποτὲ μὲν Μελέκι, (Βασιλεῖς) ποτὲ δὲ Σουτάνοι εἰς τοὺς ἐκδεδομένους παρ' αὐτῶν ὁρισμοὺς ὑπεγράψαντα.

ὁ καλῶν αὐτὸ ψευδὲς καὶ ἐπίπλαστον, ὁ καὶ τοιοῦτοτρόπως κακολογῶν τοὺς αὐτὰ σεβαζομένους;

Ὁ Λιβελλογράφος αὐτὸς οὐ μόνον ἐξαλλοιοῖ καὶ μεταπλάττει κακοβούλως, ἐπ' αὐξήσει μίσους κατὰ Γραικῶν, τὰ γενόμενα, διὰ τῶν κραυγῶν του, ἀλλὰ καὶ προσάπτει εἰς αὐτοὺς τέως ψευδέστατα φρικτὸν ἔγκλημα. Οἱ Γραικοὶ (κατὰ τὸ ἔτος 1632) λέγει, ἐξῆψαν τὴν διαμάχην τῶν διαφιλονεικιῶν. Ὁ Βεζύρης ἔδειξεν ἀδυναμίαν δωροδοκηθεὶς παρ' αὐτῶν, οἱ δὲ Φραγκισκάνοι πρὸς ἔκκρουσιν τῆς προσβολῆς, προσέφερον πρὸς αὐτὸν μέρος χρημάτων, ὑποσχεθέντες καὶ τὰ ἄλλα· ἀλλ' ὁ Βεζύρης ἐν δὲ τούτῳ ἐκστρατεύει κατὰ Περσίας, ὁ δὲ τοποτηρητὴς (Καϊμακάμης) ἐδέχθη καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γραικῶν καὶ τὰ προσφερθέντα· οὐδὲν ἴσχυσεν ἡ μεσολάβησις τῶν τριῶν Πρέσβων, ἡ πλεονεξία ὑπερενίκησεν. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων διεγείρει τοὺς Γιανισζάρους εἰς ἀποστασίαν, καὶ αὐτοὶ τὸ πλῆθος πρὸς φόβον τῆς διοικήσεως· ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς πολιορκεῖται εἰς τὸ παλάτιόν του παρὰ τῶν στασιαστῶν τοῦ Πατριάρχου, ἐπαπειλούμενος καὶ μὲ πῦρ καὶ μὲ θάνατον καὶ μὲ ὕβρεις βαναύσοις, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Βαίλου τῆς Ἑνετίας βιαίως προσβάλλεται. Εἷς τῶν δραγομάνων τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας ἀνασκολοπίζεται, ὁ τῆς Ἑνετίας κρεμάται, καὶ οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀντιπρόσωποι τοῦ τε χριστιανικωτάτου

Βασιλέως τῆς Γαλλίας, τοῦ Ἀποστολικοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Δουκὸς τῆς Ἑνετίας σιδηροδέσμιοι καθεύχθησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Ἀπάντησις.

Ἄλλ' ὦ μεταπλάστα τῶν χρόνων, τῶν συμβάντων καὶ ψευδογράφε, οἱ Γραικοὶ ἐξῆψαν τὴν τῶν διαφιλονεικιῶν διαμάχην, ἡ οἱ Φραγκισκάνοι, οἱ ἐπὶ τῶν δυναστῶν Μαμλούκων ὑποκρινόμενοι τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἡσύχους, καὶ μετὰ Σελήμ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του Σουλεϊμάν καὶ καθεξῆς, διὰ τῆς τῶν Καθολικῶν Πρέσβων πρὸς αὐτοὺς προστασίας γενόμενοι τολμηροὶ, ἀκράτητοι καὶ βίαιοι πρὸς ἀρπαγὴν τῶν ὧν ἐκ τῶν προγόνων αὐτῶν οἱ Γραικοὶ κατεῖχον ἁγίων τόπων; Ἴδου τῶν τότε συμβάντων, κατὰ τε τὰ ὑπομνήματα καὶ αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ τῶν Εὐρωπαίων, ἢ ἀλήθεια. Κατὰ τὸ 1605 ἔτος δολίως φθάσαντες νὰ κυριεύσωσι τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν Βηθλεέμ ἅγιον Σπήλαιον, διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ τότε Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Σωφρονίου, ἐκώλυσαν (1041—1631) τὸν Πατριάρχην Θεοφάνην νὰ ἐκτελέσῃ, κατ' ἀρχαῖον ἔθος, εἰς τὰ Ἑσπέρια τῆς Παραμονῆς τῶν Χριστοῦ Γεννῶν, τὴν ἐν τῷ Σπηλαίῳ λιτανείαν,

μή θελήσαντες, ὥς κρατοῦντες τὰς κλεῖς, νὰ ἀνοίξωσι τὰς τοῦ Σπηλαίου πύλας. Ὁ Πατριάρχης ὑποστάς τὴν καταφρόνησιν ταύτην, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸν Κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, παρέστησε τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν αἰσχύνην ἣν προεξένησαν εἰς αὐτὸν οἱ φράγχοι, καὶ δικαιωθείς κατὰ τὸ σωζόμενον Ἰλάμι (γενόμενον 1041 Χισζρέ Σσεμαζίλ-Ἐβέλ 12) εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρχιερατῶν Πατριαρχῶν τοῦ Κριτηρίου, προσετάχθη, ἵνα ἀκωλύτως ἐκτελῇ τὰ ἑαυτοῦ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμα, ἔχῃ δὲ καὶ τὰς κλεῖς τοῦ Σπηλαίου· ἀλλὰ δόσει χρημάτων παρὰ τῷ Φραγκισκάνων, καθειρχθεὶς ὁ Πατριάρχης παρὰ τοῦ τότε Πασᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀπουφουλ ἐντοπίου Ἀραβος, κρυφίως ἀπέδρασεν ἐκεῖθεν, παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, κρίνεται μετὰ τῶν Φραγκισκάνων ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος, καὶ ἐπαναλαμβάνει τό τε ἅγιον Σπήλαιον καὶ τὰ ἄλλα δι' ὑψηλοῦ Αὐτογράφου τοῦ Σουλτάν Μουράτ Δ'. τῷ 1634 ἔτει. Ἀλλὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον, ἐν ᾧ αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ Καϊμακάμης δωροδοκηθεὶς συνήργησεν, ὁποῖα ἀνάγκη ἦν νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλο μέσον, διεγείρων τοὺς ταραξίας Ὀρτάδες τῶν Γιανισζάρων εἰς ἀποστασίαν, διὰ νὰ πράξωσιν ὑπὲρ Πατριάρχου ὅσα ἀδύνατα καὶ ἀπίστευτα αὐτὸς ἐρεσχελεῖ; ὥσπερ ἐὰν ἦν δυνατὸν ποτε καὶ κατορθωτὸν, εἰς ὑπήκοος, καὶ αὐτὸς νομιζόμενος ἀσεβὴς (Γκιαβούρ), νὰ διεγείρῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ

Μουσουλμάνους εἰς στάσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἐκφοβίσῃ καὶ αὐτὴν τὴν διοίκησιν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοιούτου αὐστηροτάτου Σουλτάνου, οἷος ἐγένετο Μουράτ ὁ Δ'. Περὶ δὲ τοῦ Διερμηνέως καὶ τῶν λοιπῶν, ἰδοὺ, ὃ ψευδογράφει, ἡ σύγχρονος ἱστορία τῶν τότε πραγμάτων, πῶς διηγεῖται τὸ συμβάν. Εἰς Διερμηνεὺς τοῦ Γαλλικοῦ Πρέσβεως Μαρσσεβίλλ ἀνεσκολοπίσθη, διότι ἐπροστάτευσε μὲ τόνον τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀτέλειαν, τὰ ἐξασφαλισθέντα ταῦτα διὰ τῶν συνθηκῶν, ἔνεκα ἐνὸς Γαλλικοῦ πλοίου ἀδίκως ὑποβληθέντος εἰς μεσεγγύησιν, καὶ διὰ τὴν κάθειρξιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Πρέσβεως. Εἰς ἔτι ἔμπορος (οὐχὶ διερμηνεὺς) Βενετὸς, διότι ἐθεώρησε διὰ τηλεσκοπίου τὰ Ἀνάκτορα, καὶ ἐτόλμησε νὰ ρίψῃ βλέμμα τολμηρὸν ἐπὶ τὸν γυναικωνίτην, κατεδικάσθη παρὰ Ἀμουράτ τοῦ Δ'. καὶ ἐκρεμάσθη ὁ ἄθλιος εἰς τὸ παραθύριον τοῦ οἴκου του. Ἰδοὺ, πόσον λανθάνονται οἱ παραδεχόμενοι ἀβασανίσως πᾶν ὅ,τι ἀπίθανον καὶ ἀνυπόστατον ὑπὸ πάθους ὀρμώμενος σπερμολογεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κατὰ Γραικῶν εἰς τὸν Λίβελλον αὐτοῦ.

Μετὰ ταύτην τὴν διαβολὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται ὁ συκοφάντης φυλλαδιογράφος νὰ ἐξαπατήσῃ τὰ τῆς Εὐρώπης Καθολικὰ Κράτη, δεικνύων πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς εἰς αὐτοὺς τοὺς Γραικοὺς προσάπτει, καὶ ὑπαιτίους στάσεων καὶ καταδρομῶν κατὰ Πρέσβειων,

προστίθῃσι καὶ ἑτέραν, ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων (ἐν ᾧ αὐτὸς μετὰ τὴν ἔκδοσιν 1634 τοῦ ῥηθέντος ὁρισμοῦ, καὶ ἀπάντησιν καὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καταδρομῆς, δι' ὑποθέσεις τοῦ ἁγίου Τάφου ἀνεχώρησεν [εἰς Βλαχίαν] μὴ θέλων νὰ δώσῃ τὴν ἥν ἐκράτει ποσότητα εἰς τὸν Ἀρχιδιάκονον συγγενῇ του, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἐξώσῃ τοῦ θρόνου, ὅτι αὐτὸς γενόμενος Καθολικὸς ἀνεκάλυψεν ἐνώπιον τῶν τριῶν Πρέσβων Α'. τὴν ὑποτεθειμένην ἐπίσκεψιν τοῦ Μωάμεθ εἰς Βηθλεέμ, ὅτι αὐτὸς ἐπλάσσόγραφε Β'. ὅτι τὸ παλαιὸν Πρωτότυπον τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ὀνομάζει τοὺς Χριστιανοὺς Νασάρα, ἥτοι Ναζωραίους, καὶ αὐτὸς ἔγραψε 'Ρουμί Γ'. ὁ παρῤησιασθεὶς ὁρισμὸς τοῦ Σουλτάν Σελήμ ἦτο πλαστόγραφος, διότι αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς τότε ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου, ἔγραψε Θεοφάνης· καὶ Δ'. ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Καπετάν Πασᾶ δελεασθεὶς μὲ 2500 γρόσια, ἔδωκε τὸ φερμάνιον πρὸς ὑπογραφὴν εἰς τὸν Σουλτάνον (ἐὰν πρέπη νὰ πιστεύσῃ τις τοιοῦτον πλάσμα) ἐν ᾧ ἀνέβαινε τοῦ ἵππου, καὶ ὅτι οἱ Πρέσβεις διεκοίνωσαν τὴν τοιαύτην μαρτυρίαν, καὶ ἐπιτυγχάνουσι Σουλτανικὸν ὁρισμὸν 1045, ἀναιρετικὸν τοῦ προεκδοθέντος πρὸς τοὺς Γραικοὺς.

Ἀπάντησις.

Παραλείποντες τὴν τῶν ῥηθέντων παρὰ τοῦ Λιβελλογράφου ἀνασκευὴν, ἵνα μὴ τὸ Συνταγμάτιον ἐξογκώμεν, ὥς πάντα ταῦτα αὐτόχρημα Συρράφην πλάσματος οὔσαν, διότι καὶ τὸ θεσπισμα τοῦ Ὁμερ Χαττάπ ἐλέγχει τὸ ψεῦδος, γράφον Νασάρα, καὶ τὸ τοῦ Σουλτάν Σελήμ ὀνομάζει τὸν τότε Πατριάρχην, τὸν παρῤησιασθέντα πρὸς αὐτὸν, Ἀτάλα (Δωρόθεον), ἐκθέτομεν, κατὰ τὰ διασωζόμενα ὑπομνήματα, τὴν τῶν χρόνων ἐποχὴν, καθ' ἣν ταῦτα τίνι τρόπῳ συνέβησαν, καὶ οὐχὶ κατὰ προχρονισμόν καὶ παρηλλαγμένως, ὥς αὐτὰ ὁ Λιβελλογράφος παρίστησι. Περὶ τὸ 1045—1636, ὁ τότε ἀπὸ Καϊμακάμης γενόμενος μέγας Βεζύρης Παϊράμ Πασᾶς, διὰ τὰ ἃ ἔλαβε πολλὰ χρήματα, ἀποξέσας μυστικῶς ἀπὸ τῶν Κωδίκων (Καίδια) τῶν πράξεων τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου, ὅπου ἦτον ἡ περὶ τῶν ἁγίων τόπων ὑπόθεσις καταγεγραμμένη, τὸ τῶν Γραικῶν ὄνομα, ἔγραψε φράγκων, καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπάτῃ ἐξεδόθη ὁ ῥηθεὶς παρὰ τοῦ φυλλαδιογράφου 1045 ὁρισμὸς, ἵνα παραλάβωσιν οἱ φραγκισκάνοι τὰ ἱερὰ καταστήματα, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ πλάσμα τῆς ψευδομαρτυρίας τοῦ Ἀρχιδιακόνου, τὴν ὁποίαν οἱ

Πρέσβεις διεκκρίνωσαν δῆθεν πρὸς τὸν ῥηθέντα Βεζύρην, ὅς τις πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἰδίου Σουλτάν Μουράτ, λαβὼν προσταγὴν, ἐξεστράτευσε μεθ' ὅλων τῶν ἀναγκαίων πολεμοεφοδίων πρὸς πολιορκίαν τοῦ Βαγδατίου. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης ἐπιστρέψας ἀπὸ Βλαχίας, καὶ δεινοπαθῶν διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἁγίων τόπων, δέδωκε διὰ δύο αὐτοῦ μοναχῶν, τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν καλῶς εἰδόντων, ἀναφορὰν πρὸς τὸν Σουλτάνον, εἰς τὸ Προάστειον Δαοῦτ Πασᾶ διατρίβοντα, τὴν ὁποίαν διελθὼν ἠρώτησεν αὐτοὺς ἀραβιστὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καταστημάτων· μαθὼν δὲ καὶ ἐκ στόματος αὐτῶν τὴν ῥαδιουργίαν, καὶ ὑπερζέσας τῷ θυμῷ, πέμπει ἓνα τῶν αὐλικῶν ἀξιωματικῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ, σφραγίζει κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον, λαμβάνει τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν τούτου, καὶ τινὰς μετ' αὐτοῦ φραγκισκάνους καὶ ἐπανέρχεται Δικάζονται κατὰ προσταγὴν, τῷ 1047 τοῦ Χισζρέ, ὅτε Πατριάρχης καὶ οἱ φραγκισκάνοι ἐνώπιον πρῶτον τοῦ Σσεχουϊσλάμ καὶ τῶν δύο Καδιουλασκέρ, ἐπομένως καὶ εἰς τὸ Βασιλικὸν βῆμα, καὶ κατὰ τὰ ὑψηλὰ θεσπίσματα τοῦ τε Χαλίφου Ὁμερ Χαττάπ καὶ τοῦ Σουλτάν Σελήμ κατακτητῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, δικαιούται ὁ Πατριάρχης, ἐγγχειρίζονται αὐτῷ αἱ κλεῖς τοῦ ἁγίου Σπηλαίου, καὶ κατὰ τὸ γενόμενον παρὰ τῶν ῥηθέντων τριῶν Κριτῶν τῆς δια-

φορᾶς ἰλάμι, ἐκδίδεται τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο (1047—1638) Χάττι-σερίφ, τὸ ὁποῖον μὴ χωνεύων ὁ Λιβελλογράφος, ἐτράπη εἰς ἀναιδεῖς κατηγορίας τιμῇ ἀνδρὶ μὴ πρεπούσας, αἰσχρορῆμονων, ὅτι τῇ θυσίᾳ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων τῶν Γραικῶν κατωρθώθη.

Ἐξακολουθῶν αὐτὸς τὰς διαβολὰς λέγει· οἱ Γραικοὶ μὴ εὐχαριστηθέντες εἰς τὰς κατὰ τοῦ ὑστάτου τούτου ὀρισμοῦ ἄρπαγὰς τῶν ἁγίων τόπων, διαβάλλουσιν, ὅτι οἱ φράγχοι μοναχοὶ ὑπέκλεψαν ἀπὸ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ τάφου τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου, πωλήσαντες αὐτὸ διὰ σημαντικῆς ποσότητος χρημάτων εἰς τὸν Πάπαν. Ὁ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας Δ. de la Haye ἐπιτυχάνει φερμάνι (1066—1656), δεικνύον τὸ ψεῦδος τῶν Γραικῶν καὶ διατάττον τὴν παραχώρησιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἰς τοὺς φράγκους, ὡς ἔχοντας δικαίωμα κυριότητος 360 ἐτῶν· καὶ ὁμῶς ἤρπασαν ταύτην πάλιν οἱ Γραικοὶ, κρατοῦντες αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον.

Ἀπάντησις.

Οὐδέποτε οἱ Γραικοὶ, οἱ εἰδότες τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐδύναντο νὰ προσάψωσι τοιαύτην διαβολὴν, ὡς πιστεύοντες, ὅτι τὸ τῆς Θεομήτορος ἐνταφιασθὲν

Σώμα, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἔτι τῶν Ἀποστόλων, ἐδοξάσθη μετατεθῆναι, καὶ ὑπελείφθη ἔκτοτε ὁ Τάφος κενός· καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Μουσουλμάνοι τιμῶσι τὸν τάφον τῆς Μεριέμ-ανὰ (Μαρίας μητρός), καθὼς καὶ τὸ τῆς Γεννήσεως Σπήλαιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἐλαιῶνος τόπον, ὅθεν ἀνελήφθη, ὑποπτευόμενοι δὲ, ἵνα μὴ οἱ φράγχοι ἐξ εὐλαβείας μετακομίσωσι τὰς πέτρας τοῦ μνήματος, δὲν ἐφάνησαν τόσον εὐδιάθετοι, ὥστε νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκτέλεσιν λιτανειῶν καὶ λειτουργίας ἐπ' αὐτοῦ, καθὼς περ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου ἀδιαφοροῦντες. Ἐπάγει ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι οἱ φράγχοι εἶχον δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τοῦ μνήματος τούτου 360 χρόνων· ὑφαιρουμένων δὲ ἀπὸ τοῦ 1656 ἔτους (καθ' ὃ ἐπέτυχεν ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς τὸν ὀρισμὸν) τῶν 360 ἐτῶν, δεικνύεται κατὰ μεταχρονισμόν τὸ 1306 ἔτος· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους τούτου, οἱ τῆς Αἰγύπτου δυνάσται Μамлуκοὶ, μετὰ χρόνους δεκαπέντε τῆς τελείας ἀποδιώξεως τῶν σταυροφόρων τελευταῖον καὶ ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Πτολεμαίδος (Ἄχι), διέσωζον ἀκμαῖον ἔτι ὑπ' ὀργῆς τὸ πάθος καὶ τὸ μῖσος κατ' αὐτῶν, εἶναι ἀπίστευτον τὸ νὰ φρονῇ ὁ Λιβελλογράφος κυριότητα ἁγίων τόπων καὶ δικαιώματα Λατίνων μοναχῶν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὅτε οὐδὲ εἷς ἔτι Λατῖνος ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχεν. Ἐὰν δὲ προσέθετε πρὸς τοῖς 1306 χρόνοις καὶ

ἔτι χρόνους 45, ἤθελε πληρωθῇ τὸ 1351 ἀληθὲς ἔτος, καθ' ὃ ἐστάλησαν φραγκισκάνοι τινὲς καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὡς προσείπομεν.

Οἱ Γραικοὶ, λέγει, διατηροῦν τὰς ἄλλας αὐτῶν ἀρπαγὰς, μέχρι τῆς ἥς λέγει Συνθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ἄρθρον 33 ἐπὶ Πρέσβευς δὲ Νοεντέλ.

Ἀπάντησις.

Τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίων τόπων ὃ τε φυλλαδιογράφος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ φραγκισκάνοι ἐγκαλοῦσι τοὺς Γραικοὺς ὡς ἀρπαγὰς, καὶ ὅτι μέρος τούτων ἐδυνήθησαν αὐτοὶ νὰ οἰκαιοποιηθῶσι, τὸ δὲ ἄλλο μέρος τῆς ἀρπαγῆς τῶν ἁγίων τόπων, λυποῦνται, ὅτι ἐδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν οἱ Γραικοὶ μέχρι τῆς ἥς λέγει Συνθήκης, τουτέστιν ὅτε κατὰ τὸ 1671 ἔτος ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Νοεντέλ παραγενόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαρρήσιασε πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλιν δηλώσιν ἐμπεριέχουσαν 32 ἄρθρα ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ περὶ τῶν ἁγίων τόπων. Ἀλλ' ὦ καλοὶ ἀκόλουθοι τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, οὐδεὶς διέσεισε τοὺς Γραικοὺς ἀπὸ τῶν προγονικῶν αὐτῶν κτήσεων, τῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πορθητῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ παραχωρηθεισῶν πρὸς αὐτοὺς διὰ προφανῶν ἐπισήμων κυρωτικῶν θεσπισμάτων, κατὰ

δικαίαν εὐθύτητα· οὐδεὶς ἀποτόμως ὠνόμασεν αὐτοὺς ἄρπαγας τῶν ιδίων, ἀλλὰ Σ εἰς πρῶτοι τὴν λέξιν τῆς ἄρπαγῆς ἀντιστρόφως εἰς αὐτοὺς προσήψατε κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν προκατόχων ὑμῶν· οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐρρέθη, καὶ ὡς Χριστιανοί, καὶ ὡς ἱερεῖς φιλοξενίας Εὐαγγελικῆς τυχόντες, ἕως οὗ ὑπῆρχεν ἡ τῶν Μαμλούκων δυναστεία, μέσων συνδρομῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων ὑμῶν στερούμενοι, εἰρηνικῶς καὶ ἀβουλήτως συνεζήτητε μετὰ τοὺς Γραικοὺς ἡσυχάζοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ις'. αἰῶνα καὶ ΙΖ'. ὅτε σχέσεις φιλικαὶ ἐν μέσῳ τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων καὶ τῶν Σουλτάνων Ὀθωμανῶν συνεστήθησαν, τότε δὴ καὶ οἱ αἰδέσιμοι Σεῖς πατέρες, τῆς κατὰ πόθον εὐκαιρίας ἐπιτάσσης, ῥίψαντες τὸ προσωπεῖον τῆς βεβιασμένης εἰρήνης καὶ ἀγάπης ὑμῶν, ἀνεκαλύψατε τὸ ἐνδόμυχον ὑμῶν μισαλλόθρησκον πάθος καὶ τὸν φθόνον, ὑπερεθίζοντες Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων τῶν ἁγίων τόπων παρὰ τῆς κατὰ κληρονομίαν νομίμου κυριότητος πρὸ αἰώνων τῶν Γραικῶν. Ὅθεν καὶ συνέβησαν κατὰ καιροὺς τοσαῦται διαμάχαι καὶ διαδικασίαι, καὶ ἐκδόσεις τοσούτων Σουλτανικῶν ὀρισμῶν. Αἱ δὲ περὶ τῶν ἱερῶν τούτων καταστημάτων τῶν ὄσων ὑπὸ τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν, συζητήσεις, οὐδὲ ἔπαυσαν ἐξακολουθοῦσαι κατὰ δυστυχίαν καὶ μέχρι ἤδη τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος.

Ὁ Πρέσβυς Νοεντέλ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν τότε ἱστορικῶν Συγγραφέων, ἡγάπα τὴν πομπὴν καὶ τὴν μέχρις ἀσωτείας δαψίλειαν, καθὼς περ εἰς τὰς ὁμιλίας, οὕτω καὶ εἰς τὰς δεξιώσεις. Ὅτε δὲ ἐπέμενε ζητῶν μὲ ἀπειλὴν τὴν τῶν ἄρθρων ἐπικύρωσιν, ὁ τότε Μέγας Βεζύρης Φαζλ-Ἀχμέτ Πασᾶς Κιουπρουλῆς ἀπεκρίθη, αἱ πρὸς τοὺς ξένους ἐξασφαλισθεῖσαι ὠφέλειαὶ παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, οὐδέποτε παρεχωρήθησαν εἰς τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς τὴν γλυκύτητα. Τῷ 1674 ἔτει ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἱερουσαλήμ κατὰ προτροπὴν τῶν φραγκισκάνων· ἅμα δὲ τούτου εἰς Ἰόππην (Γιάφα) καταπλεύσαντος, φυσιωθέντες οἱ καλοὶ φραγκισκάνοι, πρὸς γνῶρισμα τῆς τοῦ προστάτου αὐτῶν ἀφίξεως, προσέβαλον ἐν αὐτῷ τῷ Ναῶ τῆς Ἀναστάσεως τρεῖς τῶν Γραικῶν μοναχῶν, καὶ τοὺς μὲν δύο ἀφῆκαν ἡμιθανεῖς, τὸν δὲ τρίτον ἐφόνευσαν· εἰσελθὼν δὲ ὁ Νοεντέλ εἰς Ἱερουσαλήμ ἔπραξε πολλὰ βίαια καὶ σκληρὰ κατὰ τῶν ἐκεῖσε Γραικῶν. Ταῦτα δὲ μαθοῦσα ἡ ὑψηλὴ Πύλ ἔγραψε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. ⁽¹⁾

(1) Ὁ Πρέσβυς Νοεντέλ ἀνελάβετο τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ ὁδοιπορίαν του ἐπίτηδες ἵνα μὴ ἀφήσῃ νὰ καταντήσῃ ἄχρηστον τὸ τῆς προστασίας τῶν τῆς Γαλλίας Βασιλέων δικαίωμα, ἀλλ' αὐτὸς μᾶλλον ἐξησθένησεν ἢ ὑπεστήριξε τὸ τοιοῦτον προνόμιον· παραχωρῶν αὐτὸς εἰς τοὺς Λατίνους πολλοὺς τῶν ἁγίων Τόπων, κατεχομένων παρὰ Γραικῶν, ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, μὲ ἐν ἐφωδιασμένους Χάττι-Σερίφ, παρῆρσιιάσθη (1675) εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει τότε βασιλικὸν βῆμα, διαμαρτυρούμενος κατὰ τῆς γενομένης ἄρπαγῆς παρὰ τῶν Λατίνων καὶ παρὰ

Κατὰ τὸ 1689 ἔτος, ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς δὲ Καστανιέρ, κατὰ τὰς ὁδηγίας του, ἐξηρέθιζε τὴν ὑψηλὴν Πύλιν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, βεβαιῶν, ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ κηρύξας τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ῥηθέντος Αὐτοκράτορος, μέλλει νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς Γερμανίας μὲ διακοσίας χιλιάδας στρατοῦ· ἡ δὲ ἀγγελία αὕτη χαροποιήσασα τὸν τότε μέγαν Βεζύρην Μουσταφᾶ Πασᾶ Κιουπρουλῆ, ὡς φιλοπόλεμον, συνέδρυσεν αὐτὸν διὰ στενωτάτης φιλίας μετὰ τοῦ Πρέσβεως Καστανιέρ· τὰ ὅπλα τῆς Γαλλίας ἐνεψύχωσαν εἰς αὐτὸν βεβαίως ἐλπίδας καὶ ὁ ἀντιπερισπασμὸς ἐνέπνευσε τοιαύτην πεποίθησιν, ὥστε κατέπεισεν αὐτὸς τὸν Σουλτάν Σουλεϊμάν τὸν Β'· νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πόλεμον μὲ πολλὴν δραστηριότητα. Ἐπὶ τοιαύτης λοιπὸν εὐαρέστου περιστάσεως, καὶ δεσμοῦ φιλίας τοῦ Κιουπρουλῆ μετὰ τοῦ Πρέσβεως, ἡ περὶ τῶν ἁγίων τόπων ζήτησις δὲν εὔρεν ἀντίστασιν, ἀλλ' ἐτοίμην ἐκτέλεσιν. Ὅθεν ὁ Βεζύρης σπεύσας προθύμως ἐφιλοδώρησεν εἰς τὸν Καστανιέρ τὸν κατὰ τὸ 1690 ἔτος ὀρισμὸν, διακελεύοντα, ἵνα ἔχωσιν οἱ φρασκισκάνοι εἰς τὰς λιτανείας τὰ πρωτεῖα, τοὺς δύο

τοῦ Νουβέλ· τῇ δὲ δυνάμει τούτου τοῦ αὐτογράφου, οἱ Γραικοὶ ἐπέτυχον ἕτερον, τὸ ὑποῖον βασίζομενον ἐπὶ τὸ τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ'· ἀνεφέρετο καὶ εἰς ἐκείνη τὴν ὥρην Καττάπ· ἐπεκύρωσεν εἰς τοὺς Γραικοὺς τὴν τὴν κατοχὴν τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Τάφου, τῆς Βηθλεὲμ, τῶν κλειδῶν καὶ κυλικῶν.

Τρούλλους καὶ τὰς καμάρας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ἀποκαθήλωσιν, τὸ ἡμῖς τοῦ Γολγοθᾶ, νὰ λειτουργῶσιν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου, τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἅγιον Σπήλαιον μετὰ τῶν κλειδῶν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοιούτων δὲ αἰέποτε πολεμικῶν περιστάσεων καὶ ἀναγκῶν ἄλλων πολιτικῶν τῆς ὑψηλῆς Πύλης, καιροφυλακτοῦντες οἱ εἰς Γαλατᾶ πέρα εἰς τὸν Ξενῶνα (hosprice) τῆς ἁγίας Γῆς (τουτέστι τῆς Ἱερουσαλήμ) λεγόμενον, διαμένοντες φραγκισκάνοι, οὐ παύουσιν ὑπερεθίζοντες τὰς Πρεσβείας, καὶ μᾶλλον τὴν τῆς Γαλλίας, πρὸς ἔκδοσιν ὀρισμῶν ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν ἁγίων τόπων παρὰ τῶν ἀρχαίων πρὸ αἰώνων κατόχων τῶν ἱερῶν τούτων καθιδρυμάτων Γραικῶν· ὅσους δ' ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν ὀρισμοὺς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἱστορίας, θλίβοντες καὶ στενοχωροῦντες, διὰ τῶν Πρεσβειῶν ἐπὶ περιστάσεων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν, τὸ ὑψηλὸν Ὀθωμανικὸν Κράτος, τούτους κατῴρθωσαν. Ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ Μουσταφᾶ Κιουπρουλῆ δύο Βεζυρίδων Ἰπραῖμ καὶ Σουλεϊμάν ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Μ δὲ Γिरαρδὲν ἐπαναλαβὼν τὸ ζήτημα τοῦ πρὸ αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἀγωνισθεὶς, ἵνα ἡ τοῦ ἁγίου Τάφου ἐπιτήρησις δοθῇ εἰς τοὺς μοναχοὺς Λατίνους, οὐδόλως ἐδυνήθη νὰ κλίνη εἰς τοῦτο τὸν μέγαν Βεζύρην Σουλεϊμάν Πασᾶ, ὡς ζητοῦντες, ἔλεγεν, οἱ φράγχοι ὑπέρογκα καὶ ἀδύνατα, καίτοι ὑποσχόμενοι νὰ πολεμήσωσι τοὺς

ἐχθρούς τοῦ Σουλτάνου αὐθέντου μου 1687—1697. Ἐπέτυχε δὲ ὁ ῥηθεὶς Πρέσβυς τοῦτο μόνον τὸ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν ἐν Γαλατᾷ Ἐκκλησίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπομένως ἐπὶ Κιουπρουλῆ διὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς τε ὑπισχνουμένης, ὡς ἐρρέθη, συμμαχίας τῶν Γάλλων, καὶ τῆς φιλοπολέμου διαθέσεως τοῦ Βεζύρου τούτου, ἐξεδόθη ὁ κατ' ἐπιθυμίαν ῥηθεὶς ὁρισμὸς 1690—1101, εὐγνωμονῶν ὁ Κ. Βορέ ὑπερεπαινεῖ τὸν Κιουπρουλῆ, ἐξ ἐναντίας δὲ, μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὴν ἀνωτέρω μνησθεῖσαν, ἀπόκρισιν τὴν συνετὴν καὶ πρόσφορον τοῦ μεγάλου Βεζύρη Ῥαγίπ Πασᾶ, πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Γαλλίας τὸν στενοχωροῦντα αὐτὸν πρὸς ἔκδοσιν ἀδίκου ὁρισμοῦ, δοθεῖσαν, ψέγει αὐτὴν, ὡς ἐπαναλαμβανομένην δῆθεν καὶ τὴν σήμερον παρὰ τῶν μεγάλων Ὑπουργῶν, ἡγορασμένων εἰς προστασίαν τῶν Γραικῶν.

Ταύτης δὲ δραξάμενοι τῆς τοῦ ῥηθέντος 1690 ὁρισμοῦ ἐκδόσεως, λαβῆς, συνέτριψαν τὸ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Βηθλεὲμ Εἰκονοστάσιον, κατέσκαψαν τὴν ἐν τῇ στοᾷ πρὸ τοῦ ἁγίου Τάφου ἁγίαν Τράπεζαν, διεκήρυξαν, ὅτι ἐκρεμάσθη ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διεσάλπισαν πανταχοῦ τὴν νίκην αὐτῶν.

Πρὸς δὲ ἀναίρεσιν τούτου τοῦ ἐκ συμφώνου τοῦ Πρέσβεως Καστανιέρ καὶ τοῦ Βεζύρη Μουσταφᾶ Πασᾶ Κιου-

προυλῆ ἐκδοθέντος ὁρισμοῦ, ἕτερος ὁρισμὸς τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ τοῦ Β'. ἐκδοθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει 1109—1698, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ τὸν Κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διαλαμβάνει, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐξουσίαζον ἀπ' ἀρχῆς τὸν τε Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἅπαντα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα, καὶ ἐπρώτευσον εἰς αὐτὰ, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἰσχυρὰ ἱερὰ ἔγγραφα, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1101 ἔτος ἐδόθη τοῖς φραγκοκαλογήροις ὁρισμὸς παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κιουπρουλῆ Μουσταφᾶ Βεζύρη ἐναντίος εἰς τοὺς τῶν Ῥωμαίων τοσούτους ὁρισμούς, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ φραγκοκαλόγηροι μὴ ἀρκούμενοι ἐξητήσαντο τὸ νὰ ἐπισκευάσωσι τὸν μεγάλον Τρούλλον τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως διὰ τῆς ἐπισκευῆς οἰκαιοποιηθῶσι τέλεον τὸν μεγάλον αὐτὸν Τρούλλον, καὶ μετασκευάσωσι τὸν μικρὸν Τρούλλον τοῦ μνήματος κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἑαυτῶν θρησκείας. Προστάττει οὖν, ὁ μὲν μέγας Τρούλλος μὴ γενέσθω κτῆμα οὐδενὸς διὰ τῆς ἐπισκευῆς, καὶ αὐτὴ γενέσθω παρὰ πάντων, ὡς κοινὸς ὑπάρχων πάντων· ἐν δὲ τῷ ὑποκάτω τοῦ μεγάλου Τρούλλου μνήματι ἐπ' αἰτία ἐπισκευῆς, μὴ γενέσθω οὐδεμίαν μεταβολήν, διότι ὑπάρχει κοινὸν Προσκύνημα (1). Οἱ μὲν

(1) Τὸ μικρὸν τοῦτο ἐπὶ τοῦ Παναγίου Μνήματος Τρούλλαϊον, μὲ ὅλον τὸ ὅτι ὑπάρχει κοινὸν προσκύνημα· ἀλλὰ κατὰ δύο αὐτογράφους ὁρισμούς τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ, τὸν μὲν 1131—1719 ἐκδοθέντα, τὸν δὲ 1132—1720, ἡ τοῦτου ἐπισκευὴ ὅμως ἐπιτάττουσιν, ἵνα γένηται παρὰ μόνων τῶν Γραικῶν (ὡς ἀρχαίῳ τὸ μνη-

τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες εἰς τοὺς ἑαυτῶν ὁρισμοὺς, καὶ τοὶ ἀνομολογοῦντες τὴν κτῆσιν ὅλων τῶν ἁγίων τόπων ἀρχαιοτάτην εἰς τοὺς Γραικοὺς, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἔγγραφα, ἀλλὰ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἄλλων Γενῶν, ὀνομάζοντες τὸν μέγαν αὐτὸν Τροῦλλον κοινόν, θέλουσι καὶ τὴν τούτου ἐπισκευὴν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐρίδων οἰκειοποιήσεως, ἐπίσης κοινήν· ἀλλ' ὁ Λιβελλογράφος ποῖω νομίμῳ δικαιώματι ἀποτόμῳ θέλει τὸ νὰ μένωσιν οἱ Λατῖνοι ἀποκλειστικῶς, καὶ μετὰ τὴν ὅπως ποτέ ἐπισκευὴν τοῦ Τρούλλου, ἰδιοκτῆται τούτου; βέβαια νόμῳ βιαίῳ, νόμῳ, ὡς ἐλπίζει, τοῦ ἰσχυροτέρου.

1757, Ἀριλλίου 2: συνέβη, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ἡ ἐφεξῆς βαιοπραγία. Πολλαὶ χιλιάδες Γραικῶν προσκυνητῶν κατ' ἀρχὰς τῆς νυκτὸς ἐπέπεσον ἐπὶ τὸ πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἁγίου Τάφου ἐγειρόμενον κατ' ἔτος εἰς τὴν Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν ὑπὸ τῶν φραγκισκάνων μεγαλοπρεπὲς θυσιαστήριον, κατέρριψαν τὰς ἐπ' αὐτὸ ἀργυρᾶς λυχνίας καὶ ἄλλα χρυσᾶ σκεύη καὶ διήρπασαν αὐτά· προσέδραμον εὐθὺς εἰς τὸν Καδὴν, καταμαρτυροῦσι τῶν φράγκων, ὡς αἰτίων τῆς τοιαύτης διεγέρσεως· ὁ Καδὴς ἐκδίδει Ἰλάμι, τὸ ὅποιον ἔπειτα, λέγει, διεψεύσατο. Ὁ Πρέσβυς

μα εἰς αὐτοὺς ἀνῆλθον), καὶ εὖ παρ' ἄλλου Γένους, ἀλλ' αἱ πέτραι αὐτοῦ καὶ τμήματα γένωσι μὴ ἀφαιρεθῆτωσαν, ἢ ἀλλαχθῆτωσαν, διὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ' οὕτω τμήματα ἐπισκευασθῆτωσαν.

δε Βερζέν μαθὼν τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, ἐξεζήτησεν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐγκλήματος· ὁ Ῥαγίπ Πασᾶς μέγας Βεζύρης τότε, ἄνθρωπος ἄξιος μὲν, ἀλλ' ἄπληστος, ὅστις πρὸς χάριν τῶν Γραικῶν, οὐ μόνον ἀπεσιώπησε τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἔδωκε καὶ εἰς αὐτοὺς ὁρισμὸν, δι' οὗ κατέσχον τὰ ἱερὰ καταστήματα.

Ἀνασκευή.

Ὅ πόσον οἱ καλοὶ οὗτοι φραγκισκάνοι βαρέως ἁμαρτάνουσι, μεταποιοῦντες καὶ μεταπλάττοντες τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, ἀποδιδόντες, πρὸς ἀποφυγὴν φόγου καὶ κατηγορίας, εἰς τοὺς Γραικοὺς τοὺς μεθερμοτάτην εὐλάβειαν ἀπερχομένους εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων, ὅτι αὐτοὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὃν ὑπερβαλλόντως τιμῶσι καὶ σέβονται, διήγειραν τὴν ἣν λέγει βαιοπραγίαν καὶ ἄρπαγὴν! Οὐχ οὕτως, ὡς ὁ Λιβελλογράφος παραμορφῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ προσάπτων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τὸ κακούργημα πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὑπὸ ἀκατασχέτου πάθους, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα συνέβη οὕτως, ὡς κατὰ τὰ ἔγγραφα τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἱερουσαλήμ βοᾷ ἡ ἀλήθεια. Οἱ καλοὶ οὗτοι μονασταὶ πέρας μὴ βλέποντες τῆς

αὐτοὶ διὰ παντός ἀνησυχούσης αὐτοὺς ὅλων τῶν ἀγίων τέ-
πων κατακτήσεως, καὶ διεκδικούμενοι, συνήγαγον ἐντὸς
τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαίων
τοῦ 1757 ἔτους, ἱκανοὺς Καθολικοὺς Ἀραβας, καὶ ῥοπά-
οις καὶ ἄλλοις ὀπλίσαντες αὐτοὺς ἀντετάξαντο κατὰ τοῦ
ἱερατείου τῶν Γραικῶν, καὶ αἰφνης ἐπιπεσόντες αὐτοί,
ὃ μόνον διετάραξαν τὴν διὰ Βαίων τελουμένην, ὡς ἔθος,
ἡσιανείαν, φυγαδεύσαντες τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τὸν Κλη-
ρον, ἀλλὰ καὶ διήρπασαν οἱ ῥοπαλοφόροι οὗτοι Ἀραβες
τοὺς πολυτίμους καλλωπισμοὺς τῶν Γραικῶν, τοὺς κατ'
ἐκείνην τὴν ἡμέραν κοσμοῦντας τὸν Ναόν ⁽¹⁾

(1) « 1170 Ρετζέπ 15. Χοτζέτιον τοῦ Ἀπδάλλα κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἔχον
πογραφὰς Μουσουλμάνων καὶ σφραγίδας 67, καὶ διαλαμβάνον, ὅτι ἀνηγγέλθη
εἰς τὸ κριτήριον παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εἰς τὰς 14 τῆς ἐνεστώσης Σελήνης Ρε-
τζέπ πρὸς τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς, ἐκτελοῦντες τὰ ἔθιμα τῆς αὐτῶν θρη-
σκείας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, αἰφνης ὤρμησαν κατ' αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἐκ
τῶν Βηθλεεμιτῶν Ἀράβων τῶν γενομένων φράγκων, τοὺς ὁποίους εἶχον προεμ-
βάσει εἰς τὸν Ναὸν οἱ φραγκοκαλογήριοι, μετὰ πετρῶν, ξύλων καὶ ἄλλων ὕλων
ἐπλήρωσαν τέσσαρας ἐκ τῶν Ῥωμαίων καλογήρων, ἕξ ἐκ τῶν προσκυνητῶν, καὶ
δεκατρεῖς ἐκ τῶν ἐντοπίων, διεσκόρπισαν τοὺς ἄλλους, καὶ ἀπωλέσθησαν ἐκ τῶν
βεβλημένων κειμηλίων πρὸς καλλωπισμὸν διὰ τὴν ἐορτὴν, πολλὰ αὐτῶν (ἅτινα
καὶ ἐπαριθμεῖ), ζητοῦντες, ἵνα γένηται ἐπιθεώρησις περὶ τούτου ἐν τῷ Ναῷ τῆς
Ἀναστάσεως. Γενομένης λοιπὸν ἀκριβοῦς ἐπιθεωρήσεως, ἀπεδείχθησαν ἀληθῆ ἅ-
παντα τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα· ἐφ' ᾧ καὶ ἐγράφη κοινὴ ἀναφορὰ μὲ Ἰλάμιον παρὰ
τοῦ Κριτοῦ πρὸς τὸν Γαλινότατον ἡμῶν Σουλτάνον, ὅπως κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ
τὸ δίκαιον.

1170 Ραμαζάν 10 Χοτζέτι τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ διαλαμβάνον, ὅτι ὁ
τῶν φραγκοκαλογήρων δραγομάνος Μιχαὴλ προσκλήθεις καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ Κρι-
τήριον, ἐμαρτύρησεν, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν φράγκων ἀπωλέσθη εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀ-
ναστάσεως κατὰ τὴν νύκτα τοῦ συμβάντος θορύβου.

1170 Σαπὴν 4 μαρτυρικὸν τοῦ Ναίπη τῆς Ἰόππης (Γιάφα) διαλαμβάνον, ὅτι
ἀπεθάνον δύο προσκυνηταὶ Ῥωμαῖοι ἐκεῖσε ἀπὸ τῶν ἕξ Ῥωμαίων τῶν πληγωθέν-
των ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ θορύβου παρὰ τῶν φράγκων.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων Πατριάρχης Ἱε-
ροσολύμων Παρθένιος μαθὼν τὸ συμβάν, ἀνήγγειλεν αὐτὸ
πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλιν, ἐμφανίσας καὶ τὴν τοῦ συμβάν-
τος θορύβου κοινὴν ἀναφορὰν καὶ τὸ τοῦ Κριτηρίου Ἰλάμι,
ἣτις δυσηρεστημένη καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθετικὰς πρά-
ξεις τῶν ξένων αὐτῶν καλογήρων, καὶ διὰ τὰς συνεχεῖς
ἐξερεθιστικὰς αὐτῶν ἐνάξεις κατὰ Γραικῶν πρὸς τοὺς
Πρέσβεις, πρὸς ἔκδοσιν ὁρισμῶν ἀφαιρούντων παρὰ τῶν
ὕπηκῶν τῆς καταστήματα, τὰ ὁποῖα κατεῖχον καὶ ἐπὶ
τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ παραχωρούντων τινὰ
τούτων πρὸς τοὺς φραγκοκαλογήρους, χάριν τῆς μεσι-
τείας, τῆς ὑπερβαινούσης καὶ αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς φιλίας,
ἠκροάσατο τὰς τοῦ Πατριάρχου προσκλαύσεις, καὶ προσε-
κάλεσεν εἰς διαδικασίαν καὶ τοὺς φραγκισκάνους καὶ τοὺς

Ἄλλον Χοτζέτι τῆς δοθείσης εἰς τὸ Κριτήριον μαρτυρίας τῶν Βηθλεεμιτῶν
Ἀράβων φράγκων.

1171 Τζεματζιούλ ἔββελ 18. Χοτζέτιον τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ Ἰμπραῖμ,
διελαμβάνον, ὅτι μεταπεμφθέντες ἐπὶ Κριτηρίου οἱ Βηθλεεμιταὶ φράγκοι, καὶ
ἐρωτηθέντες περὶ τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀναστάσεως ἐριδος μεταξὺ
Ῥωμαίων καὶ Φράγκων, ὡμολόγησαν, ὅτι κατὰ πρόσκλησιν τοῦ τῶν φράγκων
καλογήρων δραγομάνου παρεγένοντο εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰσῆλθον εἰς τὸν Ναὸν τῆς
Ἀναστάσεως μεθ' ὧπων, καὶ ἐποίησαν τὴν ἐφόρμησιν κατὰ Ῥωμαίους.

Ἀρκετὸν γινώρισμα καὶ ταῦτα τὰ καταγεγραμμένα εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ ἐν
Ἱερουσαλήμ Κριτηρίου, καὶ διασωζόμενα ἴσα τούτων κεκυρωμένα καὶ εἰς τὰ Πα-
τριαρχικὰ Χαρτοφυλάκια, ῥηθέντα ἐνδεικτικὰ, τὰ ἐξελέγχοντα καὶ ἐκφυλίζοντα
τὰς τοῦ Λιβελλογράφου ψευδεστάτας διαβολὰς, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ βιβλίον
του, καὶ δι' ὧν θορυβεῖ μεταπλάττων καὶ διαστρεβλὼν τὰς ἀληθείας τῶν πραγ-
μάτων, καὶ ἀγωνίζεται νὰ προσάψῃ ὅλας τὰς ἀπὸ τοῦ 1270 αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς
ῥαδιουργίας καὶ ἐναργεστάτας βίαιοπραγίας τῶν δυτικῶν φρατέρων εἰς τοὺς
Γραικοὺς.

Γραικούς Ἐπὶ δὲ ταύτης (διότι ὁ κύριος σκοπὸς καὶ τῆς συμβάσεως ἔριδος καὶ τοῦ θορύβου ἀπέβλεπε παρὰ τῶν φραγκισκάνων εἰς τὸ περὶ Ἡρωτείων καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἁγίου Μνήματος), ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐπιταγέντα παρέστησαν τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν Σουλτανικὰ ἐγγράφα, ἡ δὲ τούτων παράθεσις καὶ παρεξέτασις, ἀπέδειξε τὴν ἀρχαιότητα τῶν δικαιωμάτων, καὶ ὁμοφώνως τὸ Συνέδριον τῶν δικαστῶν ἀπέφηνε τὰ τῶν Γραικῶν δίκαια, ὡς ἀρχαῖα καὶ ἀκατάλυτα, χωρὶς ὅμως νὰ στερήσῃ καὶ τοὺς Λατίνους τῆς τῶν Προσκυνημάτων μετοχῆς (ἦν καὶ ἄχρι τοῦδε ἔχουσι) καὶ οὕτω κατὰ τὸ Ἰλάμι τῶν Κριτῶν, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν 1170 — 1757, Χάττ-Σσερίφ διεξοδικώτατον, ἐπαριθμοῦν ὅλα τὰ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντα παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνων θεσπίσματα καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη μὲν, ἀλλὰ τὰ ἐπιμαχόμενα Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη, οὔτε πρὸς τοὺς Γραικοὺς, οὔτε πρὸς τοὺς Λατίνους ἐπὶ κτήσει αὐτῶν καὶ κυριότητι, κατ' αὐτὸ τὸ αὐτόγραφον, ἀλλ' εἰς χρῆσιν μόνον, προσκύνησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν ἐθίμων. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς καλογήρους τῶν Γραικῶν ἐδόθησαν ὡς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, πρὸς δὲ τοὺς τῶν Λατίνων καθ' ὑποχώρησιν φιλικήν· ὅτι τὸ κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτοῦ μέρος, χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, τόσον ἐνδον τοῦ Ναοῦ (Κα-

μαμὲ), ὅσον καὶ τῆς Βηθλεέμ· ἀλλ' ὁ Τάφος τῆς Δεσποίνης Μαρίας ἐξιδιασμένος ὦν ἐκπαλαι εἰς τοὺς Γραικοὺς, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Ἱερουσαλὴμ.

Δυσανασχετοῦντες πρὸς ταῦτα οἱ φραγκισκάνοι, λαβῆς δραξάμενοι, ἐπὶ Σουλτάν Μουσαφᾶ τοῦ Γ', τοῦ ἐκραγέντος κατὰ τὸ 1768 ἔτος ἐν μέσῳ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας πολέμου, ὑπερέθισαν, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ἐπὶ περιστάσεως τοιαύτης, τοὺς ἰσχύοντας τότε Πρέσβεις τινάς, ὡς συνεργοὺς τοῦ πολέμου, πρὸς ζήτησιν καὶ ἐξουσίαν ὅλων τῶν ἁγίων τόπων. Ἀλλ' ὁ τότε Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Ἐφραίμ προσκληθεὶς παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης πρὸς ἀπολογία τῶν τοιοῦτου ζητήματος, παρέστησε πάντα τὰ αὐτόγραφα ἀπὸ Σελῆμ τοῦ Α' καὶ τῶν ἐφεξῆς Σουλτάνων μέχρι τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν, ἐπὶ διαφόρων ἐπεμβάσεων καὶ καταδρομῶν ὑπὸ τῶν Φραγκισκάνων, ἐκδοθέντα, ἐξ ὧν γνωρίσας καὶ ὁ Σουλτάν Μουσταφᾶς τὰ δίκαια τῶν Γραικῶν, ἀπεποιήθη τὰς μεσιτείας τῶν φίλων Πρέσβεων, καὶ ἀνεκαίνισε τὸ τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν δι' ἰδίου αὐτοῦ Αὐτογράφου.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπομένως, οἷς ὁ Λιβελλογράφος λέγει, παροτρύνων διὰ τῆς λογικῆς του τὸ κραταιὸν Δεβλέτι πρὸς ἀφαίρεσιν ὅλων σχεδὸν τῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ Ναῶν τῶν Προσκυνημάτων, καὶ ἀπόδοσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς φραγκοκαλογήρους, ἐπάγει, ὅτι τὰ παρὰ Γραικῶν ἀπα-

γέντα καὶ ἀπολεσθέντα, ἑκατοντάκις εἰπώθησαν καὶ ἐγνω-
ρίσθησαν, ὅτι καὶ ταῦτα, τὰ ὅποια ἔχουσι καὶ κατακρατοῦ-
σιν οἱ Γραικοὶ, εἰσὶν ἰδιοκτησίαι τῶν φράγκων φρατόρων,
τῶν ὁποίων καὶ ἦσαν φύλακες διὰ τοσούτων αἰώνων, τὰ
συνετήρησαν, τὰ ἐπεσκέυασαν, τὰ ἠγόρασαν ἐπανειλημ-
μένως οὐ μόνον διὰ χρυσίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ αἵματος
αὐτῶν.

Ἀπάντησις.

Εἰπώθη ἀνωτέρω, ὅτε οἱ φραγκισκάνοι σταλέντες ἀπὸ
Ῥώμης ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ (753 Χισζρέ 1351), καὶ
τῇ ἐγγυήσει τοῦ τότε Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Λαζάρου
πρὸς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου Μαμλούκους, μόλις
κατεπείσθησαν διὰ τὸ πρὸς τοὺς φράγκους κατὰ διαδοχὴν
ἄσπονδον μῖσος, νὰ δεχθῶσιν αὐτοὺς, ὅτι αὐτοὶ μὴ ἔχοντες
οὔτε ἴδιον οἶκημα, ὡς ξένοι, οὔτε ἐκκλησίαν, κατὰ θερμὴν
αὐτῶν αἵτησιν ἐδόθη παρὰ τῶν Πατριαρχῶν πρὸς αὐτοὺς
ἡ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κειμένη ἁγία Σιών, διότι ἐντὸς
τῆς Πόλεως σφοδρῶς ἦτον ἀπεμποδισμένον τὸ νὰ κατοι-
κήσωσιν ὡς φράγκοι καὶ ὑποπτοι, ὅτι ἐπαπειλούμενοι νὰ
ἀποδιωχθῶσιν ἀπὸ τῆς Σιών, ἐσκόπευον νὰ μεταβῶσιν εἰς
τὴν Πόλιν, ὅτι τοῦτο ἀκούσαντες οἱ Μουσουλμάνοι συ-

γῆλθον ἅπαντες εἰς τὸ Κριτήριον, καὶ εἶδομεν μὲ ποίας
σκληρὰς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεις ἐδέσμευσαν τοὺς
φραγκισκάνους πρότερον κατὰ τὸ γενόμενον ἐνυπόγραφον
καὶ ἐνσφράγιστον Ἰλάμι παρὰ πάντων τῶν Μουσουλμάνων
ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου, καὶ οὕτως ἔκλιναν εἰς τὸ νὰ ἐνοικιάσω-
σι, καὶ μηδαμῶς ποτὲ νὰ ἀγοράσωσι κτῆμα ἴδιον, τὸ ἐν
Ἱερουσαλήμ μοναστήριον Δέρ-ἄμουτ λεγόμενον (Ἰωάννου
τοῦ Θεολόγου ποτέ, καὶ τανῦν τοῦ ἁγίου Σωτῆρος καλού-
μενον παρ' αὐτῶν), καὶ τούτου τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα
ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν Μουσουλμάνων, ἀνὰ ἑκατὸν
φλωρία Σουλτανικὰ κατ' ἔτος πληρωτέα, ἐγένετο ἐπὶ Κρι-
τηρίου 966 Χισζρέ. Τοῦτο δὲ τὸ ἐνοικιαστήριον ἐγγράφον
σῴζεται μέχρι τούτου πρὸς ἐνδειξιν, καὶ φέμωσιν τῶν λο-
γοδιαβροίῶν τοῦ Λιβελλογράφου· διότι ὑπ' ὄψιν θετικῶν
πραγμάτων καὶ ἐγγράφων, τὸ νὰ φωνορῶραγῇ, ὅτι τὰ ἱερὰ
προγονικὰ τῶν Γραικῶν καταστήματα, τὰ καὶ ὑπὸ τῶν
Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου (κατὰ τα διασωζόμενα αὐτῶν
θεσπίσματα), καὶ ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ ὕστερον τῆς Ἱε-
ρουσαλήμ Σουλτάν Σελήμ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν
Σουλεϊμάν κυρωθέντα δι' αὐτογράφων πρὸς τοὺς οὓς εἶχον
πάντα ἀνεξαιρέτως Γραικοὺς, ἦσαν δι' αἰώνων αὐτὰ ἰδιο-
κτησίαι τῶν δυτικῶν φρατόρων, εἶναι φαντασία τοῦτο
νοός, εἶναι αὐτόχρημα χίμαιρα, εἶναι πλάσμα καὶ ἀπάτη.

Ἡ Πόρτα, λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, 1802, χάριν τοῦ

Πρέσβεως τῆς Δημοκρατίας Βρούν ἀπέδωκε τὸ Σπήλαιον τῆς Γεθσημανῆς.

Ἀπάντησις.

Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου ἐξισασθέντες οἱ Γάλλοι μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας, ἐζήτησαν παρ' αὐτῆς ἄδειαν διὰ νὰ ἐπισκευασθῶσι παρὰ τῶν φραγκισκάνων, τό τε ἱερὸν Κουβούκλιον τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ ἄλλα τοῦ Ναοῦ μέρη καὶ τὸ ἐν Γεθσημανῇ Σπήλαιον. Παραλλάξαντες δέ, τῇ εἰσηγήσει τῶν φραγκισκάνων, τὰς ὀνομασίας τῶν μερῶν, ἠπάτησαν τὴν ὑψηλὴν Πόρταν, καὶ ἔλαβον τὸν περὶ ἐπισκευῆς ὀρισμόν. Ἄλλ' ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Ἀνθιμος παρέστησε τὴν ἀπάτην, καὶ κατώρθωσε νὰ ἀνακληθῇ ἡ πρὸς τοὺς φραγκισκάνους δοθεῖσα περὶ ἐπισκευῆς ἄδεια, καὶ νὰ κωλυθῶσι τῆς τοιαύτης πράξεως, ἣν ὁ Λιβελλογράφος, ὡς ματαιώσασαν τὸν σκοπὸν, ὑπ' αἰσχύνης οὐδὲ ἀναφέρει. Τὸ δὲ Σπήλαιον, ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, κατὰ τὸν ἱερὸν Ματθαῖον, προσευχήθη πρὸ τοῦ Πάθους, προέλαβον ἐξουσιάσαντες, καὶ διέμειναν εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Ψεύδους Πρότασις.

1808, Σεπτεμβρίου 30 (Ὀκτωβρίου 12), πῦρ ἐβλήθη ἐπὶ σκοπῷ παρὰ Γραικῶν εἰς τὸν μέγαν Τρούλλον τοῦ ἁγίου Τάφου. Ἐγνώριζον αὐτοί, ὅτι οἱ πόροι τῶν τῆς ἁγίας Γῆς φράγκων μοναστῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχον ἐλαττωθῇ, ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀνοικοδομήν, καὶ ὅτι ἀναδεχόμενοι οἱ Γραικοὶ ταύτην, δύνανται νὰ λάβωσι κατὰ τὰς ἀντιποιήσεις των ἰδιοκτησίας δικαίωμα, τὸ μηδέποτε δεκτὸν γενόμενον. Οὐ μόνον λυπούμεθα, λέγει, διὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἀποποίησην, προελθοῦσαν ἀπὸ δύο τρόπων τῆς τε Πόρτας καὶ τοῦ Πρέσβεως Σεβαστιάνου, ἀπατηθέντες ἢ παιχθέντες κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην παρὰ τῶν μεσολαβησάντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ Ναοῦ κακόζηλον, ὡς διαφθείραντες καὶ ἀχρειώσαντες τὴν ἀρχαίαν κατασκευὴν τοῦ οἰκοδομήματος διὰ τοῦ ἐκ Μιτυλήνης αὐτῶν Ἀρχιτέκτονος, κατέστρεψαν τὸ ὡραῖον μὀρφωμα τοῦ Τρούλλου, ἀνεγερθὲν 1558 ἀπὸ φιλοδωρημάτων τῶν τῆς Ἰσπανίας Βασιλέων, καὶ ἐπομένως παρὰ τῶν φραγκισκάνων 1669 καὶ 1719. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἁγίου μνήματος μικρὸν Τρούλλαϊον ἐπεκαλύφθη μὲ μάρμαρα κοινὰ καὶ ἀκομψα διὰ νὰ

κρύψη τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφάς. Τὸ πῦρ ἀνέτρεψε τὸν Γολγοθᾶ, τὸ κοίλωμα, ἐν ᾧ ἐπάγει ὁ Τίμιος Σταυρὸς, ἀνεσπᾶσθη, τὸ δὲ πλοῖον τὸ μεταφέρον αὐτὸ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐναυάγησε.

Μετὰ τὰς τοιαύτας καὶ ἄλλας καταφορὰς συκοφαντιῶν, διαβολῶν καὶ ὕβρεων, μὲ τὰς ὁποίας εἶναι πλήρεις ὁ Λίβελλός του κατὰ Γραικῶν, ἐπάγει ὅτι ἡ τοῦ τοιούτου κακουργήματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς καταμηνύει εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ἄγνοια, δύναται αὐτὴ μόνη νὰ ἐξηγήσῃ καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν ὑπομονὴν της.

Ἀντίθεσις.

Μαινόμενος ὁ Λιβελλογράφος ὑπὸ ἀκρατήτου πάθους, διαστρέφει κοχκοβούλως τὰ πράγματα, δολιεύεται ἐθελοκάκως τὴν ἀλήθειαν, μεταπλάττει τὸ γενόμενον ἐπιβούλως, κρύπτει χαριζόμενος τοὺς καταφλέξαντας τὸν ἱερὸν Ναὸν, καὶ ἀποδίδωσι παραλόγως τὸ κακούργημα πρὸς τοὺς Γραικοὺς· ἀλλ' ἀπατᾶται καὶ αὐτὸς καταφεύγων εἰς τοιαύτας ψευδοτροπολογιῶν διαβολὰς, δι' ὧν πονηρεύεται μὲ ποῖον αἰσχρότερον ἔγκλημα δύναται ἔτι νὰ καταστήξῃ τοὺς Γραικοὺς, ἀποκαλῶν τέλος πάντων αὐτοὺς καὶ ἐμπρηστὰς τοῦ Ἱερωτέρου παρὰ

Χριστιανοῖς Ναοῦ, πρὸς αὕξησιν μίσους κατ' αὐτῶν, καὶ ἐπίτευξιν ταχείαν τοῦ ζητήματός του. Καὶ πρῶτον, οἱ Γραικοὶ οὔτε ἐγίνωσκον, οὔτε ἐμελλεν εἰς αὐτοὺς νὰ μάθωσιν, ἐὰν οἱ τῶν φραγκισκάνων χρηματικοὶ τότε πόροι εἶχον ἐλαττωθῇ, οὔτε ἀνάγκην εἶχον νέου Τίτλου δικαιώματος ἐπὶ τῆς πατρώας καὶ γνησίας αὐτῶν ἰδιοκτησίας.

Οἱ Γραικοί, ᾧ τροπολόγε, τὸν τῆς Ἀναστάσεως ἱερῶτατον Ναὸν, τοῦτο τὸ τῆς εὐκλείας τῶν προγόνων αὐτῶν εὖχος καὶ ἀγλαΐσμα, τοῦτο τὸ διὰ δεκαπέντε ἡδὴ αἰώνων καὶ ἐπέκεινα τῆς τε ἄκρας εὐλαθείας αὐτῶν καὶ τοῦ βαθυτάτου Σεβάσματος ὑπέκκαυμα, πυρπολοῦσιν, ἢ οἱ Ἀρμένιοι; τοὺς ὁποίους διὰ τὴν ἀρχαίαν σύμπνοιαν καὶ ὁμόνοιαν τῶν δυτικῶν φρατόρων σου μετ' αὐτῶν ἐπὶ πάσης περιστάσεως καταδρομῆς κατὰ Γραικῶν, συστελλόμενος νὰ κατονειδίσῃς ὡς ἐμπρηστὰς τοῦ Ναοῦ καὶ αὐτουργοὺς τῆς κακουργίας, προσάπτεις παραλόγως ὑπὸ πάθους τὴν καταστρεπτικὴν βέβηλον ταύτην πράξιν καὶ στυγηρὰν πρὸς τοὺς μόνους ἐχθρούς σου Γραικοὺς. Τὸ δὲ ἀποδεδειγμένον καὶ καταφανές, τὸ κατὰδηλον καὶ πασίγνωστον ἐπίκροτον τοῦτο τόλμημα, τὸ δι' ἐνιαυτοῦ ὅλου καὶ ἐπέκεινα παρὰ τῶν ὑπερτάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει διορισθέντων ἐξεταστῶν καὶ κριτῶν βασανισθέν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Βασιλικοῦ βήματος κριθέν καὶ διαδικασθέν,

καὶ γνωστὸν τῷ κόσμῳ γενόμενον, ἐὰν ὁ φυλλαδιογράφος αὐτὸς, ἢ κατὰ χάριν, ἢ κατ' ἐμπαθεῖς εἰσηγήσεις ἄλλων, παρεκτραπείς τῆς ἀληθείας ἀποσιωπᾷ, ἅς μάθωσιν οἱ ἀπατηθέντες ὑπὸ τῆς παρεξηγήσεώς του, τίνι τρόπῳ καὶ ἐκ ποίας αἰτίας ὁ πυρπολισμὸς τοῦ Ναοῦ ἐδραματοποιήθη.

Μνησικαχοῦντες οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὴν κατὰ τὸ 1807 ἔτος ἀποτυχίαν τοῦ κατὰ σκοπὸν αὐτῶν ὀρισμοῦ πρὸς κατοχὴν τοῦ Γολγοθᾶ, τῆς Γεθσημανῆς καὶ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Σπηλαίου τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὗρον μετ' οὐ πολὺ καιρὸν ἀρμόδιον καὶ κατάλληλον, τὴν Ὑπατείαν τοῦ Ρουτζουκλοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, καὶ τὸν παρ' αὐτῷ δυνάμενον τραπεζίτην ὁμογενῆ αὐτῶν Ἀρμένιον Μανούκην ὄργανον δεξιὸν τοῦ καταχθονίου αὐτῶν βουλευμάτος, καὶ κατὰ τὴν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς βεβαίωσιν, ἐγένοντο εὐέλπιδες, ὅτι ἀποτεφροῦντες τὸν Ναὸν, τῇ δυνάμει τοῦ Βεζύρη Μουσταφᾶ Παῖρακτάρη καὶ τῷ δραστηρίῳ μέσῳ τοῦ ῥηθέντος τραπεζίτου, ἐδύναντο νὰ λάβωσι τὴν ἄδειαν τῆς τοῦ Ναοῦ ἀνοικοδομῆς, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ τοιοῦτου λόγου βάσει νὰ στηρίξωσι τὴν ἐφ' ὅλον τὸν Ναὸν αὐτῶν κυριότητα, διὸ καὶ ἐχώρησαν εἰς τὴν πράξιν τοῦ κακουργήματος ὡς ἐξῆς. Ἐνέκλεισαν εἰς τὸν Ναὸν δύο ἀτάκτους ἐξ αὐτῶν ἐπὶ σωφρονισμῷ δῆθεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπέτρεψαν μυστικῶς τὴν ὀλέθριον ἐκ-

τέλεσιν· διὸ καὶ κατὰ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1808, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ὥρᾳ ἐνάτῃ τῆς νυκτός, ἀνήφθη τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τῆς εἰς τὰ Κατηχούμενα τοῦ Ναοῦ δεξιόθεν κειμένης Ἐκκλησίας τῶν Ἀρμενίων. Εἶδον τὴν φλόγα οἱ ἐν τῷ Ναῷ Γραικοὶ καὶ Λατῖνοι μονασταί, ἔδραμον εἰς κατάσβεσιν, ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι ἐμπόδισαν τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ ἐξικανοῦσι πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ πυρός, ἀλλ' ἡ φλόξ προχωρήσασα καὶ ὀρμητικωτέρα γενομένη, ἐκ τῶν ὧν ἐνέχεον ἐλαιωδῶν ῥευστῶν οἱ Ἀρμένιοι, ἐγένετο ἀκατάσχετος. Ἐν δὲ τούτῳ, ἐν ὧν νὰ δοθῇ ἡ εἶδησις πρὸς τοὺς κατέχοντας τὰς κλεῖς τοῦ Ναοῦ θυρωροὺς Μουσουλμάνους, νὰ ἔλθωσι, νὰ ἀνοίξωσι, ὁ Ναὸς μετεβλήθη ὅλος εἰς Κάμινον πυρός· καὶ οὕτω κατηναλώθησαν ἐν διαστήματι τριῶν ὥρῶν, τὰ τε οἰκήματα τῶν Ἀρμενίων, ὁ μέγας Τροῦλλος, ὁ Γολγοθᾶς καὶ τὸ Καθολικὸν τοῦ Ναοῦ τῶν Γραικῶν. Τοῦ δὲ ἱεροῦ Κουβουκλίου τοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου συνεθλάσθησαν οἱ περὶ αὐτὸ μικροὶ τε καὶ μεγάλοι Κίονες ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ κατέπεσον, διασωθέντος θαυμαστῶς τοῦ ἁγίου Ἄντρου, ἐν ᾧ ὁ Τάφος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, μεινάσης ἀβλαβοῦς τῆς ξυλίνης αὐτοῦ θύρας. Καὶ ὁ μὲν Ναὸς οὗτος ὁ ἀρχαῖος καὶ ἀξιοσέβαστος, πρὸς λύπην παντὸς Χριστιανοῦ, ἐπυρπολήθη, ἡ δὲ ἐλπίς τῶν ἐμπρηστῶν, κρίσει δικαίᾳ Θεοῦ, κακῶς καταστραφέντος τοῦ προστάτου αὐτῶν, ἐματαιώθη.

Περὶ μὲν τῆς ἥς ἀναφέρει ὁ Λιβέλλογράφος ἐπισκευῆς τοῦ μεγάλου Τρούλλου, οὐδὲν ἄλλο γνωστὸν κατὰ τὰ ὑπομνήματα, εἰμὴ ὅτι κατεσκευάσθη αὐτός, κατερειπωθεὶς ὑπὸ βροχῶν καὶ ἐκ τῶν σταλαγμῶν, κατὰ τὸ τῆς ἀδείας Χοτζέτι τοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ Κριτοῦ Ἀπιδιρράχιμ μουλᾶ 942—1535 παρὰ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ· καὶ πάλιν 1131—1720, διὰ τὴν ἣν ἐνεδείξατο προθυμίαν ὁ τῆς Γαλλίας Πρέσβυς Μαρκι-δὲ Βονάκ ἀπαλλάξας ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Μαλτέζων περὶ τοὺς ἑκατὸν Τούρκους, πρὸς εὐχαρίστησιν ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὁρισμός, ἐπὶ ἐπισκευῇ τούτου τοῦ μεγάλου Τρούλλου, ἐπιτάττων ὁμῶς, ὅτι ἐπισκευαζομένου τούτου, ἐὰν συμβῇ τις βλάβη εἰς τὸ ὑποκάτω τούτου μικρὸν Τρουλλαῖον τοῦ Μνήματος, γενέσθω ἢ τούτου ἐπισκευὴ παρὰ Ῥωμαίων. Συγχρόνως δὲ ἐδόθη καὶ ἕτερος ὁρισμός τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθω, διακελεύων, ὅτι κἂν τρίμματα γένωσιν αἱ πέτραι τούτου τοῦ μικροῦ Τρούλλου τοῦ Μνήματος, ἄνευ ἀφαιρέσεως, ἐκ τούτων πάλιν παρὰ Γραικῶν ἐπισκευασθήτω.

Περὶ δὲ τοῦ ἐν Γολγοθᾶ κοιλώματος, ἐν ᾧ ἐπάγη τὸ τοῦ Σταυροῦ Ξύλον, ὅτι ἀνεσπάσθη παρὰ Γραικῶν, καὶ μετακομιζόμενον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου, ἀπώλετο, ἀποστυγοῦντες τὴν τῆς Ἱεροσολίας ταύτην διαβολὴν, ὡς ἀσύστατον ὅλως καὶ ἀνύπαρκτον, ἀνακηρύττομεν τοῦτο, ὃ γράφει ὁ Λιβέλλογράφος, ὡς Σό-

φισμα πονηρίας, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις, πρὸς κατηγορίαν διέπλασε.

Περὶ δὲ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ Ναοῦ, ὡς λέγει, ἠφανίσθησαν ἐπίτηδες ὅλα τὰ σημεῖα, ὅσα ἤγειραν οἱ φράγχοι, καὶ ἐξηλείφθησαν αἱ ἐπιγραφαί, αἱ δεικνύουσαι τὸ δικαίωμα τάχα τῶν φράγκων, ὁμολογοῦμεν, ὅτι τοιαῦτα ὑπολαμβάνόμενα σημεῖα οὐχ ὑπῆρχον ἐν τῷ Ναῷ, ὡς κραυγάζει ὁ Κ. Βορέ· οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη ἦν νὰ ἐγερθῇ τι εἰς τὸν Ναόν, ὡς ἐλλεῖπον, διότι οἱ σταυροφόροι εὗρον αὐτὸν νεωστὶ καλῶς ὠκοδομημένον καὶ εὐπρεπέστατα κεκαλλωπισμένον παρὰ τῆς τῶν Αὐτοκρατόρων μεγαλοδωρίας, ὡς προειπώθη. Καὶ ἐὰν τοιαῦτα περὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου μικρὸν Κουβούκλιον σημεῖα καὶ ἐπιγραφαί τῶν Λατίνων, ἔστω, ὑπῆρχον, διατί ἐσιώπησαν ταῦτα καὶ παντελῶς δὲν ἀνέφερον οἱ τοσοῦτοι περιηγηταὶ τῶν Εὐρωπαίων, οἱ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον, δέκατον ἕκτον, δέκατον ἑβδομον αἰῶνα καὶ καθεξῆς τὴν τε Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν Ναόν καθιστορήσαντες καὶ περιγράψαντες; Ἐξ ἐναντίας δὲ σημεῖα προφανῆ καθωρῶντο εἰς τὸν Ναόν καὶ τῶν πρώτων Κτιτόρων τούτου, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπισκευασάντων τὸν παθόντα Ναόν καὶ ἐξωραϊσάντων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτοῦ ἔτι τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου ἔκτυπον διὰ λαμπρῶν μοσίων καθωρᾶτο ἐπὶ μιᾷ τῶν ἀψίδων τοῦ Γολγοθᾶ, ὃν παθόντα

ὑπὸ τῶν Περσῶν, μεγαλοπρεπῶς κατὰ τὸ 627 ἔτος, ἀνεκαίνισεν ἀλλὰ καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ὑπομνήματα τῆς εὐλαθείας τῶν Βυζαντινῶν Βασιλέων, τὸ πῦρ τῶν Ἀρμενίων, κατὰ δυστυχίαν, κατέστρεψεν.

Ἀναφέρει ὁ Λιβελλογράφος τὸν Πρέσβυν δὲ Λατοῦρ Μοβοῦργ ὡς ἐνεργήσαντα ὅρισμόν κατὰ τὸ 1811 ἔτος· ἀλλ' αἱ τότε περιστάσεις ἦσαν δειναί, διὰ τὸν ἀνακινούμενον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην σάλον καὶ τάραχον κραταιὸν ὑπὸ τῶν ὅπλων τοῦ Ναπολέοντος· ὅθεν ὑπὸ τοιαύτης χαλεπῆς περιστάσεως ἐπείγομένη ἡ ὑψηλὴ Πόρτα, ἐξέδωκε τὸν κατ' ἐπίμονον ζήτησιν τῶν φραγκισκάνων πρὸς τὸν Πρέσβυν ὅρισμόν· τούτου δὲ ἐμφανισθέντος εἰς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν 27 Μαΐου τοῦ 1811 ἔτους, ἀντὶ νὰ φανῶσιν οἱ ῥηθέντες κατὰ τὸ ἱερόν αὐτῶν ἐπάγγελμα ἐπικεῖς καὶ ἀνεκτικοί, ὑπὸ μίσους καὶ ἐκδικήσεως ὠθούμενοι, οὐ μόνον ἀπεμπόδισαν τοὺς Γραικοὺς τῆς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Ῥάφου λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως ἐξέβαλον τὰ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Μνήματος αὐτῶν κοσμήματα.

Μετ' ἄλλα, ἃ ἐκθέτει ὁ Λιβελλογράφος ὑπὲρ δικαιωμάτων τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους Λυτικῶν φρατόρων, καὶ πρὸς δεῖξιν ὀφειλομένης συντηρήσεως τῶν Συνθηκῶν, ἀναφέρει τὰς εἰς τοὺς δοθέντας ὁρισμοὺς πρὸς αὐτοὺς τουρκικὰς λέξεις ταύτας, Κεμα-φιΣάπικ (κατὰ τὸ πρότερον), Καλινδέμ (κατὰ τὸ ἀρχαῖον) ἀχτιναμέι Σελατίν

Μουτζερπίντζε· κατὰ τοὺς ἀχτιναμέδες τοὺς Σουλτανικοὺς. Ἀλλ' αὐταὶ αἰλέξεις περιέχονται ὡσαύτως καὶ εἰς πρὸς τοὺς Γραικοὺς δοθέντας Αὐτογράφους ὁρισμοὺς, καὶ πρεπόντως, διότι ἀναφέρονται ὀλικῶς καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Ὁμερ Ἰπνου Χαττάπ χαλίφιδες, καὶ εἰς τοὺς προγόνους Σελήμ καὶ Σουλεϊμάν (ὡς ἐπικυρώσαντας πάντας τοὺς ἁγίους τόπους εἰς τοὺς Γραικοὺς) τῶν ἐκδόντων ὕστερον τοὺς ὁρισμοὺς Σουλτάνων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται αὐτὸς τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Λιβέλλου τοῦ οὕτως.

Ὅπερ ἐκζητοῦσιν οἱ τε μονασταὶ Λατῖνοι τῆς ἁγίας Γῆς καὶ ὁ Καθολικισμός.

Ἐπεξεργαζόμενος, λέγει, τὸ περὶ Ζητήματος, ἐὰν εὖ-ρισκεν ἀβεβαιότητος ὑπὲρ Λατίνων, καὶ ἀνεκάλυπτε τὰς περὶ Γραικῶν ἀντιποιήσεις στηριζομένας ἐπὶ Τίτλους, καὶ τοι ὀλίγον κῦρος ἐχούσας, ἤθελεν ἐκκλίνῃ καὶ παραιτηθῇ τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ὑπόθεσιν ἀμφίβολον. Καὶ μετὰ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ὡς μὴ εὐθύδικος κριτῆς προβάλλει, δι' ὧν

λέγει, ὅτι ἱκανῶς ἀπέδειξε τοὺς Τίτλους τῶν Λατίνων, ὅτι ἡ νομιμότης διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἄρπαγῆς, καὶ ὅτι προστασία ὀφείλεται παρὰ τῆς Γαλλίας πρὸς ἀδυνάμους τεταλαιπωρημένους μοναχοὺς ἐγκλείστους φύλακας τοῦ ἁγίου Τάφου, καταντᾷ τέως εἰς τὰς ἐκζητήσεις. Καὶ πρῶτον προβάλλει τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν ἄρπαγμα ὑπὸ φανητισμοῦ γενομένην τῷ 1527 ἔτει, τὴν κτισθεῖσαν, λέγει, ὁλοκλήρως παρὰ τῶν Δυτικῶν φρατόρων, καὶ ἐξουσιαζομένην παρ' αὐτῶν ἐν διαστήματι 350 χρόνων.

Ἀπάντησις.

Ἡ ἁγία Σιών ἐκτίσθη ὅλως διόλου παρὰ τῶν Λατίνων μοναχῶν; Πῶς σὲ ἠπάτησαν αὐτοὶ καὶ κατὰ τοῦτο, κρύψαντες ἐκ Σοῦ τὴν ἀλήθειαν, τὸ πότε εἰς αὐτὴν κατώκησαν; Εἰπώθη πότε αὐτοὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἦλθον, παρὰ ποίου κατὰ φιλοξενίαν, ταύτην ὡς κειμένην ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ (διότι ἐνδὸν ταύτης, ὡς μισούμενοι καὶ ὑποπτοι καὶ παρὰ τῶν ἐξουσιαστῶν Μαμλούκων, καὶ τῶν Ἀράβων, σφοδρῶς ἦν ἐμποδισμένον νὰ κατοικήσωσιν) ἔλαβον πρὸς κατοικίαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Ἐξ ἐνὸς δὲ διασωζομένου χοτζετίου Μουσταφᾶ κριτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ 1005—1597, διαλαμβάνοντος, κατὰ τὸν ζαλέντα

τότε ὄρισμόν, περὶ ἐξακριβώσεως τῶν εἰς τὴν Σιών τόπων, ὅπου ἐθάπτοντο Λατῖνοι, Γεωργιανοὶ καὶ Γραικοί, ἐν τῷ ἰδίῳ χοτζετίῳ συμπεριλαμβάνεται καὶ τοῦτο, ὅτι πρὸ χρόνων ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, ἐπιτραπέντες οἱ φράγχοι, ἵνα οἰκοδομήσωσιν οἶκον εἰς τὸ μνήμα τοῦ Προφήτου Δαβὶδ (οὕτως οἱ Μουσουλμάνοι καλοῦσι τὴν Σιών), ἀντὶ οἴκου αὐτοὶ ἔκτισαν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἣτις δι' ὀρισμοῦ κατηδαφίσθη τῷ 825—1422 (ἐπὶ Μέλεκ Ταχίρ τζακμάκ Ἐλ ζαχρί). Εἰς τὴν Σιών, καὶ τοὶ δοθεῖσαν εἰς τοὺς φραγκισκάνους πρὸς κατοικίαν, εἶχον ὁμῶς καὶ οἱ Γεωργιανοὶ μέρος, κατὰ τὸ διαφυλαττόμενον καὶ αὐτὸ χοτζέτιον τοῦ Σάλεχ κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ 929, Σιλχσζέ 14—1525, διαλαμβάνον, ὅτι ὁ τῶν Γεωργιανῶν ἡγούμενος Σαβδούλας παρῥησιασθεὶς εἰς τὸ κριτήριο ἐνεκάλεσε τὸν Φραδονάτον ἡγούμενον τῶν εἰς τὴν Σιών κατοικούντων φραγκοκαλογήρων περὶ τοῦ ποδαρικοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὸ τῶν φράγκων μέρος ἀπὸ τοῦ τῶν Γεωργιανῶν, ὅτι ὅλον αὐτὸ τὸ ποδαρικὸν ὑπάρχει ἴδιον τῶν Γεωργιανῶν, κατὰ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἔγγραφα· ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ Φραδονάτος ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο ὑπάρχει ἐξ ἡμισείας, καὶ ἔδειξε περὶ τούτου ἔγγραφον ἐποχῆς νεωτέρας, ἀλλ' ὁ τῶν Γεωργιανῶν παρῥησιάσας ἀρχαῖα ἰσχυρὰ ἔγγραφα, ἐδικαιώθη παρὰ τοῦ Κριτηρίου. Ἀπέναντι λοιπὸν τοσούτων ἀποδεικτικῶν, ἵνα τί θορυβεῖ

ὁ φυλλαδιογράφος, σπουδάζων νὰ ὑποστήσῃ ἀνυπόστατα δικαιώματα ἰδιοκτησίας ἐφ' ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, διὰ τῶν αὐτοῦ Σορισμάτων; Ὅτι δὲ πειρώμενος τοῦ νὰ καταπείσῃ τοὺς μὴ εἰδότας, ὅτι ἡ διαμονὴ τῶν Λατίνων μοναχῶν καὶ ἐν τῇ Σιών ἦν ἀρχαιοτέρα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, καθίσταται ἀπερίσκεπτος καὶ γελοῖος λέγων, ὅτι αὐτὴ ἐξουσιάζετο παρ' αὐτῶν ἐν διαστήματι 350 χρόνων διότι ἀπὸ τῶν 1527 ὑραιομένων τῶν 350, δεικνύεται τὸ 1177 ἔτος, ὅτε ὁ Σελλαχιδὶν μὲ ἀκράτητον ὀρμὴν κατεπολέμει τοὺς σταυροφόρους, ἕως οὗ κατὰ τὸ 1180 ἔτος καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐξεπόρθησε, καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ Λατίνους κατέσφαξεν. Ὅθεν καὶ ἐκ τούτου ἄς κρίνῃ πᾶς συνेतὸς περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ὧν ἄλλων λέγει. Πρὸς δὲ τούτοις, σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν Λιβελλογράφος ἀπατηθεὶς, λέγει 350 χρόνους, οἱ δὲ δόντες φραγκισκάνοι ἱκετηρίαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λεοπόλδον τῷ 1698 ἔτει ἐπὶ τῆς εἰς Κάρλοβιτς διαπραγματεύσεως τῆς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν εἰρήνης, λέγουσιν ἐν αὐτῇ, ὅτι αὐτοὶ κατεῖχον τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Σιών χρόνους 249, καὶ ὅθεν αὐτοὺς ἀπεδίωξαν. « In monte Sion, ibique præfati »
 » religiosi conventum ducentum et quadraginta novem
 » annis possederunt, et habitârunt: indè vero a centum
 » circiter et quadraginta quinque annis a Turcis ejecti
 » fuerint, humillime demissèque supplicant, ut præfatus

» sacer mons ipsis restituatur » (1) τί ἄλλο δεικνύει ἢ διαφωνία τῶν ἐτῶν αὐτῇ; εἰ μὴ πονηρίαν καὶ ψεῦδος, διότι οἱ καλοὶ φράτορες δολιευόμενοι καὶ κρύπτοντες τὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτοὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν ἡ ἁγία Σιών πρὸς κατοικίαν, (ὅπου καὶ οἱ Γεωργιανοὶ ἐλειτούργουν) ὡς ἀτιμίαν αὐτῶν λογιζόμενοι νὰ ὁμολογήσωσι τὴν χάριν, ὑποπίπτουσιν εἰς τοιοῦτους ἀναχρονισμοὺς πρὸς αἶσχος αὐτῶν.

Ὁ Λιβελλογράφος, διὰ τοὺς οὗς εἶπεν ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ὁ μέγας ἐκ στόματος, ὡς λέγει, λόγους πρὸς τὸν τότε Πρέσβυν τῆς Γαλλίας, ἀπαιτεῖ ἤδη καὶ αὐτὸς τὴν ἁγίαν Σιών, ὡς ἐρείπιον γενομένην, καθὼς περ ποτὲ καὶ ὁ τῆς Γαλλίας Βασιλεὺς Φραγκίσκος αὐτῆς τὴν ἐπιστροφὴν ἐζήτησεν, ἡ δὲ γενομένη παρὰ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἀπόκρισις πρὸς τὸν ῥηθέντα Βασιλέα (935, κατὰ Σελήνην Μουχαρέμ, 1538), ἀποτόμως ἀποποιεῖται τὴν ζήτησιν οὕτω. « Ἡ Ἐκκλησία τοῦ μνήματος τοῦ Δαβὶδ μετεβλήθη

(1) Ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς Λατινικῆς ταύτης ἀναφορᾶς περὶ ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἁγίας Σιών ἄλλη σύγχυσις ἀναχρονισμῶν προκύπτει. Τὴν ἁγίαν Σιών, λέγουσιν, κατεῖχον 249 χρόνους· ἐκπιπτομένων τούτων ἀπὸ τοῦ 1688 ἔτους, καθ' ὃ ἔτος ἐδόθη ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Α. Λεοπόλδον, δεικνύεται ἔτος 1439: ἔτι δὲ ἀφαιρούμενων καὶ τῶν 145 ἐτῶν ἀπὸ τῆς δοθείσης ἀναφορᾶς μέχρι τῆς ἀποβολῆς τῶν Φρατόρων ἀπὸ τῆς ἁγίας Σιών, δεικνύεται ἔτος 1543. Ἐν ᾧ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Σιών συνέβη τῷ 1527 ἔτει, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου Βορέ, καὶ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν 935—1528 πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας Φραγκίσκον τοῦ Α.

εἰς Τέμενος, καὶ ἔνδον ταύτης ἐτέλεσαν οἱ Μουσουλμάνοι Ναμάς (προσευχὴν κανονικὴν), ὅθεν σήμερον ὁ καθαρισθεὶς τόπος καὶ ὀνομασθεὶς Ἰζαμί, νὰ μετατραπῇ πάλιν εἰς Ἐκκλησίαν, τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ ὁ ἱερὸς νόμος ἡμῶν ἐὰν τοῦτο ἐπέτρεπεν, ἦτον εἰς ἐμὲ πάντῃ ἀδύνατον νὰ δεχθῶ τὴν θερμὴν παράκλησίν σου ».

Ἀντιποιοῦμενος ὁ Λιβελλογράφος ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς προγονικοὺς δῆθεν τῶν Λατίνων μοναχῶν, προτείνει, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ἐξηρημένως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀνῆκε πρὸ πολλοῦ εἰς Λατίνους, καὶ ὅτι τοῦτον ἀφῆρπασαν ἐξ αὐτῶν οἱ Γεωργιανοὶ προστατευόμενοι παρὰ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων. Μετὰ δὲ τὴν συνθήκην 1673 ἔχομεν, λέγει, ὁρισμοὺς διαβεβαιοῦντας τὴν κυριότητα ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ δ' ἄλλο ἥμισυ κατεσχέθη παρὰ τῶν Γραικῶν, τῶν λαβόντων τὴν κληρονομίαν τῶν Γεωργιανῶν. Ἀφίνομεν δὲ εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον μέρος, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ, πρὸς διατήρησιν τῶν προνομίων, νὰ ἐκτελῶμεν καθεκάστην ἐνώπιον τούτου τὰς ἡμῶν λιτανείας, καὶ τὴν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς παράταξιν, ἣ ὁποία πρὸ δύο ἐτῶν ἀφορμὴ ἐγένετο λογομαχίας ἐγερθείσης κατὰ τῶν Καθολικῶν.

Ἀπάντησις.

Οἱ Γεωργιανοὶ οὐ διέλειπον καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, νὰ ἀπέρχωνται εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων, καὶ διὰ τὰ ἃ ἐκόμιζον παρὰ τῶν Βασιλέων αὐτῶν ἱερὰ σκεύη καὶ χρηματικὰς βοηθείας πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους, οἱ Γραικοὶ διὰ τὰ αὐτὰ δόγματα μετ' αὐτῶν ὡς ὁμοθήσκων, παρεχώρησαν πρὸς αὐτοὺς νὰ λειτουργῶσιν ἐλευθέρως καὶ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ εἰς Βηθλεέμ, καὶ εἰς Γεθσημανῇ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ ἔνδον καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μοναστήρια, παθόντα ὑπὸ τοῦ χρόνου, τὰ ὁποῖα καὶ ἀνωκοδόμησαν, τελευταῖον δὲ μετέβησαν ταῦτα εἰς τοὺς Γραικοὺς, οὐχὶ κατὰ κληρονομίαν, ὡς λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ἀλλὰ διὰ τὰ πολλὰ χρέη τῶν Γεωργιανῶν πληρωθέντα παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι διὰ τὰς μεγάλας ἀνωμαλίας τῆς πατρίδος αὐτῶν, εἶχε παύσει πᾶσα ἀποστολὴ βοηθείας πρὸς αὐτοὺς χρηματικῆς.

Ὁ Λιβελλογράφος, καθὼς ἀντιποιεῖται ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς ἰδίους τῶν Λατίνων μοναχῶν καὶ κτηματοδεσπότας μόνους αὐτοὺς τούτων, καὶ ὅτι Γραικοὶ καὶ Γεωργιανοὶ (ἀντιστρόφως) παρ' αὐτῶν τάχα ἀφῆρπασαν,

οὕτω καὶ περὶ τοῦ Γολγοθᾶ φωνορράγει, ὅτι καὶ ταύτην τὴν ἰδιοκτησίαν οἱ Γεωργιανοὶ παρὰ τῶν δυτικῶν φρατόρων ἀφήρπασαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐφεξῆς κοινοῦ ἐγγράφου μαρτυρικοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ κριτῶν ἐξελέγχεται καὶ κατὰ τοῦτο, ἐξ ἀπάτης τῶν καλογήρων εἰς τὸ περὶ ἀρπαγῆς ψευδόμενος. Πρώτη δὲ συζήτησις καὶ διαφιλονεικία περὶ Γολγοθᾶ ἐγένετο περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, κατὰ τὸ κάτωθεν ἐν τῷ Σημειώματι μαρτυρικὸν ἀραβιστὶ χοτζέτι, τὸ διαφυλαττόμενον καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων ἐγγράφων, δι' οὗ διατρανοῦται ἡ ἀλήθεια πρὸς αἰσχύνην τοῦ ψεύδους (1).

(1) α 896, Ζιλκαδὲ 17, 1492: ἦλθον ἐμπροσθεν ἡμῶν τῶν τεσσάρων Κριτῶν Μεζσχεπί τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ, τοῦ Μελέκι Χάναφι Σάφει καὶ Χάνπαλι οἱ καλόγηροι τῶν Γεωργιανῶν, καὶ ἐπαρρήσιασαν ἱερὸν ὄρισμὸν (τοῦ Σουλτάν Καϊτ Πάι), ἀποτεινόμενον πρὸς ἕκαστον ἡμῶν, Ναζίριδων, Ναίπιδων καὶ Κριτῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ, διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ καλόγηροι ἀνέφερον εἰς τὸν ἱερὸν θρόνον, ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ὁ ὢν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως, ἐστὶν ἐν ἐκ τῶν Δατρευτηρίων των· περὶ οὗ ἐπαρρήσιασαν πρὸς ἡμᾶς ἱεροὺς ὄρισμοὺς τοῦ Σουλτάν Παρκούκ καὶ τοῦ Σουλτάν Καϊτιπάι, ὅτι ὁ ῥηθεὶς Γολγοθᾶς εἶναι ἴδιος ὅλος αὐτῶν μόνον, καὶ ὅτι πρότερον ἤρπασαν αὐτὸν οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι ἀναφερθέντες οἱ Γεωργιανοὶ εἰς τὸν ἱερὸν θρόνον, ἀπέβαλον αὐτοὺς ἐκεῖθεν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανέβησαν οἱ φράγχοι ἀρπάσαντες τὸν Γολγοθᾶν, ὅτι αὐτοὶ οἱ Γεωργιανοὶ ἔχουσιν ἐγγραφα ἀρχαῖα μαρτυροῦντα τὴν κυριότητα αὐτῶν, καὶ ὅτι συνελθόντων ἀμφοτέρων τῶν ἔθνων, ἐγένετο ἐν μέσφ αὐτῶν ἐρις καὶ λογομαχία, καὶ τέλος ἐμβάντες μεσάζοντες οἱ ἀνωτέρω Κριταί, ἐγένετο συμφωνία ἐγγράφος, ἵνα ἔχωσιν οἱ Γεωργιανοὶ ὅλον τὸ πρὸς Βορρᾶν μέρος τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ ὅλον τὸ ποδαρικὸν τὸ κατὰ μέσον τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ διαχωρίζον τὸ βόρειον ἀπὸ τὸ νότιον μέρος αὐτοῦ· τὸ νότιον μέρος ἵνα ἔχωσι μὲν οἱ φράγχοι, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ἐνθα αὐτοὶ λειτουργοῦσι τοῦ νοτίου μέρους, νὰ ᾖ συντροφικὸν φράγκων καὶ Γεωργιανῶν. Ὅλον δὲ τὸ ὑποκάτω μέρος αὐτοῦ τοῦ Γολγοθᾶ ὑπάρχει τῶν Γεωργιανῶν· ὅποιον δὲ τῶν δύο μερῶν θελήσει νὰ ἀνατρέψῃ ταύτην τὴν συμφωνίαν, καταδικάζεται νὰ πληρώσῃ δύο χιλιάδας δηνάρια εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέ· διὸ καὶ πρὸς ἐνδειξιν καὶ ἀκριβῆ τήρησιν ἐγγράφῃ τὸ παρόν.

Παῦσον Κ. Βορὲ καπηλεύων τὸ δίκαιον, δολιευόμενος τὴν ἀλήθειαν, ἥτις βοᾷ ἐναντίον τῶν περὶ τοῦ ζητήματός σου ἀξιώσεων. Καὶ τῷ ὄντι, τίς τῶν Γραικῶν δὲν ἀδημονεῖ δικαίως, βλέπων τοὺς σφετεριστὰς τῆς πατρίδας αὐτῶν κληρονομίας, ἀρπάζοντας ταύτην ἀπὸ τοὺς κόλπους των, καὶ ἀνευθυριάστως προσάπτοντας τὴν ἀρπαγὴν πρὸς τοὺς γνησίους ἀρχαιοφθὲν ἰδιοκτήτας; ἐκ ποίου αὐτὸς δικαιώματος, πλεονάζων διὰ τῆς τοιαύτης ἀλλοχοτοῦ αὐθαιρεσίας τὸ γελοῖον καὶ τερατευόμενος, ἀφίνει μὲν εἰς τοὺς Γραικοὺς ὀριστικῶς τοιοῦτον, ἄνευ τοῦ δεικτικοῦ ἄρθρου, μέρος τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ, πρὸς διατήρησιν, λέγει, τῶν προνομίων; ποία δὲ εἶναι τὰ ὀνειρευόμενα ταῦτα προνόμια ἐπὶ τόπους, οὓς ὕστερον διὰ διαφόρων τρόπων οἱ δυτικοὶ φράτορες ἀφήρπασαν, οὐκ οἶδαμεν, ληρεῖ ἢ παραληρεῖ αὐτός; Ἀλλ' εἰς τοιαῦτα παραληρήματα, τὸ νὰ ἀντιλέγῃ τις, εἶναι ματαιοσχολία. Ὅτι δὲ πάντες οἱ ἅγιοι τόποι ἀνεξαίρετως ἦσαν ὑπὸ τὴν Κηδεμονικὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, δεικνύεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀπὸ τὰ τῶν Βασιλέων τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλήμ. Μαμλούκων διασωζόμενα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχῶν θεσπίσματα: 713—1314, τοῦ ἐκ Βαχαριτῶν Βασιλέων Ζαχίρ Μελοῦκ: 800—1398, τοῦ Μέλεκ Ταχίρ

Καίεται ἔτι τέσσαρα χοτζέτια ἐπικυροῦντα τὰ ἀνωτέρω, τὸ μὲν τοῦ 948: τὸ δὲ τοῦ 947: τὰ δὲ τοῦ 983: τὸ δὲ τέταρτον τοῦ 1014 Χιοζρέ.

Παρκούκ: 813—1408, τοῦ ἐκ τῶν Σιρκασίων Σουλτάν Σεϊφουδίν Τζακμάκ: 835—1431, τοῦ Μέλεκ Ἐσρέφ Σεϊφελδίν, καὶ ἕτερον τούτου: 841—1437: 856—1452, τοῦ Σουλτάν Νασίρ Σεϊφελδίν Ἀχμέτ: 900—1495, τοῦ Μέλεκ Ἐσρέφ Καϊτ-Πάϊ, καὶ τοῦ Κανσοῦ Γαβρί 910—1504. Ταῦτα δὲ διατάττουσι τὸ ἀνεπηρέαστον τῶν τε ἔνδον καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν Ναῶν καὶ Προσκυνημάτων, καὶ τὸ ἐπισημότερον τὰς κλεῖς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως νὰ κρατῶσιν οἱ Πατριάρχαι, καὶ τῇ τούτων ἀδείᾳ νὰ ἀνοίγηται ἡ μεσημβρινή τοῦ Ναοῦ μεγάλη Πύλη, καὶ οὐδεὶς τῶν προσκυνητῶν, καὶ αὐτῶν τῶν φράγκων ῥητῶς, νὰ εἰσέρχεται οὔτε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Τάφον, ἐὰν μετ' αὐτοῦ δὲν ᾔηναί τις ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου. Ὅθεν καὶ ἐκ τούτων τῶν θεσπισμάτων, καὶ ἐξ αὐτῶν ὕστερον τῶν Αὐτογράφων ὁρισμῶν τοῦτε Σουλτάν Σελήμ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, διαβεβαιοῦται, ὅτι οὐδὲν οἱ δυτικοὶ φράττορες ἴδιον μέρος εἶχον τότε, οὔτε ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως, καὶ τοῦτο συγκαταθέσει Πατριαρχικῇ, λειτουργίᾳ καὶ τῶν ἐθίμων αὐτῶν, οὔτε ἐν Βηθλεὲμ, ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως ὡσαύτως τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ ἐν αὐτῇ, οὔτε ἀλλαχοῦ εἶχον, εἰμὴ μόνην τὴν κατὰ φιλοξενίαν τῶν Πατριαρχῶν δοθείσαν πρὸς αὐτοὺς ἁγίαν Σιών, ὅθεν καὶ περιττὸν καὶ ἀηδὲς, ἵνα λέγη

καὶ ἐπαναλέγη εἰς ὅλον τὸν Λιβελλόντου, ὅτι πάντες οἱ ἱεροὶ τόποι κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν μοναχῶν Λατίνων, καὶ ὅτι ᾗσαν καὶ εἶναι δῆθεν ἰδιοκτησίαι αὐτῶν. Ἰκανῶς ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ὅτι οἱ ἐπὶ Μαμλούκων αὐτοὶ ἐλθόντες, καὶ συνεσταλμένως καὶ περιορισμένως διάγοντες, ὡς ὑποπτοὶ καὶ μισούμενοι, καὶ μὴ δυνάμενοι οὔτε ἔνδον τῆς Πόλεως Ἱερουσαλήμ νὰ κατοικήσωσιν, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε περὶ οἴνου καὶ ζωοτροφιῶν, ἄνευ καταβολῆς χρημάτων καὶ ἀδείας, νὰ φροντίσωσι, μετὰ τὸν κατακτητὴν Σουλτάν Σελήμ καὶ ἐφεξῆς, ἐθρασύνθησαν, καὶ πόδα ἐξέτειναν ἐπεμβάσεως καὶ ἀρπαγῆς τῶν ἁγίων τόπων, καὶ πρῶτον τῆς Ἀποκαθελώσεως, ὡς ἔροῦμεν. Διότι ἐπὶ περιστάσεως τῶν πολέμων τῶν Ὀθωμανῶν μετὰ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ἀουστρίας, καὶ πρῶτον μετὰ Καρόλου τοῦ Ε'. καὶ τῶν ἐφεξῆς, καὶ τῆς ὑποχινουμένης συμμαχίας τῆς Γαλλίας πρὸς τοὺς Σουλτάνους πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν Ἀουστριακῶν, ἐπὶ τοιαύτης εὐκαιρίας ἀείποτε ἀναγκαζομένη ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἐξέδωκε, κατὰ τὰς ἐνστάσεις τῶν Πρέσβειων τῶν ὑποκινουμένων ὑπὸ τῶν ἀνησύχων καλογήρων φράγκων, τοὺς κατὰ καιροὺς ὁρισμοὺς πρὸς αὐτοὺς, ἵνα μετέχωσι καὶ αὐτοὶ τῶν ἁγίων τόπων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ἐθίμων καὶ ταύτην τὴν ἐξ εὐμενείας τῶν Ὀθωμανῶν

Αὐτοκρατόρων παραχώρησιν καὶ μετοχὴν τῶν φρατόρων φραγκισκάνων εἰς τοὺς ἁγίους τόπους, μετέβαλον εἰς κυριότητα, ἀντιποιοῦμενοι αὐτοὺς ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν καὶ ἀντὶ νὰ παραπονῶνται οἱ Γραικοὶ δικαίως, ὧν, ὁ Σουλτάν Σελήμ κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλήμ, εὔρεν εἰς τὰς χεῖρας πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Ναοὺς καὶ τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ ἐπεκύρωσε δι' ἱεροῦ Χάττ-Σσεριφιούτου πάλιν εἰς αὐτοὺς πάντα ὅσα ἂν κατεῖχον, διὰ τὰ μέρη τῶν Προσκυνημάτων, τῶν ὁποίων αὐτοὶ οἱ δυτικοὶ φράτορες τούτους ἀπεστέρησαν τῆς πατρώας κατὰ κληρονομίαν κατοχῆς, ἐξ ἐναντίας οἱ σφετερισάμενοι τὰ ἀλλότρια ὑψοῦσι φωνὴν κατακραυγάζοντες, καὶ ἐγκαλοῦντες τοὺς Γραικοὺς ὡς ἄρπαγας τῶν ὧν αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἤρπασαν, ἐκζητοῦντες ἤδη, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τελείας ἀδικίας καὶ ἄρπαγης, καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν εἰς χεῖρας εἰσέτι τῶν Σχισματικῶν Γραικῶν ἁγίων τόπων. Τὸ δὲ κραταιὸν Δεβλέτι καὶ εἰς τοὺς ἐκδοθέντας πρὸς τοὺς φράγκους μοναστὰς κατὰ καιροὺς ὁρισμούς του, οὐδέποτε ἐξέφρασε λέξιν κυριότητος καὶ κτήσεως, ἀλλὰ χρῆσιν ἀπλὴν μόνην τῶν ἁγίων τόπων καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, ὡς τοῦτο ἐναργῶς διασαφίζόμενον προσατάσσεται καὶ εἰς τὰ δύο ἐκδοθέντα ὑψηλὰ Αὐτόγραφα τῶν Σουλτάνων, Ὁσμάν 1170, καὶ ἐπομένως τοῦ Σουλ-

τάν Μουσταφᾶ, τῶν κυρωθέντων καὶ ἐπὶ Σουλτάν Μαχμούτ Β'. καὶ τοῦ ἤδη εὐκλεῶς Αὐτοκρατορεύοντος Σουλτάν Ἀπδούλ Μετζίτ.

Ἀπεδείχθη ἐναργέστατα πότε οἱ φραγκισκάνοι ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτι τῇ ἐγγυήσει τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, μόλις ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ κατοικήσωσιν ἐν τῇ ἔξῳ τῆς Ἱερουσαλήμ Σιών, ὅτι ἀπὸ πάθος διαδοχικὸν ἄσπονδον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν σταυροφόρων καὶ τῶν πολέμων καὶ τῶν σφαγῶν τῶν ὁμοθρήσκων αὐτῶν, ἐμίσουν ὡς δυτικούς καὶ αὐτοὺς καὶ ἀπεστρέφοντο οἱ ἐκ τῶν Μам-λούκων Βασιλεῖς, ὡς ἐχθροὺς καὶ ὑπόπτους, ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νενοθευμένων ὁρισμῶν, ὧν ἔχουσιν οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ φράτορες, καθορᾶται τρανῶς ἢ τῶν Μамλούκων πρὸς αὐτοὺς ἄκρα ἀπέχθεια, μὴ συγχωρούντων ἄνευ ὁρισμοῦ ἀδείας, οὔτε τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ ἐνταφιάσωσιν, οὔτε καὶ περὶ ζωοτροφιῶν νὰ φροντίσωσιν, ὅτι ἀπὸ τῆς Σιών διωχθέντες, εἶδομεν μὲ ποίας φρικτὰς πρότερον συνθήκας καὶ ὑποσχέσεις καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀράβες Μουσουλμάνοι ἀπὸ Πάππων, Προπατόρων καὶ πατέρων αὐτῶν διαδεχθέντες τὸ πρὸς τοὺς φράγκους, ἔνεκα τῶν σταυροφοριῶν, μῖσος, μόλις παρεχώρησαν, δι' ἐνοικιαστηρίου συμφωνητικοῦ γράμματος γενομένου ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τοὺς φραγκισκάνους νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ τῶν Γεωργιανῶν μοναστήριον, μεσοῦντος τοῦ 15' αἰῶνος, Δέρ-Ἀ-

μαὐτ τοῦ ἁγίου Σωτῆρος. Ὅλα ταῦτα ὡς πρόσφατα, φωνῇ μεγάλη μαρτυροῦσι καὶ ἀνομολογοῦσιν ἐκπεφασμένως, διὰ τοσούτων ἐπισήμων ἐγγράφων, τὰ γενόμενα πράγματα, καὶ τὸν ἄθλιον καὶ ἐμφοβὸν βίον, ὃν ἔζων οἱ φραγκισκάνοι αὐτοὶ καὶ ἐπὶ Μαμλούκων καὶ μέχρι αὐτοῦ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, τοῦ ἐπικυρώσαντος τὴν κοινὴν γενομένην ἀναφορὰν (942—1536) περὶ συνθηκῶν μετ' αὐτῶν τῶν μοναστῶν πρότερον, καὶ παραχωρήσεως εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Μουσουλμάνων νὰ κατοικήσωσι δι' ἐνοικίου εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον.

Αὐτοὶ δὲ οἱ ἑπηλεις καὶ ἄστεγοι, οἱ μὴδὲν ἔχοντες ἴδιον ἐπὶ Μαμλούκων, καὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, εἰμὴ μόνην τὴν κατὰ χάριν δοθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς εἰς κατοικίαν ἁγίαν Σιών, καὶ τὴν κατ' εὐαγγελικὴν καὶ χριστιανικὴν ἀγάπην ἄδειαν εἰς τὸ νὰ λειτουργῶσι καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Βηθλεὲμ, ἀλλὰ καιρὸν φυλάττοντες πότε νὰ ἀποτινάξωσι τὸν τοιοῦτον χρόνιον περιορισμὸν, καὶ νὰ κατὰσχωσιν ἐκ τῶν ἁγίων τόπων τινὰ, εὗρον τὴν εὐκαιρίαν τῆς τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν ἀποκρίσεως πρὸς τὸν Φραγκίσκον Α'. Βασιλέα τῆς Γαλλίας (935—1528), καὶ ἔτι πρὸ τούτου δύο χρόνους, καθ' οὓς ὁ Βασιλεὺς αὐτὸς ἦν αἰχμάλωτος τῶν Γερμανῶν, τοῦ Πρέσβεως τῆς τούτου μητρὸς Δουκίσσης δ' Ἀνγουλέμ πρὸς τὸν μέγαν Σουλεϊμάν σταλέντος, τοῦ καὶ παραστήσαντος

τὸν κίνδυνον τῆς Τουρκίας ἐκ τῆς δυνάμεως Καρόλου τοῦ Ε'. καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς Γαλλίας κατὰ τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Γερμανίας· ταύτης δὲ τῆς περιστάσεως δραζάμενοι οἱ καλοὶ φραγκισκάνοι, πρῶτον βῆμα ἐξέτεινον πρὸς ἄρπαγὴν τῆς ἀποκαθελώσεως ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας τοῦ Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ, τούτου δὲ ἀπόντος πέραν τοῦ Ἰορδάνου, κατασκευάσαντες αὐτοὶ ἐν σιδηροῦν κιβώτιον κάτωθεν διάκενον ἔθηκαν ἐπάνω τῆς Πέτρας τῆς Ἀποκαθελώσεως, καὶ ἐπ' αὐτὸ προπαρεσκευάζοντο νὰ λειτουργήσωσι, τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Πατριάρχης, σπεύσας ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπεμπόδισε τὴν τοιαύτην αὐτῶν αὐθαίρετον πρώτην πράξιν, ἐπειπὼν πρὸς αὐτοὺς, ἵνα ἐμμένωσιν εἰς τὰ πρότερον ὅρια, εἰς ὅσα κατ' ἀρχὰς ἡ Εὐαγγελικὴ φιλοξενία εἰς αὐτοὺς παρεχώρησε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἱεροπραξιῶν αὐτῶν.

Ἦν δ' ὅψιν οὖν τούτων τῶν ἀποδεδειγμένων καὶ πασιγνώστων, καὶ ὑπὸ τῶν φρατόρων μόνων σεσιωπημένων, ὡς μὴδὲν εἰς αὐτοὺς συμφερόντων, δὲν εἶναι ἄρα ἀκρισίας τόλμημα τὸ νὰ οἰκιοποιῶνται οἱ φράτορες διὰ τοῦ συνηγόρου αὐτῶν τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν; Εἶδομεν ἐκ τῶν διασωζομένων ὑπομνημάτων ἀξιωματικῶς, ὅτι ἐν διαστήματι διακοσίων χρόνων, ἐξ ὅτου κατὰ πρῶτον ἐπάτησαν τὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἔδαφος, μισούμενοι, περιρρονούμενοι καὶ ἀποστρεφόμενοι παρὰ Μαμλούκων καὶ

Μουσουλμάνων, οὐδένα τῶν ἁγίων τόπων ἰδίον εἶχον, καὶ μόλις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν καὶ δι' ἐνοικίου συγκατέθεντο νὰ ἀφήτῳσιν αὐτοὺς νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὸ ἔνδον τῆς Πόλεως Δέρ-Ἀμουτ, τὸ ὁποῖον τέλος ἀρπάσαντες, ὥς καὶ τὰ ἄλλα, παρὰ τῶν κτηματοδεσποτῶν, οἰκειοποιοῦνται ταῦτα οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ ξένοι καλόγηροι τὰ εἰς Ἀνατολὰς τῶν ἀνατολικῶν κείμενα τῶν Προγόνων αὐτῶν ἱερὰ τῶν ἁγίων τόπων ἰδρύματα, ὥς ἄλλην Πατρικὴν (γελοῖον!) ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Καὶ ἐὰν εἰς αὐτοὺς, τοὺς διὰ δύο αἰώνων οὐδὲν ἔχοντας τῶν Προσκυνημάτων ἰδίον, παρεχωρήθησαν ἐπὶ περιστάσεων πολέμων, ὥς ἀνωτέρω ἐξεφράσθημεν, παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, ἐξ ἀνάγκης δεήσεων καὶ παρακλήσεων Βασιλέων καὶ Πρέσβειων, τόποι τινὲς ἁγιοί, παρεχωρήθησαν πρὸς τοὺς φράτορας μουσαφίριδες πρὸς χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων αὐτῶν, ὥς καὶ ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, κατὰ τὰ διασωζόμενα Χάτι-Σσερίφια, ἀλλ' οὐδέποτε πρὸς κατάκτησιν· διότι ἡ Πόλις Ἱερουσαλήμ, διαλαμβάνουσιν αὐτὰ, μετὰ τῶν αὐτῆς πέριξ, εἶναι κληρονομικὸν κτῆμα τῆς ἡμετέρας Βασιλείας, κυριευθὲν διὰ τῶν ὁπλῶν τῶν ἡμετέρων ἐνδόξων προγόνων· ὅθεν καὶ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πόλεως ταύτης Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν κατὰ κυριότητα, καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσιν ἀφέθησαν ὥς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνωθεν, εἰς δὲ τοὺς φράγκους κατ' ἔλεος καὶ χάριν (οὕτω ῥητῶς)

ἐδόθησαν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ὀρισμοὶ ἐπὶ ἡμερῶν τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων, περιεκτικοὶ ἀδείας τοῦ νὰ προσκυνῶσιν εἰς μέρη τινὰ τῶν Προσκυνημάτων, καὶ νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὰ ἐθιμὰ των. 1170-1756, καὶ 1232-1816.

Ἐρρέθη, ὅτι ὁ νόμος τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων ἐστὶ θεμελιώδης καὶ ὀριστικώτατος, πᾶσα Πόλις, χώρα καὶ τόπος, ὁ ἐξουσιασθεὶς διὰ τῶν ὁπλῶν αὐτῶν, εἶναι ὑποτελὴς καὶ ὑπόφορος, οὐδεὶς ἔχει ἰδιοκτησίαν, ἀλλὰ πάντες ἀνεξαιρέτως διὰ τὴν γῆν τῶν οἰκοπέδων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουσιν οἰκοδομὰς, πληρόνους ἐν τι τεταγμένον κατ' ἔτος. Κατὰ δὲ τὸν νόμον τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦτον, τὸν οὐδόλως ἐπιτρέποντα ἰδιοκτησίαν, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καὶ τὴν ἐννοιαν τῶν ἐκδοθέντων Σουλτανικῶν Αὐτογράφων, λανθάνεται ὁ Λιβελλογράφος ἐκλαμβάνων ταῦτα ὡς Συνθήκην καὶ δικαίωμα ἰδιοκτησίας καὶ κυριότητος, ἣν εἰς οὐδένα πώποτε οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνοι συνεχώρησαν, πολλοῦ γε δεῖ εἰς ξένους (μουσαφίριδες, ὥς καλοῦσιν αὐτοὺς) φραγκοκαλογήρους, καθὼς τοῦτο διατρανοῦται ἀπὸ τὰ Σουλτανικά πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἐκδοθέντα ὑψηλὰ Αὐτόγραφα, καὶ εὐκρινέστερον ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ 1170 ἐκδοθέντων τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Σουλτάν Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἀπὸ τε τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ Σουλτάν Σελήμ καὶ

τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν παραχωρηθέντες τινές τόποι Προσκυνημάτων κατ' ἔλεος, εὐεργεσίαν (οὕτω ῥη- τῶς) καὶ παράκλησιν (τῶν Πρέσβειων) εἰς τοὺς μοναστάς φράγκους, ἐδόθησαν πρὸς μόνην χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων, καὶ οὐδέποτε κατ' ἐννοίαν ἐξειδίάσεως καὶ οἰκαιοποιήσεως αὐτῶν τῶν τόπων, ὥς ιδιοκτησίαν αὐτῶν, καὶ οὕτω νὰ ἐπεμβαίνωσι καὶ νὰ ἐπεντίθωνται καὶ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῖς μὴ ἀνήκοντα, πρὸς ταραχὴν καὶ σύγχυσιν· τί τούτου ἐκδηλότερον; Διὸ καὶ εἰς μάτην αἱ κραυγαὶ τοῦ Λιβελλογράφου, ὅς τις ἢ μὴ ἐννοῶν τὴν λέξιν· χρῆσιν, ἢ μεταβάλλον καὶ μετατρέπων κατ' ἰδίαν αὐτογνωμίαν καὶ θέλησιν ἐπὶ σκοπῷ, ἀποδίδει εἰς αὐτὴν ἐννοίαν ιδιοκτησίας κατὰ συνθήκην.

Κατὰ δὲ τὴν ιδέαν αὐτοῦ ταύτην συνθηκῶν καὶ δικαιω- μάτων, ζητεῖ τόπους τινὰς ἁγίους, τοὺς ὁποίους ἐπὶ περι- στάσεων πολέμων, ὥς εἰπώθη ἀνωτέρω, πρὸς ἀποφυγὴν, τὸ κραταιὸν Δεβλέτι, συγκινήσεως δύο ἐχθρῶν Γερμανῶν καὶ Γάλλων κατ' αὐτοῦ, μὲ δυσἀρέσκειαν ἄκραν παρέλαβε παρὰ τῶν ὑπηκόων τοῦ Γραικῶν, καὶ τοι γινώσκον, κατὰ τὰ ἀρχαῖα θεσπίσματα τοῦ δευτέρου Χαλίφου Ὁμερ ἱπνοῦ Χαττάπ, καὶ τοῦ κραταιοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ, τὰ δίκαια αὐτῶν τῶν Γραικῶν, τόπους τινὰς Προσκυνημάτων, καὶ παρεχώρησε τούτους πρὸς τοὺς φραγκοκολογήρους, τοὺς ὁποίους ἔπειτα οἱ τοῦ κραταιοῦ

Δεβλετίου τῶν Ὁθωμανῶν Αὐτοκράτορες, μυσταττόμενοι τὸ προφανές ἀδίκημα, ἐπέστρεψαν κατ' εὐθυδικίαν καὶ εὐ- σπλαγχνίαν τούτους τοὺς τόπους πάλιν πρὸς τοὺς ὑπη- κόους αὐτῶν Γραικοὺς. Ταύτην τὴν δικαίαν ἐπιστροφὴν καταλέγει, ὡς ἀρπαγὴν, καὶ κακολογεῖ τοὺς τρόπους, δι' ὧν αὐτοὶ οἱ τῶν Προσκυνημάτων τόποι ἐπεσφράγησαν πρὸς τοὺς διὰ τοσούτων αἰώνων αὐτοὺς κατέχοντας. Τὰ τοῦ Σουλτάν Ὁσμάν καὶ Σουλτάν Μοισταφᾶ ἱερὰ Αὐτόγραφα ἐκθέτουσιν εἰς πλάτος κατ' ἀκρίβειαν ὅλους τοὺς κατὰ καιρὸν ἐκδοθέντας ὁρισμοὺς ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων καὶ πρὸς τοὺς Γραικοὺς καὶ πρὸς τοὺς φράγκους, καὶ τέλος διατάττουσιν οὕτως· « Ἡ Ἀποκαθήλωσις, κοινὸν ὑπάρχει Προσκύνημα καὶ οὐκ ἴδιον, καὶ ὡς τοιοῦτον, νὰ ἐκτελῶσι καὶ οἱ Γραικοὶ ἐκεῖ τὰ ἔθιμα αὐτῶν ἀνενοχλήτως παρὰ τῶν φράγκων, βάλλοντες καὶ οἱ Γραικοὶ μανουάλια· Ὁ ἐπὶ τοῦ μνήματος μικρὸς Τροῦλλος, κατὰ τὰ ἀρχαῖα εἰς χεῖρας αὐτῶν ὑψηλὰ ἔγγραφα, εἶναι ἐξειδιασμένος αὐτῶν τῶν Γραικῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ συντήρησιν αὐτῶν, καὶ ἐπ' ἀνάγκης ἐπισκευῆς, νὰ γίνηται αὕτη παρ' αὐτῶν, χωρὶς τινος συγχύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν φράγκων· (τρεῖς ἕτεροι προγενέστεροι ὁρισμοὶ Αὐτόγραφοι 1109, 1131, καὶ 1132 τὰ αὐτὰ περὶ τούτου ἐπιτάττοντες): αἱ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ σταί, δύο εἰς τῶν Γραικῶν καὶ δύο τῶν φράγ- κων, καὶ τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν τούτου μέρος κατὰ τὰ πα-

λαιά ἔγγραφα εἶναι τῶν Γραικῶν, τὸ δὲ νότιον τῶν φράγκων: τῶν Σίττι Μαριάμ ἐπὶ στοῶν, τὸ μὲν ἄνω μέρος θέλει ἦναι τῶν φράγκων, ὡς κατοικία αὐτῶν, τὸ δὲ κάτωθεν μέρος θέλει μείνῃ εἰς τοὺς Γραικοὺς, ὡς προσκύνημα αὐτῶν ἀνέκαθεν: ἡ δὲ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη μολυβδοσκεπαστος Ἐκκλησία κατὰ τὰ παλαιὰ ἔγγραφα οὕσα τῶν Γραικῶν, νὰ μένῃ πάλιν εἰς αὐτοὺς, ὡσαύτως καὶ τὸ ἐκεῖ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, εἶναι Προσκύνημα καὶ τῶν δύο Γενῶν Φράγκων καὶ Γραικῶν, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν τούτου (ἡ Φάτνη) ἀνήκει εἰς τοὺς φράγκους, τὸ δὲ ἀριστερὸν (ὅπου ἐτέχθη ὁ Χριστός) ἀνήκει εἰς τοὺς Γραικοὺς: τὸ δὲ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριάμ ἐξειδιασμένον ὃν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῶν Γραικῶν, κατὰ τὸ Αὐτόγραφον τοῦ πορθητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ τὸ διαλαμβάνον καὶ αὐτὸ, νὰ μένῃ πάλιν εἰς χεῖρας αὐτῶν ὡς τὸ πρότερον (1)». Οἱ τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορες ἐπιτάττοντες

(1) Μετὰ τὴν εἰς τὸν ἅγιον Γοθάρδον νίκην τῶν Γερμανῶν τῷ 1665 ἔτει, κλεισθείσης τῆς εἰρήνης, ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Β'. Πρέσβυς Βάλερ δὲ λεσλὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀποτυχὼν τῶν ἄλλων προβλημάτων του, ἐτι δὲ καὶ τῆς παραχωρήσεως τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς ἀνησύχους φραγκισκάνους, τοὺς τηροῦντας αἰετοῦ τὰς τῶν πολέμων περιστάσεις, καὶ ὑπερεβίζοντας δι' ἱκετηρίων Βασιλεῖς καὶ Πρέσβεις, πρὸς ἀφίρεσιν ὅλων σχεδὸν τῶν ἁγίων τόπων (ὡς καὶ ἤδη) παρὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ διωκτῶν αὐτῶν Γραικῶν, τῶν καὶ ἀναξίων, ἵνα κατέχωσιν αὐτοὺς, ὡς Σχισματικῶν (καὶ διότι ὁ χριστιανισμὸς αὐτῶν διαφέρει ἀπὸ τὸν τῆς Ῥώμης, πρέπει ἄρα νὰ ἀπογυμνωθῶσι καὶ παντὸς δικαίου;). Ἡ δὲ ὑψηλὴ Πύλη ἀποκρούουσα καὶ ἀποβάλλουσα τὰς περὶ Οὐγγαρίας προτάσεις τοῦ ρηθέντος Πρέσβεως, μόλις ἐνεδωκεν εἰς τὸ νὰ παραχωρήσῃ

ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο εὐθυδίκως ἐπραξάν, εἰμὴ τὸ νὰ διαφυλάξωσι τὴν δικαίαν ἀκεραιότητα πάντων τῶν ὧν εὗρεν ὁ ἐνδοξος αὐτῶν πρόγονος νικητὴς Σουλτάν Σελήμ εἰς χεῖρας Γραικῶν καὶ ἐβεβαίωσε δι' ἱεροῦ αὐτοῦ Χάτισσερίφ, καθὼς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν προσεπεκύρωσεν ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους ὡσαύτως πρὸς τοὺς Γραικοὺς.

Εἶδομεν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ οἱ φραγκισκάνοι, ὅτι ἐδόθη εἰς τοὺς ξένους αὐτοὺς κατὰ φιλοξενίαν ἡ ἁγία Σιών πρὸς κατοικίαν, καὶ ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τινὰς τῶν ἱερῶν τόπων νὰ ἱεροπρακτῶσιν. Εἶδομεν, ὅσους ἂν προβάλλωσιν ὀρισμοὺς τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, καὶ μᾶλλον Μουζαφέρ τινος, πρὸς δεῖξιν ματαίαν τῆς τῶν Λατίνων μοναχῶν ἀρχαίας δῆθεν ὑπάρξεως ἐν Ἱερουσαλὴμ, πάντες εἰσὶ παράγραπτοι, νενοθευμένοι, κίβδηλοι, ὑποπτοι καὶ ἀμπίβολοι: εἶδομεν, ὅτι οἶκημα ἴδιον μὴ ἔχοντες, ἀλλὰ κατὰ χάριν οἰκοῦντες εἰς τὴν ἁγίαν Σιών, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλειτουργοῦν καὶ οἱ Γεωργιανοί, ὡς ἰδιῶται καὶ ἀφανεῖς καὶ μισούμενοι παρὰ τῶν Μωμελῶν, οὐδὲ ἐτόλμησαν νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸς τὸν Πορθητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν

πρὸς τοὺς μοναχοφράγους τῷ 1666 ἔτει, τὸ εἰς Γεθσημανὴ μνημεῖον τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, τὸ ὅποιον ἔπειτα πάλιν κατ' εὐθυδικίαν εἰς τοὺς παλαιούς κατοίκους τούτου ἐπανεστράφη.

Σελήμ, ὡς μὴ ἔχοντες οὔτε δικαίωμα, οὔτε περί τινος ἰδίου τόπου ἱεροῦ ἢ οἰκήματος, νὰ παρακαλέσωσιν· ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων ἔνδον τε καὶ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως ἰδρύματα ὄντα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γραικῶν, καὶ Τίτλους ἐπισήμους αὐτοὶ ἔχοντες καὶ πρὸς τὸν νικητὴν παρῥησιασθέντες, ἐγνωρίσθησαν ὅλοι οἱ ἅγιοι τόποι καὶ τὰ μοναστήρια, σὺν οἷς καὶ ἡ ἁγία Σιών (τὸ μνημα τοῦ Προφήτου Δαβὶδ), καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν Ναὸς (ὧν δὴ ὁ Αἰβελλογράφος ζητεῖ τὴν ἐπιστροφὴν, ὡς ἰδιοκτησίαν τάχα καὶ αὐτὴν τῶν μοναχοπρατόρων,) ὡς ἴδια τῶν Γραικῶν, καὶ τὴν κατοχὴν αὐτῶν καὶ χρῆσιν, ὡς ἀπ' ἀρχῆς, τούτων εἶχον, νὰ ἔχωσι πάλιν, ἐπεκύρωσε δι' ἱεροῦ Αὐτογράφου, καὶ δι' ἐτέρου αὐθις ἐν Δαμασκῷ· Εἰδομεν ἔτι, ὅτι διὰ τὴν ἐνθύμωσιν τῶν ἐπὶ τῶν σταυροφόρων γενομένων πολέμων καὶ σφαγῶν, μῖσος κατὰ φράγκων καὶ Μамλοῦκοι καὶ Ἀραβες Μουσουλμάνοι ἄσπονδον τρέφοντες, μόλις διὰ σκληρῶν συμφωνιῶν καὶ ὑποσχέσεων ἐνέδωκαν εἰς τὸ νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Γεωργιανῶν Δερ-Ἀμούτ, τὸ ὁποῖον παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς φράτορας δι' ἐπισήμου γενομένου ἐνοικοχάρτου ἀνὰ ἑκατὸν Σουλτανικῶν φλωρίων κατ' ἔτος, 942—1536: (1). Ὑπ' ὄψιν

(1) Αὕτη δὲ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀσχηρότης τῶν Μамλούκων, παράδειξον, ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, ἐν ὅλῃ τῇ ὑπερασπίσει τῶν Καθολι-

οῦν τούτων τῶν αὐτοῖς ἀποδεδειγμένοις πράγμασι γενομένων, καὶ τῆς ἐν διαστήματι 185 χρόνων διατριβῆς τῶν φραγκισκάνων ἐν Παλαιστίνῃ, ἀφ' οὗ χρόνου ἦλθον, καὶ τῶν ὧν ὑπέστησαν, ὡς ἄοικοι καὶ ἀφανεῖς, πᾶσα φαντασία καὶ κομπορρημοσύνη τοῦ φυλλαδιογράφου ὑπὲρ ἀρχαίων δικαιωμάτων δῆθεν καὶ ἰδιοκτησιῶν τῶν Λατίνων μοναχῶν, εἰς αἰθέρα κενὸν οἴχεται

Χάρις δὲ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Σουλτὰν Σουλεϊμάν ἐνδόξους τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκράτορας, ὅτι ἐπὶ περιστάσεων πολεμικῶν κατὰ παράκλησιν Βασιλέων καὶ Πρέσβων, καὶ κατ' ἔλεος Σουλτανικόν, παρεχωρήθησαν ἐξ ὧν εἶχον ἑκα-

κῶν Πρέσβων, καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἐκδοθέντων ὁρισμῶν ὑπὲρ φραγκισκάνων, παρετάθη καὶ μέχρι τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Δ'. ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς 1656—1066, διακελεύων, ὅτι οἱ φράγκοι νὰ μὴ κατοικῶσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, οἱ δὲ ἐρχόμενοι κοσμικοὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, νὰ μὴ διαμείνωσιν ἔνδον τούτου πλείω τῶν δέκα ἡμερῶν, οἱ δὲ καλόγηροι προσκυνηταὶ φράγκοι τρεῖς μόνον ἡμέρας. Γενομένης δὲ συνελύσεως καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ ὁρισμοῦ, ἀπεδείχθη κατ' αὐτὸν, ὅτι οἱ φραγκισκάνοι οὐδὲ εἶχον ποτὲ, οὐδ' ἔχουσιν ἔνδον τῆς Ἱερουσαλήμ ἰδίαν κτῆσιν, ὡς σφοδρῶς τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἐκπαλαί ἀπηγορευμένον, καὶ ὅτι τὸ μοναστήριον Δερ-Ἀμούτ παρέλαβον δι' ἐνοικίου. Μετακαλέσαντες δὲ τοὺς φραγκισκάνους εἰς τὸ κριτήριον, ὅπου ἦσαν συνηγμένοι, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοῦ ὁρισμοῦ, προσέταξαν τὴν ἀφεικτον διατήρησιν τῶν ἀνωτέρω, καὶ ἔτι τοῦ νὰ ἀνανεώσωσι τοῦ λοιποῦ κατ' ἔτος ἐπὶ κριτηρίου τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα περὶ τοῦ οὗ κατοικοῦσι μοναστηρίου Δερ-Ἀμούτ Saint Saviour. ἐνώπιον λοιπὸν τῶν φανερῶν καὶ ὁριστικῶς ἀποδεδειγμένων πραγμάτων, καταγεγραμμένων εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ κριτηρίου, δὲν εἶναι ἄρα ταῦτα πάντα τρανώτατος ἑλεγχος τῶν ψευδολογιῶν, δι' ὧν ἀγωνίζεται ὁ Κ. Βορέ εἰς τὸν Αἰβελλόν του νὰ ὑποστήσῃ τοὺς χθές καὶ πρόπον βίαν καὶ δυναστεία παρεισδύσαντας καὶ εἰς τὸν Νάὺν τῆς Ἀναστάσεως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἁγίους τόπους μοναστῆς του, ὡς κειτημένους δικὰν εἶχον, ἐξ ἀρχαίων δῆθεν χρόνων.

παλαι οἱ Γραικοί, μέρη τινὰ τῶν ἁγίων τόπων πρὸς μόνην χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως παρὰ φραγκισκάνων τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων· ἀλλὰ ταύτην τὴν χρῆσιν δολοπλόκως καὶ σοφιστικῶς μετέβαλον εἰς ἰδιοκτησίαν καὶ εἰς δικαίωμα συνθήκης, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιποιοῦνται καὶ ἐκζητοῦσιν οὐ μόνον καὶ τὰ κατεχόμενα ἑκπαλαι ὑπὸ Γραικῶν, (ἐξ ὧν εἰ καὶ τινὰ παρεχωρήθησαν ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐρρέθη, ἀλλ' ἐπομένως κατὰ δικαιοσύνην πάλιν ἐπεστράφησαν), ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἐτι τὰ εἰς Τζαμία μεταβληθέντα. Λέξιν δὲ τοιαύτην, λέγομεν, ἰδιοκτησίας, εἰς οὐδένα τῶν ἐκδοθέντων πρὸς αὐτοὺς ὀρισμῶν κατὰ τοιαύτην ἔννοιαν ἐκλαμβανομένην, καθὰ ἐναντίαν εἰς τὰς διὰ τῶν Ὀθωμανικῶν ὀπλῶν τόπων κατακτήσεις, καὶ τὸν ἐκ τούτου καθεστῶτα νόμον τοῦ Κράτους. Ἄλλ' αὐτὸς ἐπὶ τῆς καταχρηστικῆς λέξεως ταύτης καὶ παρανενοημένης σαλευόμενος, νομίζων ὅλας τὰς ἱεράς κτήσεις πατρογονικάς τῶν φραγκοκαλογήρων του, καὶ παραφερόμενος ὑπὸ πάθους ὀνειδίζει τοὺς Γραικοὺς ὡς ἄρπαγας. Οἱ ἐξ αἰώνων τοὺς ἱεροὺς τόπους, ὡς προγονικὴν κληρονομίαν, κατέχοντες εἰσὶν οἱ ἄρπαγες τῶν ἰδίων, ἢ οἱ χθὲς καὶ πρῶην ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ γυμνοὶ καὶ ἔρημοι καὶ κατοικίας αὐτῆς, καὶ μόλις δι' ἐνοικίου εὐρόντες στέγην μοναχοφράτορες; οἱ διὰ διαφόρων τρόπων κατὰ τὸν 15. αἰῶνα ἐπιπεσόντες ὡς πειναλέοι ἐπὶ τοὺς Γραικοὺς, καὶ ἄρπάσαντες ἐξ αὐτῶν ὅσα

μέρη τῶν ἁγίων τόπων ἤδη κρατοῦσι, καὶ τούτοις μὴ ὀρούμενοι, ἐκζητοῦσιν ἐτι διὰ τε τοῦ Λιβέλλου καὶ τῶν κραυγῶν σου νὰ ἀφαρπάσωσι καὶ τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν κατάλοιπα.

Ἐπὶ τὰ κατ' ἰδέαν δικαιώματα, δι' ὀρισμῶν καὶ συνθηκῶν, τῶν φραγκισκάνων ἐπακουμβῶν ὁ Λιβέλλογράφος, καὶ θέλων αὐτοὺς, καὶ κατὰ τρεῖς λέξεις ἐτι τῶν Ἀράβων, τὰς ὁποίας ἀναφέρει, νὰ ἀναδείξῃ καὶ ἐντοπίους καὶ ἰδιοκτήτας τῶν ἁγίων τόπων, λέγει, ὡς ἄλλος καὶ αὐτὸς Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς ἀπόλυτος τούτων τῶν ἁγίων τόπων, ταῦτα. Τοὺς Γραικοὺς προσκυνητὰς καὶ τῶν ἄλλων Γενῶν δὲν θέλουσι διώξῃ οἱ φράγχοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας θέλουσιν ἀφήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους πλησίαισιν πλέον εὐκόλον καὶ εὐσχήμονα, διότι δὲν θέλουν τοὺς ὑπαγάγῃ εἰς δασμὸν Σιμωνιακὸν, καὶ ὅτι ὁ λαὸς δὲν θέλει λυπηθῇ, διότι ἔξει κέρδος καὶ ὠφέλειαν, ἀλλ' εἶναι μοναχοὶ τινες, οἵτινες τοὺς ἀπατῶσι καὶ τοὺς φανητιάζουσι διὰ νὰ θησαυρίζωσιν, ὡς ἔχοντες ἀνάγκην διὰ τῶν χρημάτων νὰ φθείρωσι τὴν Ὀθωμανικὴν διοίκησιν διὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς ἐπεμβάσεις αὐτῶν καὶ ἄρπαγὰς· ὅς τις παραληρεῖ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἀηδὴ ἀποκρίσεως οὐκ ἄξια, ὡς αὐτέλεγκτα καὶ αὐτοκατάκριτα, διότι οἱ Γραικοὶ δὲν προσέβαλον πώποτε, οὐδ' ἤρπασαν τὰ τῶν φράγκων, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἐλθόντες ἀπὸ Δύσεως ξένοι καὶ πάροικοι, διὰ 200 ἤδη χρό-

νων δὲν ἔπαυσαν ἐπεμβαίνοντες καὶ ἄρπάζοντες τὰ ἱερὰ τῆς Πατρῶας αὐτῶν κληρονομίας Καθιδρύματα. Ὅσον δὲ περὶ τῶν Γραικῶν προσκυνητῶν ἀπαντῶμεν τὰ ἐρεξῆς.

Πῶποτε οἱ τῶν προσκυνητῶν Γραικοὶ δὲν θέλουν ἀνεχθῆ, ἵνα ἄλλοι τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν ὁδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς προσκύνησιν τοῦ τε ἱεροῦ Τάφου τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων τόπων, ἀλλ' οἱ Ἱερεῖς αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἀναιδέστατα συκοφαντεῖ, ὡς ἀπατῶντας αὐτοὺς διὰ κέρδος χρημάτων, διὰ τῶν ὁποίων νὰ πράξωσιν ὅσα καταψευδόμενος ὁ φυλλαδιογράφος εἰς αὐτοὺς προσάπτει, κακολογῶν ὁμοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἐτοίμην νὰ φθαρῇ διὰ χρημάτων. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὧν μὲ ζέουσιν προαίρεσιν προσφερομένων παρὰ τῶν φιλοθέων προσκυνητῶν μετρίων κατὰ δύναμιν ἐκάστου, καὶ κατ' Ἀποστολικὴν μίμησιν (οἷτινες, ὡς ὁ Παῦλος, [Κορινθ. Κ'. 15] ἀπέστελλον τὰς τῶν πιστῶν βοηθείας πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφούς), πρὸς τε συντήρησιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναῶν καὶ τῆς ἀδελφικῆς κοινότητος, ἐξ αὐτῶν, λέγομεν, τῶν προσφερομένων, εἴαν ἐπιμελῶς παρατηρήσωσιν οἱ μοναχοὶ φράτορες, θέλουν μάθῃ, ὅτι μέρος περισσότερον τούτων δαπανᾶται εἰς περίθαλψιν, διατροφήν ἁγωγίμων καὶ ναύλων πολλὰς τῶν πενεστέρων προσκυνητῶν. Οὕτω δι' ἐλεημοσυνῶν ὥκονόμησεν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Χριστὸς τὴν συντήρησιν τῆς Πόλεως αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Χαλίφων καὶ τῶν

μετ' αὐτοὺς ἐβοήθουν τῇ Ἱερουσαλὴμ οἱ ἀείμνηστοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, καθὼς καὶ οἱ τῆς Εὐρώπης Καθολικοὶ ἡγεμόνες δὲν ἔπαυσαν ἀποστέλλοντες τὰς αὐτῶν βοηθείας πρὸς τοὺς φραγκισκάνους.

Μετὰ δὲ τὰς περὶ τῶν Γραικῶν προσκυνητῶν τερατολογίας του, τάττει ὡς δευτέραν ζήτησιν ὁ Λιβέλλογράφος τὴν περὶ τῆς Ἀποκαθελώσεως λέγων ὅτι αὐτὴ αἰείποτε ἀνήκεν εἰς τοὺς Καθολικοὺς, ὡς δεικνύεται ἐκ νομίμων ἐγγράφων, ὅτι καὶ οἱ Γραικοὶ ἔτυχον μὲν τῆς χάριτος, ἵνα θέσωσιν ἐκεῖ κανδηλέρια καὶ λυχνίας, τὴν χάριν ὅμως ταύτην ὑπέλαβον ὡς ἰδιοκτησίαν ἀλλ' εἴαν καὶ ἐξηρημένως ἀνήκῃ αὐτὴ εἰς τοὺς Καθολικοὺς, αὐτοὶ ὅμως δὲν θέλουν ἀφαιρέσει ταῦτα τὰ κανδηλέρια καὶ τὰς λυχνίας, ἀλλὰ θέλουν τοὺς εἰδοποιήσῃ, ὅτι τῆς ἐννοίας κατὰ γράμμα τῆς συνθήκης σεβασθείσης, ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοὺς ταῦτα τὰ γνωρίσματα (οἷον τὰ μανουάλια) τῆς εὐλαβείας των περὶ τὴν Ἀποκαθήλωσιν, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ, ὅτι ἡ ἄδεια νὰ ἀνανεοῦται κατ' ἔτος, καὶ ὅτι θέλει παύσει κατὰ πρώτην πράξιν παραβιάσεως.

Ἀπάντησις.

Ὅτι καὶ ὁ Ναὸς ὅλος τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ Ἀποκαθήλωσις ὑπῆρχον ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπ' αὐτῶν

τῶν Χαλίφων καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων ἐπομένως τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ ταύτης Σουλτάν Σελήμ, τοῦ ῥητῶς εἰς τὸ αὐτοῦ Χάτ Σσερίφ καλοῦντος αὐτὴν Μιγτεσάλ, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, κατοχὴ νόμιμος ὅλως τῶν Γραικῶν, τρανῶς καὶ ὁμολογουμένως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τοσούτων ὑψηλῶν ἐγγράφων τοῦτο εἶναι δεδειγμένον καὶ ἀναμφισβήτητον· ἀλλὰ διότι ὕστερον (ἀείποτε ἐπὶ περιστάσεων, ὡς ἀπεδείχθη) ἐνέδωκεν ἡ Σουλτανικὴ μεγαλειότης εἰς τὰς ἰκεσίας, καὶ κατ' ἑλεος ἐπέτρεψε δι' ὀρισμοῦ τὴν χρῆσιν καὶ τῆς Ἀποκαθηλώσεως εἰς τοὺς Λατίνους καλογήρους, ἐν τίνι οὖν λόγῳ ὁ Λιβελλογράφος ἀναλαμβάνει καὶ δικαίωμα ἰδιοκτησίας, μετατρέπει πονηρευόμενος τὰς τοιαύτας κατὰ φιλίαν καὶ εὐεργεσίαν Σουλτανικὰς δι' ὀρισμῶν ὑποχωρήσεις εἰς μόνην ἀπλὴν χρῆσιν προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων, καὶ οὐδέποτε εἰς ἰδιοκτησίαν, εἰς κατ' ἰδέαν συνθήκας, καὶ τερατευόμενος, αὐτοχειροτονεῖ τοὺς μοναχοφράτορας, ὡς ἀπολύτους κυρίους καὶ τῆς Ἀποκαθηλώσεως, καὶ ἐπιτάττοντας συμφωνίας ἐνιαυσίους, ἄδειαν εἰς προσκύνησιν καὶ φωταγωγίαν περὶ ταύτην, καὶ παῦσιν αὐθις ταύτης κατ' ἀρέσκειαν; Τῷ ὄντι, καθὼς παράδοξος ἡ τοιαύτη οἰκιοποίησις, οὕτως ἀλλόκοτος καὶ ἡ προτεινομένη συμφωνία καὶ ἄδεια. Τίς δέ

τῶν νομίμων προγονικῶν Ἱεροιδρυμάτων καὶ τῶν Σεβασμάτων τῶν Γραικῶν, διὰ μόνην τὴν χορηγηθεῖσαν ἐξ εὐεργεσίας Σουλτανικῆς ἀπλὴν χρῆσιν, κατέστησεν αὐτοὺς καὶ ἰδιοκτῆτας καὶ αὐτάρχας τῶν ἁγίων τόπων; μόνοι οἱ συλλαβόντες τὴν ἀδικίαν, καὶ τεκόντες τὴν ἀνομίαν τῆς ἀρπαγῆς ἱερεῖς Θεοῦ φραγκισκάνοι, οἱ συνεσταλμένοι οὗτοι καὶ τεταπεινωμένοι ἐπὶ Μαμλούκων, καὶ θρασεῖς ἐπομένως πρὸς ἐπεμβάσεις, ἐξ ἀντιζηλίας καὶ φθόνου, καὶ σφετερισμοὺς γενόμενοι, οἵτινες καὶ τὸ πρῶτον βῆμα, ὃ πρὸς ἀρπαγὴν ἐξέτειναν, ἦν τὸ πρὸς ταύτην τὴν Ἀποκαθήλωσιν τῷ 1536 ἔτει, ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω.

Ὡς πρὸς τὴν περὶ τάφων συζήτησιν, γελοῖον, τὸ νὰ πιστεύῃ ὁ Λιβελλογράφος, ὅτι ἡ τῶν νεκρῶν τέφρα ἔχει προνόμιον κληρονομίας καὶ ἰδιοκτησίας δικαίωμα, ὡς ὁ καλὸς αὐτὸς, ἤδη γενόμενος παπᾶς, καὶ μετὰ τῶν Λαζαριστῶν συνταχθεὶς εἰς τὸ κατὰ τοῦ Βοσπόρου χωρίον Βεβέκι, Εὐγένειος Βορέ διατείνεται.⁽¹⁾

(1) Ἐπὶ τῆς δόλφ καὶ ἀπάτῃ κατὰ τὸ 1204 ἔτος ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων τῶν ὡς πειναλέων γυπῶν ἐπιπεσόντων, ὡς ἐπ' ἄλλο πτώμα, ἐπὶ τὰ πλούτη ταύτης, καὶ λεηλατησάντων Βαυβαλινῶς ἡπαντα, ἐκ τῶν γενομένων παρ' αὐτῶν Βασιλέων, Εὐρίκος ὁ τοῦ Βαλδουίνου αὐτάδελφος ὁ αὐτὸν διαδεξάμενος, ἀποθανὼν τῷ 1216 ἔτει ἐνταφιάσθη αὐτὸς τε καὶ ἡ τοῦτου Βασιλῆς Σύζυγος ἐνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὃν οἱ τάφοι σταντο μέχρι τῆς ὑπὸ Ὀθωμανῶν ἀλώσεως, καὶ ἄλλοι ὡσαύτως Πρίγκιπες Γάλλοι εἰς ἄλλους ἐπιστήμιους Ναοὺς τῆς πόλεως ταύτης ἐτάφησαν. Ἀλλ' ἵαν αὐτοὶ οἱ Ναοὶ εὐρίσκοντο εἰς τὴν κατοχὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν, κατὰ τὴν μαγικὴν ἀπώρριπτον δύναμιν, τὴν ὅποιαν ὁ Βορέ καὶ οἱ φραγκισκάνοι ἀποδίδου-

Τέταρτον ζήτημα προβάλλει τὸ περὶ τῶν ἐπτὰ στοῶν τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένων, περὶ ὧν ἀρκούντως ἐξεφράσθημεν ἀνωτέρω, καθὼς περ καὶ περὶ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ μνήματος τῆς Θεοτόκου, τὸ ὁποῖον ὡς πέμπτον ζήτημα προτείνει.

Ἡ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Βηθλεὲμ πρόκειται ὡς ἕκτη αὐτοῦ ζήτησις. Ἡμεῖς, λέγει, ἐξηγούμεθα ἐνταῦθα πλατύτερον, διότι ἡ συνέχεια τῶν ἀρπαγῶν αὐτῆς εἶναι πλέον αἰσθαντική· ὁ δὲ χλαπεῖς ἀστὴρ ἐν τῷ Σπηλαίῳ τῆς Γεννήσεως παρὰ τῶν Γραικῶν διήγειρε νέαν διαμάχην. Τὰ ὑπὲρ τῶν Καθολικῶν μοναχῶν ἔγγραφα (τῶν ἐπιτρεψάντων ἐπισκευὰς) εἶναι πάμπολλα· κατὰ μὲν τὸ 600 ἔτος τοῦ Χισζρέ (1203) ὁ Σουλτάν Ἐσρέφ δέδωκε πρὸς τοὺς φράγκους μοναχοὺς τὴν εἰς ἐπισκευὴν τῆς

σιν εἰς τὴν τέφραν τῶν νεκρῶν, ἤθελον, βέβαια, ὑψώσει κραυγὰς, ἐκζητοῦντες, δικαίωματι τῆς κόνεως τῶν νεκρῶν, καὶ τέφρας, καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν καὶ τοὺς λοιποὺς Ναοὺς, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Πόσοι ἐπίσημοι τὸ γένος μεγάλοι ἄνδρες τῶν Ἀγγλῶν καὶ πολεμικοὶ καὶ διπλωμάται ἐνταφιάσθησαν καὶ ἐπὶ τῆς σταυροφορίας, εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἄλλαχού, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας τῶν Γάλλων, φεικθέντες Ἀγγλοὶ στρατηγοὶ καὶ ταφέντες εἰς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχικὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα, καὶ τοσοῦτοι Πρόξενοι εἰς τὸν κατὰ τὰς Ἀλικίας τῆς νήσου Κύπρου Ναὸν Γραικικὸν τοῦ Ἁγίου Βαζάρου, ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὸν πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως νῆσον τῆς Χάλκης ἐν τῷ ἐκείνῳ μοναστηρίῳ τῆς Παναγίας βράττει ὁ τάφος τοῦ τῆς Βασιλείας Ἐλισάβετ Πρέσβευς παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ Ἐδουάρδου Βάρδωνος, τελευτήσαντος τῷ 1597 ἔτει. Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν Βρετανῶν συνέλαβεν ποτε τὴν παράδοξον ἰδίαν καὶ νὰ φρονήσει, ὅτι ἡ ἐν μνήμασι τέφρα καὶ κόνις τῶν ἡμπατριῶν αὐτῶν Ἀγγλόνων, κείται ἀπόρρητον δυνάμει ἰδιοκτησίας καὶ τῆς τῆς ἐκείνης, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ναοῦ, ἐν ᾧ αὐτὴ κείται.

Ἐκκλησίας ἄδειαν· κατὰ δὲ τὸ 610—1213, ὁ Σουλτάν Ὅμαρ ἐπιτρέπει τὴν ἐπισκευὴν τῆς ἐν τῷ Σπηλαίῳ Φάτνης· κατὰ δὲ τὸ 676—1277, ὁ Σουλτάν Ἀχμέτ Ἐσρέφ ἐκδίδει διαταγὴν μαρτυροῦσαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βηθλεὲμ, τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, ὡσαύτως καὶ αὐτὸς ὁ τάφος ὁ ἅγιος, τὰ οἰκήματα, τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθαῖ, καὶ τὸ ὑποκάτω τούτου μέρος, ἀνήκουν εἰς τοὺς μοναχοὺς φράγκους· ὅτι δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἀνοίγῃσι τὰ μοναστήρια αὐτῶν καὶ τὰς Ἐκκλησίας (ἐννοεῖ εἰς τὰ ἄλλα Γένη), καὶ ὅτι δύνανται νὰ ἐπισκευάζωσι, καὶ νὰ κατασκευάζωσιν οἶνον· κατὰ δὲ τὸ 720—1310, ὁ Σουλτάν Ἀχμέτ Βαρκοῦτ (γράφει Βαρκοῦκ) εὐκολύνει τὴν ἐπισκευὴν ταύτης τῆς Ἐκκλησίας· (ἀναφέρει ἔτι καὶ δύο ἄλλους Σουλτάνους 720—1310, καὶ 850—1446, ἀσήμαντά τινα διατάττοντας). Προσέτι ἀναφέρει Θωμαζέλον τινὰ ἐκ Νεαπόλεως, ἀνακαινίσαντα κατὰ τὸ 1478 ἔτος, τὴν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Βηθλεὲμ ξυλίνην ὀροφὴν καὶ καλύψαντα ταύτην μὲ μόλυβδον, σωζομένην, λέγει, μέχρι τῆς δε.

Ἀπάντησις.

Ἡ συνέχεια τῶν ἀρπαγῶν λέγει· οὐχὶ ὅμως ὡς ἐκλαμβάνει ταύτην γενομένην ὑπὸ τῶν Γραικῶν, ἀλλ' ἐκ

τοῦ ἐναντίου ὑπὸ τῶν μοναχοφρατόρων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Μαμλούκων, τοὺς Γεωργιανούς μοναχοὺς, ὡς κεκτημένους τὴν ἰσχυρὰν αὐτῶν προστασίαν διὰ τοὺς συντεταγμένους μετ' ἐκείνων καὶ ἀξιώματα ἔχοντας ὁμπατρίους αὐτῶν Γεωργιανούς, οἱ Γραικοὶ εἶχον θερμούς ὑπερασπιστάς ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων οἱ δὲ φραγκισκάνοι, ὡς συνεσταλμένοι τότε καὶ ἀδύναμοι, κατὰ χάριν τὴν Σιών οἰκοῦντες, καὶ ὑποχωρούμενοι ὡς χριστιανοὶ καὶ ἱερεῖς εἰς τὰς ἱεροπραξίας, ἐξηκοῦντο καὶ ἐν τῷ Ναῶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Βηθλεὲμ λειτουργοῦντες· πότε δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ὑστάτης τῶν Μαμλούκων Σιρκασίων δυναστείας, ἤρξαντο, ἐνθαρρυνθέντες, τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἀρπαγὰς, τοῦτο ἐναργέστατα πολλαχῶς ἀπεδείχθη. Τοὺς δὲ ὁρισμούς, τοὺς ὁποίους ὡς δεῖγμα προβάλλει τῆς εἰς Βηθλεὲμ νομιζομένης τῶν Λατίνων μοναχῶν ἰδιοκτησίας, ἐξελέγχονται καὶ αὐτοὶ, ὡς παράγραπτοι, παρεφθαρμένοι, νόθοι καὶ ἀμφίβολοι, διὸ καὶ ἡ πολλὴ ματαιότης καὶ πονηρία, τούτων τῶν δυτικῶν μοναχῶν, ἡ ἀφορῶσα πρὸς πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν μὴ εἰδότων καὶ φρονούντων τὴν τούτων ὑπαρξιν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἀρχαίαν δῆθεν ἀρχαιοτάτην, ματαιοῦνται. Κατὰ μὲν τὸ ἔτος 600—1203, δὲν ἐδέσποζεν Ἐσρέφ Σουλτάνος ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ μετὰ δεκαπέντε χρόνους τῆς ὑπὸ τοῦ Σελλαχιδὶν τῷ 1188 ἔτει ἐκπορθήσεως τῆς

Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς γενικῆς ἐν αὐτῇ σφαγῆς τῶν δυτικῶν, ἐσουλτάνευεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ τούτου ἀδελφὸς Μέλεκ Ἀδὶλ ἢ Σαλίχ Νιτζεμουδὶν, ὁ καὶ διαβιώσας ἀπὸ τοῦ 596 μέχρι τοῦ 615 χιςρῆ (1218): ἐν δὲ τούτῳ τῷ διαστήματι, συμπεριλαμβάνεται, κατὰ τὴν πεπλασμένην χρονολογίαν 610—1213, ὁ ὑποτιθέμενος Σουλτάνος Ὁμαρ, ὁ ἐπιτρέψας δῆθεν τὴν ἐπισκευὴν τῆς Φάτνης: Ὁ δὲ Ἀχμέτ Ἐσρέφ, ὁ μαρτυρῶν δι' ὁρισμοῦ τὰ τε ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν τῷ Ναῶ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ἀνήκοντα τάχα εἰς τοὺς μοναχοὺς φράγκους, δὲν ἐδέσποζεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν νενοθευμένην ἐποχὴν εἰς τὸ ἔτος 676—1277, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 832—1428, μέχρι τοῦ 842—1444· ὡσαύτως καὶ ὁ εὐκολύνας τὴν ἄδειαν πρὸς ἐπισκευὴν τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας, ὡς δῆθεν Σουλτανεύων κατὰ τὸ ἔτος 1310—720 Ἀχμέτ Βαρκούκ, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὁ καταργήσας τὸ Δεβλέτ Τουρκιγιέ, τὴν τῶν Βαχαριτῶν δυναστείαν, καὶ ἀνταποκαταστήσας τὸ Δεβλέτ Σζερακισέ, τὴν τῶν Σιρκασίων Βασιλείαν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς πρῶτος ταύτης Μέλεκ, Βασιλεὺς Αἰγύπτου 784—1382, βασιλεύσας ἄχρι τοῦ 801—1398. Περὶ δὲ τοῦ οὗ λέγει Τομαζέλου τοῦ ἀνακαινίσαντος τὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὀροφὴν, καὶ καλύψαντος, ὡς πρῶτου δῆθεν, μὲ πλάκας μολύβδου ταύτην, ὅς τις καὶ ἐπαινεῖ τὸ ἔργον ὡς θαυμάσιον πρὸς

ματαίωσιν τῶν τοιούτων κομπασμάτων, ἐκθέτομεν τὰ ἐξ ἀρχῆς περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου. Τὰ μὲν πρῶτα τούτου θεμέλια κατέβαλεν ἡ μακαρία Ἑλένη, ἀνεγείρασα αὐτὸν μικρόν. Εἷτα δὲ ὁ φιλόκοσμος μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνέκτισεν αὐτὸν κατ' εὖρος καὶ ῥῆκος λαμπρότατα κατὰ τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα δρομικόν, ἄνευ θόλου ἄνωθεν, ἐκ ξύλων, στηριζομένης τῆς ἐκτεταμένης στέγης ὑπὸ δύο σειρῶν κολωνῶν μεγάλων, ἀνὰ εἰκοσιπέντε ἐξ ἑκατέρου μέρους, τὰς ὁποίας ἐκ τῶν πέριξ ὁρέων τῆς Βηθλεέμ λατομήσας ὀλομελεῖς μετέφερε καὶ ἔστησεν· ἐκάλυψε δὲ καὶ τὸν Ναὸν μὲ πλάκας μολύβδου (τοιούτος δὲ ἦτον κατὰ τὸ μόρφωμα ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ποτὲ Ναὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· τοιούτος δὲ εἶναι καὶ ὁ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Σιναίου Ὅρους Ναὸς, κτισθέντες ἀμφοτέροι παρ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ). Ἐκαλλώπισε δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν τούτου τοῦ ἐν Βηθλεέμ Ναοῦ μὲ προπύλαια θαυμάσια, καὶ πλατύτατον Προαύλιον διὰ Κολωνῶν περιστοιχούμενον, καὶ διαιρούμενον εἰς δύο ἡμικύκλια, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποδόμησε δύο Ξενῶνας, τὸν μὲν διὰ τοὺς προσκυνητάς, τὸν δὲ πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν πτωχῶν ἀσθενῶν (Προκόπιος ὁ Ἱστορικὸς ἐν τῷ περὶ κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ). Ὅλον δὲ τὸ Προαύλιον καὶ ὁ Ναὸς κάτωθεν κατεσκευάσθη διὰ θόλων, ὡς δεξαμενὴ τῶν ὑδάτων. Πάντα τὰ πρὸ τοῦ Ναοῦ οἰκοδομήματα κα-

τεστράφησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων οἰκοδομῶν τὰ ἐρείπια φαίνονται μέχρι τούτου, ὁ δὲ Ναὸς διεσώθη καὶ ἴσταται· χάρις δὲ κατὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐνθερμον φροντίδα τῶν ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες οὐ διέλιπον καὶ δι' ἀνοικοδομῶν καὶ χορηγιῶν νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ἱεροὺς τόπους, καὶ ἐκ τούτων ἡ φροντίς τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἐμφαίνεται φιλοτιμοτέρα, ὅστις καὶ τὸν Ναὸν καὶ τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνεκαίνισε, καὶ τὰς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἀψίδας διὰ λαμπροῦ μοσίου ἐξιστόρησε, τοῦ ὁποίου τὸ καταγεγραμμένον αὐτόσε διὰ μοσίου ὄνομα, δαιωνίζει τὴν μνήμην τοῦ τὸν μέγαν καὶ ἀξιοθέατον τοῦτον Ναὸν ἀνοικοδομήσαντος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως διασώσαντος, καὶ πότε; ἐπ' αὐτῶν τῶν σταυροφόρων τῶν εὐδὲν ἄλλο εἰς τὴν γῆν τὴν ἁγίαν παραλειψάντων, εἰμὴ τὴν σποδὸν τῶν νεκρῶν αὐτῶν, ἣν καὶ μόνον οἱ δυτικοὶ αὐτοὶ μοναχοὶ ἀναταράττοντες προβάλλουσιν ὡς δικαίωμα τῆς δῆθεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ιδιοκτησίας των.

Ἐπομένως κατὰ τὸ 1348 ἔτος, ὁ Αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς πολλὴν πρόνοιαν περὶ τῶν ἁγίων τόπων ἐπέδειξε ἀποστείλας τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Λάζαρον καὶ Πρέσβυν μετὰ γράμματος πρὸς τὸν τότε ἐκ τῶν Βαχαριτῶν Μαρμαρῶν Σουλτανεύοντα ἐν Αἰ-

γύπτω Νασρεδίν Χασάν, συναπέστειλε μετὰ τοῦ Πρέσβεως καὶ χορηγίας πρὸς ἐπισκευὴν μερῶν τινῶν τοῦ Ναοῦ τῆς Αναστάσεως καὶ τοῦ τῆς Βηθλεέμ. Καὶ πάλιν φθαρείσης τῆς κεκαλυμμένης με μολυβδὸν ξυλίνης τοῦ Ναοῦ ὁροφῆς, κατὰ τὸ 1435 ἔτος, ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Τραπεζουντίων Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ταύτην ἀνεκαίνισε.

Μετὰ δὲ ἓνα αἰῶνα καὶ περαιτέρω, διὰ Σουλτανικοῦ ὀρισμοῦ ἐκδοθέντος, κατὰ τὴν μαρτυρικὴν παράστασιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις κριτοῦ Ἀπδουραχμάν, κατὰ τὸ 968—1561 ἔτος, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Γερμανὸς τὰ καταπεσόντα τότε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὸ ἐπὶ τῆς Πύλης πρὸς νότον τῆς ἐν Βηθλεέμ Ἐκκλησίας, ἐπίσης καὶ τὸ ἐπὶ τῆς τοῦ Σπηλαίου ἀρχαίας ἀψίδος, τρία ταῦτα ἐκ λίθων διαφράγματα τῶν τοίχων φιλοτίμως ἀνωκοδόμησε. Σαθρωθεῖσαν δὲ πάλιν ὑπὸ βροχῶν τὴν ξυλίνην ῥηθεῖσαν κεκαλυμμένην με μολυβδὸν στέγην τοῦ μεγάλου Ναοῦ, δι' ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ ἐπεσκεύασε κατὰ τὸ 1672 ἔτος ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, ὅστις καὶ τοὺς τοίχους τοῦ Ναοῦ ἀνεκαίνισε, καὶ τὰς θυρίδας κεκλεισμένας οὖσας ἠνέωξε. Καὶ αὖθις κατὰ τὸ ἔτος 1101—1689, δι' ὀρισμοῦ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ Β' ἐπεσκευάσθησαν ἢ τε στέγη τοῦ ἐν Βηθλεέμ μεγάλου Ναοῦ καὶ μᾶλλον αἱ Πλάκες τοῦ μο-

λυβδου. Καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1179—1765, δι' ἀδείας τοῦ Κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Μωχαμέτ, ἐπεσκευάσθη ὁ ἐπὶ τοῦ Ναοῦ τούτου μολυβδὸς καὶ αὖθις πρὸ τινῶν χρόνων φροντίς ἐγένετο παρὰ Γραικῶν καὶ περὶ τῆς ὁροφῆς, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐκ μολυβδου Πλακῶν. Ὡς ὅλα ταῦτα, καὶ αἱ διασωζόμεναι κατὰ τινα ἔτι μέρη τῶν κολωνῶν ἱερογραφίαι, καὶ αὕτη ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον μαρμάρινον ἐν τῷ ναῷ βαπτιστήριον Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, μαρτυροῦσι τρανῶς προγονικὸν ἡμῶν τὸ Κτίριον ὅλον μετὰ τοῦ Σπηλαίου καὶ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ τῶν ξένων μοναστῶν τῶν ἀπὸ Δύσεως.

Ὅτι δὲ, ὡς λέγει ὁ φυλλαδιογράφος, ὁ τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ τοῦ Α' ὀρισμὸς φανερώνει τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν μοναστῶν Λατίνων, ὡς δῆθεν προγενεστέραν τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁμερ Χαττάπ κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, τοῦτο οὐ μόνον ἀπίστευτον, ἀλλὰ καὶ γελοῖον, διότι καὶ αὐτὰ τὰ Ἀραβικὰ καὶ τὰ Ὀθωμανικὰ χρονικὰ μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ Ἱερουσαλὴμ ὑπέκειτο τῷ 636 ἔτει εἰς τοὺς Αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι παρὰ Γραικῶν ταύτην ὁ ῥηθεὶς Χαλίφης παρέλαβε, καὶ οὐ παρὰ Λατίνων. Ὅθεν καὶ μάταιον τὸ νὰ φαντάζεται, καὶ κατὰ τοὺς τότε αἰῶνας, ἀνυπάρχτους τοιαύτας Λατίνων μοναχῶν ὑπάρξεις καὶ ἰδιοκτησίας.

Τὸ δὲ κατὰ τὸ 1621 ἔτος τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν διά-

ταγμα, τὸ ὁποῖον ὁ ῥηθεὶς ἀναφέρει, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ τότε μεγάλου Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶ δυνάμει χρημάτων, ὅστις ἦτον ἡ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ψυχὴ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῆς Πόρτας. Ὁ χρυσός, καὶ οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὁ χρυσός, κατὰ τὴν ἱστορίαν, τοιοῦτος ἦτον ὁ τῆς διοικήσεως μοχλὸς τοῦ ἀπλήστου τούτου ἀνθρώπου· ὁ Ἀλῆς οὐδὲν εἰς κανένα πρὸς χάριν παρεχόμεν, εἰμὴ εἰς τὸν χρυσόν.

Ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει καὶ ἕτερον ὁρισμὸν τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου Ὀσμάν, ὡς ἐκδοθέντα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δῆθεν κατὰ τὸ 1034—1625· ψεῦδος, διότι ὁ ῥηθεὶς Σουλτάνος νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἐθανατώθη παρὰ τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τὸ 1031, Ρετζέπ 9—1622 Μαΐου 20. Ἐπομένως ἀναφέρει αὐτὸς ὡσαύτως τὸν τε κατὰ τὸ 1036—1627 ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μουράτ ὁρισμὸν, καὶ τὸν κατὰ τὸ 1041—1632 ὑπὲρ τῶν φραγκισκάνων καὶ τῆς Βηθλεέμ· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1043—1634, ὁ δόλος, ἐπάγει λέγων, θριαμβεύσας κατῴρθωσε τὸ κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἐκδοθέν Αὐτόγραφον ὑπὲρ Γραικῶν, τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν· τοῦτο δὲ δι' ἑτέρου αὐτογράφου, λέγει, κατὰ τὸ 1045—1636, ἀνετράπη, ἀποκατασταθέντων αὖθις τῶν φραγκισκάνων εἰς τὰ ἀρπαγέντα αὐτῶν δικαιώματα. Καὶ περὶ τούτου εἰπώθη ἀνωτέρω κατ' ἑκτασιν τὸ,

ἐκ ποίας ἀπάτης τοῦ Βεζύρη Παῖράμ Πασᾶ ὁ τοιοῦτος ὁρισμὸς ἐξεδόθη. Ἡ δὲ ὑψηλὴ Πύλη, ἔπειτα ἐπιφέρει, ἢ ἀπατηθεῖσα, ἢ κερδηθεῖσα, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βηθλεέμ πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἀπέδωκεν. Ἐννοεῖ αὐτὸς τὸ κατὰ τὸ 1037, Τζεματζιούλ ἐβέλ, 1628 κατὰ Σεπτέμβριον, ἐκδοθὲν Χάττι-Σσερίφ ὑπὲρ ἐπιστροφῆς τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τοὺς Γραικοὺς, τὸ ὁποῖον ἐξελέγχον τὸν δόλον, λέγει· ὅτι ἐπ' ἀκριβεῖα ἐξετασθείσης τῆς ὑποθέσεως παρὰ τε τοῦ Σσεχου-Ισλάμ Γιαγιά καὶ τῶν ὑπερτάτων τοῦ τε Βεζύρη καὶ τῶν Καζασκέριδων, ἐναπεδείχθη, ὅτι ὅλοι οἱ ἅγιοι τόποι, τοὺς ὁποίους ῥητῶς ἀναφέρει, ἀρχαιόθεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γραικῶν, καὶ ὅτι τούτου γνωσθέντος, ἐγένετο παρὰ τῶν ῥηθέντων κριτῶν ἡ νομικὴ ἀπόφασις, καὶ ἡ αὐτοῦ ἐπομένως Σουλτανικὴ ἐπιταγὴ τῆς περὶ τῶν ὧν ἀφήρπασαν προσκυνημάτων οἱ φράγκοι ἀπάτη, βία καὶ δυναστεία (οὕτω ῥητῶς) ἐπιστροφῆς. Τὸ θέσπισμα αὐτὸ ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Σουλτάνου φέρει τοιαύτην ἀπότομον ἐπιταγὴν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ· « κατὰ τὸν ἱερόν μου ὁρισμὸν ἐνέργησον, ἄλλως δὲ ποιήσας, κόπτω τὴν κεφαλὴν σου, » οὕτως ἤξευρε ». Τοῦτο δὲ τὸ θέσπισμα, ὡς ἀνατρεπτικὸν τῶν κατὰ φαντασίαν ὑποτιθεμένων δικαιωμάτων τῶν μοναστῶν Λατίνων, καὶ ἐκδηλωτικὸν τῆς ἀείποτε

κατὰ βίαν τῶν κατὰ καιροῦς Πρέσβειων ἐκδόσεως ὁρισμῶν πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν ἁγίων τόπων, μὴ χωνεύων ὁ Λιβελλογράφος ἐξετράπη, ὡς ἐρρέθη, εἰς αἰσχρὰς ὕβρεις κατὰ Γραικῶν.

Ὁ φυλλαδιογράφος λέγει καὶ ἐπαναλέγει τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Βηθλεέμ καὶ τοῦ μεγάλου Ναοῦ, ὅτι ἀφέθη παρὰ Γραικῶν εἰς τὸ νὰ παίζωσιν ἐν αὐτῷ οἱ παῖδες τῆς Σχολῆς, καὶ νὰ κοιμῶνται, ὡς εἰς ἄλλο καπηλεῖον, οἱ προσκυνηταὶ Γραικοὶ μεταχειριζόμενοι μόνον τὸν χορόν. Οἱ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχαι πρὸ χρόνων πολλῶν, διότι οὔτε τοῦ καιροῦ, οὔτε τῶν πραγμάτων συγχωρούντων, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν Σουλτανικῇ ἐπιταγῇ τῆς εἰς τὸν Ναὸν τοῦτον ὡραίας ὀρθομαρμαρώσεως, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μαρμάρων καὶ μετακομισθέντων, ἠναγκάσθησαν νὰ διαχωρίσωσι κατὰ τοὺς χοροὺς τὸν Ναὸν καὶ νὰ διαφράξωσι, τοὺς δὲ χοροὺς τούτους κατέστησαν ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, τοῦ ἐπάνω τοῦ Σπηλαίου κειμένου. Οἱ δὲ Καθολικοὶ, λέγει ὁ Λιβελλογράφος, στενοχωροῦνται εἰς τὴν πλησίον αὐτῶν Ἐκκλησίαν ὡς χαμηλὴν καὶ σκοτεινὴν ἄλλ' ἔχουσιν αὐτοὶ ἐκ ταύτης τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν τὴν εὐχολὸν ἐλευθέραν διάβασιν διὰ τῆς ὑπογείου αὐτόσε διόδου εἰς τὸ ἅγιον Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσέρχονται καθ' ἑκάστην λιτα-

νεύοντες, καὶ ὅτε βούλωνται, μὴ ἔχοντες ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ Ναοῦ ἄνωθεν νὰ κατέρχωνται διὰ βαθμίδων εἰς τὸ Σπήλαιον, ὡς οἱ Γραικοὶ καὶ ἄλλοι.

Μετὰ δὲ τινα καὶ ἄλλα, ἃ λέγει, βαδίζων κατὰ τὸ Σχέδιον τῶν σκοπῶν του, πρὸς ἐξερέθισιν τῶν Καθολικῶν κατὰ Γραικῶν, καὶ δεικνύων αὐτοὺς ὡς τοὺς μόνους ἀδίκους, ὡς τοὺς μόνους ἄρπαγας, τίνας; τῆς πατρίδας αὐτῶν ἰδίας κληρονομίας, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ κατακτηταὶ τῆς Ἱερουσαλήμ σεβασθέντες, πάλιν εἰς αὐτοὺς δι' ὑψηλῶν ἐγγράφων εὐμενῶς παρεχώρησαν τοὺς δὲ ἀπὸ δύσεως αὐτοὺς μοναχοὺς καὶ ἑτερόχθονας, τοὺς ὅτε ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος τῆς Παλαιστίνης οὐδὲ βῆμα ποδὸς γῆς διὰ διακοσίων εἴκοσι χρόνων ἴδιον ἔχοντας, καὶ κατὰ χάριν ἐπομένως τῶν Σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως τέλος πάντων ἀξιωθέντας τὴν χρῆσιν ἁγίων τινῶν τόπων, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἐθίμων, τὴν ὁποίαν χρῆσιν μεταπλάσαντες εἰς κυριότητα, ἠγέρθησαν κατὰ καιροῦς τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐπέφερον τόσας καταδρομὰς ἐκζητοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους τόπους, ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν ἀνέκαθεν τάχα, πῶς δὲ Κύριε Βορέ, μὴ κατὰ βάθος ἐρευνῶν, ἐξετάζων καὶ ἀνακρίνων τὰ τε τῶν Ἀράβων Βασιλέων παράγραπτα καὶ νενοθευμένα θεσπίσματα, καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν Σουλτανικῶν ὁρισμῶν, καὶ μὴ διαχωρίζων τὴν χρῆσιν ἀπὸ

τῆς ιδιοκτησίας, ἀνέλαβες ὑπεράσπισιν ἀμφίβολον, καὶ πρὸς τούτοις ἀποδεικνύεις τούτους τοὺς μοναστάς ὡς μόνους ἀπταίστους, ὡς μόνους ἀνεγκλήτους καὶ δσίους, καὶ συγχωρεῖς ὅλας τὰς πάλαι κατὰ καιροὺς δεδειγμένας ἐπιθέσεις καὶ ἐφόδους αὐτῶν κατὰ Γραικῶν, τῶν μόνων ἐγκληματιῶν, ὡς Σχισματικῶν, τῷ αὐτῷ ἐπίσης λόγῳ τοῦ νομιζομένου δικαιώματος, καὶ διὰ τοὺς περὶ τὸν Ναὸν τῆς Βηθλεὲμ τόπους, ὡς ἀρπαγέντας δῆθεν παρὰ Γραικῶν; τὴν δὲ πρὸ τεσσάρων χρόνων ἐπίθεσιν, καὶ τὰ ἐκ ταύτης συμβάδντα, ὁ Λιβελλογράφος, ὡς μερολήπτης, παρεξηγῶν καὶ ταύτην, ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται.

Ἡμεῖς κατηντήσαμεν, λέγει, εἰς τὸ περὶ κλοπῆς τοῦ ἀστέρος ζήτημα, τῆς γενομένης ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Γεννήσεως τόπῳ, ὅστις εἶναι μέρος τῆς ὑπογείου Ἐκκλησίας, τῆς κειμένης ὑπὸ τὸν ἄνωθεν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας χορόν. Δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ποῖον δικαίωμα δύνανται νὰ ἔχωσιν εἰς τε τὸ ἔνδον τοῦ σπηλαίου, καὶ εἰς ταύτην τὴν ἔξω μεγάλην Ἐκκλησίαν ἄνθρωποι οἱ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι εἰς αὐτήν, εἰμὴ ἐν βαπτιστήριον καὶ μίαν μόνην κλίμακα ἐν αὐτῇ (1) τοιοῦτοτρό-

(1) Πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ὧσιν καὶ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ ψευδολογεῖ ὁ Λιβελλογράφος, φωνοῖ ὅτι καὶ ὅλον τὸ λαΐδρον αὐτοῦ φυλλάδιον καὶ θέλων τοὺς δυτικούς μοναχοὺς ὡς κατόχους τῶν ἁγίων τόπων καὶ

πῶς δὲ ἐπέτυχον πλέον δυσκόλως νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς αὐτὸ τὸ Σπήλαιον, καὶ τοῦτο, εἰμὴ συμφώνως μετὰ

πρὸ τῶν σταυροφοριῶν, ἀντιτιθέμεθα ὅσα ἐκθέτει ὁ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν αὐτῶν Φραγκισκάνων Πάδρε Βερναδίνος (ὃν καὶ ὁ Λιβελλογράφος ἀναφέρει) ἐν τῇ Συγγράμματι αὐτοῦ, τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ τυπωθὲν κατὰ τὸ 1620 ἔτος, καὶ πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῶν Κτιρίων· εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Συγγράμματός του Ἰταλιστὶ, λέγει αὐτός, ὅτι ἐφάνη αὐτῷ πρόσφορον νὰ γνωστοποιήσῃ πότε οἱ Φραγκισκάνοι κατέσχον τοὺς ἁγίους τόπους, περὶ οὗ καὶ ἐπάγει, ὅτι ἐκ τῶν Φραγκισκάνων Ρογέρος τις κατὰ τὸ 1332 ἔτος, σταλὲς ἐκ τῆς Ῥώμης, λέγουσι, (dicesi) ἐπέτυχε τοῦ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἁγίαν Σιών· καὶ ὅτι τοῦτο λέγουσι τὰ χρονικά, τὰ λεγόμενα ἀρχαῖα (questo dicono le chroniche che chiamano antiche)· ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶναι, λέγει, (ma la verità è) (ἀλλ' ὅποια ἀλήθεια εἰς τοιαύτας ἀσυστάτους καὶ ὑπόπτους ἐκφράσεις, καὶ ποῖαν πίστιν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τοιαύτας ἀσυμφώνους καὶ ἀμφιβόλους παραδόσεις τῶν Λατίνων καλογήρων) ὅτι ὁ Ῥοβέρτος Βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σάνσια ἔστειλαν πλουσία δῶρα πρὸς τὸν τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνον (τὸν αἰέποτε αὐτὸν ἄδελον καὶ ἀκατονόμαστον), καὶ ἐπέτυχον τοῦ νὰ κατοικήσωσιν οἱ ἀδελφοὶ μινοῖται (τούτεστιν οἱ Φραγκισκάνοι) διὰ παντός καὶ νὰ λειτουργῶσιν εἰς τὴν ἁγίαν Σιών. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Πάδρε Βερναδίνος κατὰ τὸ χρονικὸν τῶν Φραγκισκάνων τὰ λεγόμενα ἀρχαῖα (che chiamano antiche) ὁ δὲ Λιβελλογράφος Βορὲ εἰς τὸ αὐτοῦ λαΐδρον φυλλάδιον λέγει· ὅτι εἰς τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου (ὁ πάντοτε αὐτὸς ἀνώνυμος) διεφιλονέκησε τὴν τῶν ἁγίων τόπων ιδιοκτησίαν τῶν μοναχοφρατέρων, καὶ ὅτι ὁ Ῥοβέρτος Βασιλεὺς Ῥοβέρτος μετὰ τῆς γυναικὸς του ἐξηγόρασαν ταύτην τὴν τῶν ἁγίων τόπων ιδιοκτησίαν. Ὡς ποῖα παχυλὴ ἀντίφασις ἐν μέσῳ τῶν μνησθέντων δύω! ὁ μὲν μερικῶς μόνον λέγει περὶ Σουλτανικῆς ἀδείας πρὸς κατοικίαν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σιών τῶν φραγκοκαλογήρων, ὁ δὲ ὁλικῶς περὶ ἐξαγορᾶς ὅλων τῶν ἁγίων τόπων παρὰ τοῦ ἀνωνύμου Σουλτάνου διὰ χρημάτων τοῦ Βασιλέως Ῥοβέρτου, ὅστις καὶ παρήλλαξε τὰ παρὰ τοῦ Βερναδίνου γραφόμενα περὶ μόνης τῆς εἰς τὴν Σιών ἀδείας, διὰ νὰ καλύψῃ τὸ ψεῦδος τῶν ὧν καθ' ὅλον τὸν Λίβελλον του προτείνει ἀμφιβόλων καὶ σαθρῶν, τὸ ὅτι οἱ μοναχοὶ Λατῖνοι ἦσαν ἀρχαῖοθεν δῆθεν κάτοχοι τῶν ἁγίων τόπων, καὶ οὕτω νὰ ἐξαλείψῃ τὴν μνήμην τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, τὴν διατρανοῦσαν, ὅτι μετὰ τὴν τελείαν καταττροφὴν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ τῶν Σταυροφόρων, οἱ σταλόντες ἀπὸ τῆς Ῥώμης, μεσοῦντος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, εἰς Ἱερουσαλὴμ Φραγκισκάνοι, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἐκ Βυζαντίου σύστασιν. ὡς ἐρρέθη, ἔτυ-

τῶν Ἀρμενίων, καὶ νὰ ἀπολαύσωσι τὴν ὡς θυσιαστή-
ρειον μαρμαρίνον πλάκα, τὴν ἄνωθεν τοῦ τόπου, ὅπου
ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέχθη ἐκ τῆς Παρ-
θένου Μαρίας. Τὸ κάτωθεν μέρος τοῦτου τοῦ σεβαστοῦ

χρον παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἀποδοχῆς καὶ περιθάλψεως, ἀλλὰ
καὶ ἐγγυήσεως ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς κρατοῦντας Μαμλούκους Βαχαρείτας, καὶ
ἐκ Πατριαρχικῆς τέως παραχωρήσεως πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς δυτικῆς τῆς
ἁγίας Σιών.

Καὶ ἐὰν ἐπίσης κατὰ Πατριαρχικὴν χριστικὴν ἀδείαν, εἰσῆρχοντο αὐτοὶ καὶ
εἰς τὴν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐλειτούργουν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος,
ἐπέστρεφον ὅμως πάλιν εἰς τὴν ἁγίαν Σιών, ἕως οὗ κατὰ βραχὺ, ὠφελοῦμενοι
ὑπὸ τῆς πλουσιότητος αὐτῶν, διὰ τὰς ἐκ τῆς δύσεως πεμπομένας πρὸς αὐτοὺς
χρηματίας, καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἐκ γένους ἀράδων Πατριαρχῶν τότε τῆς Ἱε-
ρουσαλήμ, κατέσχον καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτῶν.

Ὁ ῥηθεὶς Πάτρις Βερναδίνος ἐν τῷ αὐτῷ Συγγράμματι αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ
περὶ τῆς Βηθλεὲμ, ὅτι ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΑ'. ὅστις ἐκ τῆς κατὰ Γαλλίαν πό-
λεως Ἀβινιῶνος, (ὅπου οἱ Πάπαι ἀφέντες τὴν Ῥώμην διέτριψαν πρὸς τῷ ἐνὶ
ἐξοδικοντα ἔτη, ἣν μετοικεσίαν καλοῦσιν οἱ Ἰταλοὶ παπικὴν βαβυλωνικὴν
αἰχμαλωσίαν) ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην, ἐξέδωκε Βούλλαν. (θέσπισμα) τῷ
1376 ἔτει, εἰς τὴν ὁποίαν παρέχει πρὸς τοὺς Φραγκισκάνους ἀδείαν, ἵνα ἀνοι-
κωδομήσωσι κατοικίαν παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τῇ κειμένῃ
ΠΑΗΣΙΟΝ τῆς Βηθλεὲμ μετὰ κοιμητηρίου, κωδονοστασίου καὶ τῶν ἄλλων ἀ-
ναγκαίων. » nella quale bolla concede licenza di potersi edificare per uso
loro, un luogo nella Capella di San Nicolo **vicino** a Bethleeme,
con cimiterj, campanilli, casa e luoghi necessarij ».

Τοιοῦτοτρόπως δὲ, κατὰ τὴν τὴν τοῦ μνησθέντος Πάτρις Βερναδίνου πρὸ 229
χρόνων ἱκανῶς ἀρχαίαν μαρτυρίαν, καὶ τὴν τοῦ ΙΑ'. Γρηγορίου Βούλλαν, δέ-
κνυται καθαρῶς, ὅτι λήγοντος τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος, ἐπετρέπη εἰς τοὺς Φραγκι-
σκάνους τὸ νὰ κτίσωσιν ἴδιον κατάστημα, οὐχὶ ἔνδον, ἀλλὰ ΠΑΗΣΙΟΝ τῆς
Βηθλεὲμ, διὸ καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἄρχονται τὰ νομιζόμενα δικαιώματα
αὐτῶν, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χρόνῳ αὐτὰ περιλαμβάνονται, ὅθεν ὅλαι αἱ κραυγαὶ
τοῦ Λιβελλογράφου, ὅτι ἀνεξαιρέτως ὅλων τῶν ἁγίων τόπων ἦσαν οἱ Λατῖνοι
μοναχοὶ ἀνέκαθεν κάτοχοι αὐτῶν καὶ ἰδιοκτῆται καὶ πρὸ τῶν σταυροφοριῶν,
« possesseurs et propriétaires dès avant les croisades » κομπάσματα ἀπο-
βαίνουνσι, τῷ ὄντι, ἀξιογέλαστα.

τόπου ἀνήκεν ἀείποτε (καὶ μόνον τοῦτο; μήπως καὶ
ὄχι ὅλα τ' ἄλλα κατὰ τὰς ἀντιποιήσεις σας;) εἰς τοὺς
Καθολικοὺς μοναχοὺς, οἱ ὅποιοι ἐπηγρύπνουν ἐπὶ τὸν
ἀργυροῦν τοῦτον ἀστέρα, τοποθετημένον πρὸς μνήμην
τοῦ φανέντος ἐκείνου εἰς τοὺς Βασιλεῖς Μάγους μετὰ
τῆς Λατινικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς:

ΕΝΤΑΙΘΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΤΕΧΘΗ.

Τρανὸν δὲ τοῦτο δεῖγμα τῶν ἀρχαίων δικαιωμάτων
τῶν μοναχῶν Λατίνων, καὶ μᾶλλον ὅταν τις ἀνακαλῇ
εἰς μνήμην του, ὅτι οἱ Γραικοὶ εἶναι τόσον ζηλότυποι,
ὥστε πανταχοῦ τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὰς ἐπιγρα-
φὰς καταγράφουσι, καὶ ἡ πρώτη αὐτῶν φροντίς εἰς οὓς
καθήρπασαν τόπους εἶναι τὸ νὰ ἐξαλείψωσι τὰς Λατι-
νικὰς ἐπιγραφάς. Τέλος πάντων πρὸς ἀντιπερισπασμὸν
μιας λογομαχίας ἐγερθείσης κατὰ των ἡμετέρων μο-
ναχῶν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, τὸ ὅποιον θέλουσιν ὀλοτελῶς
νὰ οἰκαιοποιηθῶσι, μετέστρεψαν τὴν προσοχὴν των εἰς
τὸ νὰ ἀποσπάσωσι καὶ νὰ ἀφαιρέσωσι τὸν ἀστέρα, καὶ
νὰ ῥίψωσι τὴν κατηγορίαν τῆς κλοπῆς εἰς ἡμᾶς. Ἡ-
μεῖς οἶδαμεν, λέγει, ἀνακηρυττομένους τοὺς Γραικοὺς
καὶ ἐκ στόματος αὐτῶν τῶν Σουλτάνων (δια τῶν ὀ-
ρισμῶν) συκοφάντας, κλέπτας, ψευδογράφους, οἱ δὲ
φράγχοι οὐδέποτε ἐχαρακτηρίσθησαν με τοιαύτην ἀτί-

μωσιν· μήπως δὲν ἤξεύρομεν, ὅτι ὁ κλαπεῖς ἀστὴρ μετεκομίσθη παρ' αὐτῶν πομπικῶς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σάββα; δὲν βεβαιοῦται τάχα ἡ μαρτυρία τοῦ Ζαρίφ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰπόντος πρὸς ἡμᾶς. Ἐγὼ εὗρισκον ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀστέρα, ἐὰν ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας, δὲν ἀνεμιγνύετο ὑπεύθυνος, διότι καίτοι γνωρίζων τοὺς κλέπτας, οὔτε τοὺς συνέλαβεν, οὔτε τοὺς ἐπαίδευσε. Λέγει καὶ περὶ τοῦ Μουλά τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι προέτεινε τὸ νὰ τελειώσῃ τὴν περὶ τοῦ ἀστέρος ὑπόθεσιν πρὸς ὄφελος ἡμῶν, ἀλλ' ἐζήτησε χρημάτων ποσότητα, καὶ ὅτι ὡς δύσφημος ἡ τοιαύτη πρότασις ἀπερρίφθη. Ἡ δὲ Πόρτα ἀμφιβάλλει ἔτι περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν Καθολικῶν, ζητεῖ συμβιβασμὸν, διατὶ δὲν ἐπιτάττει τὴν ἐπιστροφὴν, διὰ νὰ γίνῃ ἀρχὴ τῶν ὧν ἄλλων ἐκζητοῦμεν δικαίων, ἢ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσῃ πάλιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν;

Χθὲς ἀκόμῃ ἐνδον τοῦ Ναοῦ τῆς Βηθλεὲμ Γραικοὶ προσκυνηταὶ ἔχοντες προπορευομένους τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν, προσέβαλον μετὰ ροπάλων τοὺς λιτανεύοντας Ἱερεῖς ἡμῶν, ἓνα τούτων ἐπλήγωσαν, ἐχύθη αἷμα, διεκόπη ἡ λιτανεία, καὶ ἡ φυγὴ διέσωσε τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τὰς πληγὰς. Ὁ εἰς τὸ μοναστήριον ἐκεῖ κατοικῶν Ἐπίσκοπος Γραικὸς ἐνοχοποιεῖται ὡς διεγείρας τὴν ἐπίθε-

σιν ταύτην. Ἄνευ μιᾶς παραδειγματικῆς παιδείας, τὸ κακὸν ἄνευ τιμωρίας αὐξάνον, θέλει ἀναγκάσει τοὺς Καθολικοὺς καλογήρους νὰ παραχωρήσουν τὸν τόπον πρὸς τοὺς διώκτας. Ἡ εὐταξία, ἡ ἡσυχία δὲν θέλει ἀποκατασταθῇ, καὶ τὸ δικαίωμα καὶ αὐτὴ ἡ τιμὴ τῶν Καθολικῶν δὲν θέλει ἱκανοποιηθῇ, εἰμὴ ὅταν αὐτοὶ ἀναλάβωσιν ἀνελλιπῶς τὰς νομίμους αὐτῶν κτήσεις.

Ἀπάντησις.

Ἴδου ὁ Λιβelloγράφος, ὅσα λέγει κροτοθορυβῶν καὶ περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος, ἀποδίδων καὶ ταύτην τὴν κατηγορίαν πρὸς τοὺς Γραικοὺς· ἀλλ' αὐτὸς ὁ συκοφαντήσας τὸν Πατριάρχην, ὡς διεγείραντα τοὺς Γιανιτσάρους εἰς ἀποστασίαν, περιορίσαντας τοὺς Πρέσβεις καὶ κρεμάσαντας Δραγομάνους, ὁ πλάσας, ἀντιστρόφως, τοὺς Γραικοὺς ἐπαναστάντας κατὰ τῶν φραγκισκάνων τὴν νύκτα τῶν Βαίων εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἀναιδῶς ψευδολογῶν, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐπυρπόλησαν τὸν Ναὸν, τὸ Σέβας αὐτὸ τῶν Χριστιανῶν ὅλων, οὗτος αὐτὸς καὶ περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος παραμορφῶν παραλόγως τὰ συμβάντα, παρερμηνεύων κα-

κοθύλως τὰ γεγονότα, διαστρεβλοῖ δολίως τὴν ἀλήθειαν, ἀρνούμενος, ὅτι καὶ ψευδολογῶν, ἵνα κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν καὶ συνέταξε τὸν λοῖδορον Λίβελλόν του. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὥς ἐξῆς ἡ μαρτυρουμένη παρ' ὅλης τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλήθεια.

Κατ' ἐκούσιον γνώμην, διότι παρεχώρησαν οἱ Γραικοὶ τὸ ἐν Βηθλεέμ. ἐπὶ τῆς μικρᾶς σιδηρᾶς πύλης δικαίωμα αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους κατὰ τὸ 1846 ἔτος, ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν οἱ φραγκοπατέρες νὰ παρενοχλῶσι τοὺς Γραικοὺς Πατέρας ἀλλεπαλλήλως ποτὲ μὲν διὰ τοῦτο, ποτὲ δὲ δι' ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀποτυχόντες, ἤρξαντο δι' ἀναγκαστικῶν μέσων νὰ ἐπιτύχωσι τῶν ὧν ἐβούλοντο· διὸ καὶ ἤρξαντο νὰ σκάπτωσιν εἰς τὸ ἐν Βηθλεέμ ἴδιον νεκροταφεῖον· σκάπτοντες δὲ προεχώρησαν εἰς τὸ συνορεῦον τῶν Γραικῶν νεκροταφεῖον, τὸ ὑψηλότερον τοῦ τῶν φράγκων δύο σχεδὸν πήχεις, καὶ ὑπέσκαψαν εἰς αὐτὸ πρὸς μεσημβρίαν ἕως ὁκτῶ πήχεων κατὰ μῆκος, καὶ ἔπεσε μὲν ἡ ἄνω τοῦ τῶν Γραικῶν νεκροταφεῖου ἐπιφάνεια εἰς τὸ ὑποσκαφθὲν μέρος, κατέπεσε δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ἐκεῖσε τῶν Γραικῶν Πανδοχείου. Τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Γραικοὶ πατέρες προσεκλαύθησαν εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχήν· ἐγένετο παρ' αὐτῆς ἐπιθεώρησις τοῦ τόπου, καὶ διετάχθησαν οἱ φραγκοπατέρες, ἵνα παύσωσι καὶ μὴ προχωρήσωσι σκά-

πτόντες, ἕως οὔ ἐπιστρέψῃ ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἐκ τῆς περιοδείας του, ἀλλ' αὐτοὶ ἀδιαφοροῦντες, ἤρξαντο πάλιν διὰ νυκτὸς νὰ ὑποσκάπτωσι, καὶ νὰ κτίζωσι θόλον εἰς τὸ ἀνοιχθὲν χάσμα, ἵν' οὕτως ἔπειτα καὶ κατὰ μικρὸν ὑποσκάπτοντες καὶ προχωροῦντες ὑποκάτω τοῦ Γραικοῦ νεκροταφεῖου, κἀκεῖθεν (ὥς μαρτυρεῖ τὸ ἔργον τῆς τοιαύτης ἀνευ ἀνάγκης βιαίας ἀνασκαφῆς) δι' ἀδήλων σκοτεινῶν ὑπονόμων ὑπείσέλθωσιν ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου Ναοῦ τῆς Βηθλεέμ· εἶπομεν δὲ ἀνωτέρω ὅτι τό τε Προαύλιον τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ αὐτὸς ὁ Ναὸς εἶναι διὰ στοῶν κάτωθεν καὶ διάκενος. Καὶ τοῦτο πράξαντες καὶ παρεισδύσαντες τέλος πάντων εἰς τὸν τοῦ Ναοῦ ὑπόνομον, Κύριος οἶδεν, ὁποῖους πονηροὺς δολίους τρόπους χαλκεύουσι πρὸς τὴν τοῦ Ναοῦ τούτου κατακυρίευσιν. Οἱ Γραικοπατέρες δὲν ἔλειψαν καὶ αὐθις νὰ ἀναγγεῖλωσι τὸ περὶ ἀνασκαφῆς πρὸς τὸν Μουλᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅστις καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Πασᾶ· οὗτος δὲ ἐπιστρέφων ἐκ τῆς περιοδείας παροδικῶς ἀπῆλθεν εἰς Βηθλεέμ· παρευρεθέντων δ' ἐκεῖσε τοῦ τε Μουλᾶ καὶ τῶν προκρίτων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐγένετο ἐπιθεώρησις τοῦ διαφιλονεικουμένου μέρους, ἐγένοντο ῥήσεις καὶ ἀντιρρήσεις ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν, καὶ ἐπὶ τέλους διετάχθησαν οἱ φραγκοπατέρες νὰ πληρώσωσι καὶ νὰ ἐξισάσωσι τὸ χάσμα ἐκεῖνο, ἀνακτίσωσι

δὲ καὶ τὴν πεσοῦσαν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Γραικοῦ Πανδοχείου· ἀλλ' οἱ δυτικοὶ μοναχοὶ αὐτοὶ οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐμηχανήσαντο ἕτερον τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν βουλευμάτων αὐτῶν.

Κατὰ τὴν 19/31 Ὀκτωβρίου 1847, πρὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἐν Βηθλεέμ γραικικοῦ μοναστηρίου ὁ ἐκεῖσε διατρίβων Μητροπολίτης Βηθλεέμ μετὰ τοῦ ἱατροῦ Γραικοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ Γραικικοῦ μοναστηρίου κάτω εἰς τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως πρὸς προσκύνησιν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπῆλθον εἰς τὸν μεγάλον Ναὸν παρατηροῦντες τὴν ἀρχαιότητα· ἐκ δὲ τούτου ἀπῆλθον εἰς τὰ νεκροταφεῖα πρὸς περιέργειαν· ἰστάμενοι δὲ ἀμφοτέρωθεν ἐκεῖσε βλέπουσιν ἀνοιγομένην τὴν πλησίον θύραν τοῦ φραγκομοναστηρίου, καὶ ἐξερχόμενους τὸν τε φραγκοηγούμενον καὶ λοιποὺς συμφράτορας μετὰ ξύλων καὶ ῥοπάλων, καὶ ὁρμῶντας κατ' αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἀρπάσαντες ὤθησαν ἐκεῖθεν. Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἱατροῦ, διὰ τί ἐξωθεῖτε ἡμᾶς βιαίως καὶ μετὰ ὕβρεων; αὐτοὶ θυμῷ κυριευθέντες ἤρξαντο νὰ τύπτωσι τὸν Μητροπολίτην διὰ τῶν ῥοπάλων κατὰ τῶν ὠμοπλατῶν καὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φεύγων καὶ λίθοις βαλλόμενος μόλις διέφυγε τὸν θάνατον· εἰσερχόμενος δὲ διὰ τῆς μικρᾶς ῥηθείσης σιδηρᾶς Πύλης, βλέπει τρέχοντας ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Ναοῦ τὸν τε Ἀρ-

μενοηγούμενον καὶ λοιποὺς τῶν Ἀρμενίων, ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν, καὶ μανθάνει, ὅτι καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐδύρῃσαν παρὰ τῶν καλῶν μοναστῶν φραγκοπατέρων καταλείψαντες ἡμιτελῆ τὸν ἑσπερινὸν αὐτῶν· καὶ οὕτως οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ μοναστήριον αὐτῶν, ὁ δὲ Μητροπολίτης Βηθλεέμ ὡσαύτως εἰς τὸ γραικικὸν μοναστήριον.

Ὁ Γραικὸς κανδηλάπτης ἀγνοῶν τὰ περὶ τῶν ξυλοκοπημάτων, ἐπιστάσης τῆς τεταγμένης ὥρας τοῦ ἑσπερινοῦ, ἔκρουσε κατὰ τὸ σῦνηθες τὴν καμπάναν, οἱ δὲ εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον τῆς Βηθλεέμ κάτοικοι χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι προμαθόντες τὰ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου συμβάντα, καὶ ὑπολαβόντες τὸ τῆς καμπάνας κροῦσμα, ὡς ἄλλο τι, συνέτρεξαν πάντες εἰς τὸν μεγάλον Ναόν· ἐν δὲ τούτῳ τῷ θορύβῳ ἐκλάπη ὁ ἀστήρ, ὁ ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Γεννήσεως, (ἐνθα λειτουργοῦσιν ἐξιδιασμένως οἱ ἱερεῖς τῶν Γραικῶν, οἱ δὲ ἱερεῖς τῶν Λατίνων λειτουργοῦσι καὶ αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν παρακείμενην Φάτνην) ἄνωθεν πεπηγώς. Ἀνηγγέλθησαν τὰ συμβάντα ταῦτα τῶν ῥαβδισμάτων εἰς τὸν Πασᾶν, ὅστις ἀποστείλας στρατιώτας ἔφερεν εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν τε Μητροπολίτην, τοὺς φραγκοπατέρας καὶ τοὺς Ἀρμενίους· ἐπαρρησιάσθησαν πρὸς αὐτὸν Γραικοὶ, Ἀρμένιοι καὶ οἱ φραγκισκάνοι, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Γαλλικὸν εἰς Ἱερουσαλήμ Πρόξενον· ἠρωτήθησαν παρὰ τοῦ Πασᾶ οἱ

τε Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι περὶ τῶν συμβάντων, καὶ ἀπεκρίθησαν περὶ τούτου τὰ πρόσφορα· ἐρωτήσας δὲ καὶ τοὺς φρατοπατέρας, ἤκουσε παρὰ τοῦ Προξένου τὸ, ὅτι αὐτοὶ εἰσιν ὑπήκοοι Γάλλοι, διὸ καὶ τὴν τούτων διαφορὰν μετὰ τῶν δύο ἄλλων Γενῶν, θέλω κρίνῃ ἐγὼ εἰς τὸ Γαλλικὸν Προξενεῖον· ἀπεκρίθη δὲ ὁ Πασᾶς πρὸς αὐτόν, τὸ, ἐγὼ γνωρίζω Γραικοὺς καὶ Ἀρμενίους ὑπηκόους τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους, ἔχοντας διαφορὰν μετὰ τῶν φραγχοκαλογήρων· ὅθεν ἐγὼ μὲν θέλω κρίνῃ τὴν διαφορὰν, Σὺ δὲ, ἐὰν θέλῃς, παράμενε ὡς ἀκροατὴς, οὐχὶ δὲ ὡς κριτὴς· ὁ δὲ Πρόξενος ὀργισθεὶς ἀνεχώρησε· δεδώκασι οὐ καὶ οἱ φραγκισκάνοι ἀναφορὰν εἰς τὸν Πασᾶν ἀναιρετικὴν τῶν ὧν παρέστησαν Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι. Ἐγένετο ἐν Βηθλεὲμ εἴτα παρὰ τε τοῦ ἰδίου Πασᾶ, τοῦ Μουλᾶ καὶ τῶν προὔχόντων Μουσουλμάνων τῆς Ἱερουσαλήμ ἀκριβὲς ἐξέτασις περὶ τῶν συμβάντων· εἰπώθησαν λόγοι πολλοὶ παρὰ τῶν διαφερομένων· ἐλήφθησαν τέλος καὶ αἱ τῶν τριῶν κανδηλαπτῶν τῶν τριῶν Ἑθνῶν μαρτυρίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἐφάνη, ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τῶν συντρεξάντων Βηθλεεμιτῶν εἰς τὸν Ναὸν, καὶ τοῦ θορύβου, εὐρέθησαν δι' ὀλίγας σιγμὰς ἢ τε βόρειος καὶ νότιος τοῦ ἁγίου Σπηλαίου τῶν θυρῶν κεκλεισμέναι· ἐκ δὲ τούτου ὑπονοεῖται, ὅτι οἱ φράγχοι μοναχοὶ εἰσελθόντες διὰ τῆς ὑποκάτω ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν διευθυνομένης ἰδίας

αὐτῶν ὑπογείου σκοτεινῆς διόδου καὶ δυτικῆς Πύλης εἰς τὸ ἅγιον Σπήλαιον, ἔκλεισαν τὴν βόρειον καὶ νότιον τοῦ Σπηλαίου Πύλην, καὶ ἀποσπάσαντες τὸν ἀστέρα τῶν Γραικῶν ἀφεῖλον αὐτόν, ἀνοίξαντες δὲ πάλιν τὰς θύρας ἐγένοντο ἄφαντοι διὰ τῆς ῥηθείσης ὑπογείου σκοτεινῆς δυτικῆς αὐτῶν θύρας. Προσετάξατο δὲ πάλιν ὁ Πασᾶς διὰ νὰ σκεπάσῃ τὸ ὃ ἤνοιξαν χάσμα ὑποσκάπτοντες, καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν πεσοῦσαν πλευρὰν τοῦ Πανδοχείου.

Παραλληλιζόντες τὰ ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ ἐνὸς μέρους καὶ τοῦ ἄλλου ἐσκεμμένως, ἐξάγομεν τὰς ἐπομένους ἐπικρίσεις. Ὁ ἀστὴρ δὲν δύναται νὰ ᾔῃ τῶν Λατίνων μοναχῶν, διότι ὁ τόπος τῆς Γεννήσεως ὑπάρχει ἐξειδιασμένος τῶν Γραικῶν, ὅπου καὶ λειτουργοῦσιν· οἱ δὲ δυτικοὶ ἔχουσι τὴν πλησίον Φάτνην ἐξειδιασμένην, ὅπου λειτουργοῦσιν· οὐδέποτε οἱ Γραικοὶ ἤθελον ἀφήσει ἄνωθεν ἐπὶ τοῦ ἐξουσιαζομένου παρ' αὐτῶν τούτου μέρους τῆς Γεννήσεως τοιοῦτον Λατινικὸν ὑπόμνημα, καὶ οὕτως, ἕνεκα τούτου, νὰ ἔχῃσι πράγματα ἀκαταπαύστων λογομαχιῶν μετὰ τῶν δυτικοφρατόρων, ὅτι ὡς ὁ ἀστὴρ, οὕτω καὶ τὸ μέρος, ἐπὶ τὸ ὅποιον αὐτὸς κεκάρφεται εἶναι αὐτῶν ἴδιον, ὡς καὶ ὁ Λιβελλογράφος αὐτὸς μαρτυρεῖ τοῦτο λέγων. Πρώτη φροντίς Γραικῶν ὑπάρχει νὰ ἐξα-

λείψωσι τὰς Λατινικὰς ἐπιγραφὰς, καὶ νὰ ἀντιθέτωσι τὰς τῆς ἰδίας αὐτῶν γλῶσσης.

Ἡ ἐγερθεῖσα εἰς τὸ νεκροταφεῖον λογομαχία δὲν συνέβη, ὥς ἐκθέτει αὐτὸς, διὰ τὴν οἰκαιοποίησιν δῆθεν παρὰ Γραικῶν τοῦ τῶν φραγκισκάνων νεκροταφείου, διότι καθὼς ἐκεῖνοι, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἔχουσι τὰ αὐτῶν ἴδια νεκροταφεῖα· ἀλλὰ συνέβη διὰ τὴν ἣν ἐπεχειρίσθησαν οἱ φραγκοπατέρες, αὐτοὶ οὔδασιν διὰ ποίους κρυφίους σκοποὺς, δι' οὓς συνεικάζουσιν οἱ Γραικοί, ἢ δι' ἄλλους, ἀνάσκαψιν τὴν προχωρήσασαν ἕως ὑποκάτω τοῦ νεκροταφείου τῶν Γραικῶν, καὶ κατεδαφίσασαν τὴν πλευρὰν τοῦ ἐκεῖσε Γραικικοῦ Πανδοχείου. Περὶ οὗ ὑποσκαψίματος καὶ τῆς ζημίας, μετὰ τὴν γενομένην ἐπιθεώρησιν δις ἐπιτοπίως παρὰ τῆς ἐξουσίας, προσέταξεν ὁ Πασᾶς ἐπαναληπτικῶς τοῖς φράτορσι νὰ γεμίσωσι τὸ ἀνοιχθὲν χάος, καὶ νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὴν πεσοῦσαν πλευρὰν τοῦ Πανδοχείου.

Ὁ σοφιστευόμενος ἀείποτε Λιβέλλογράφος, καὶ ἀγωνιζόμενος παντοίοις λόγων τρόποις, ὅσας παρατόλμους βιαίας πράξεις νὰ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῶν μόνων ἡσυχῶν καὶ ἀνεγκλήτων φραγκοκαλογήρων, καὶ νὰ προστρίψῃ ταύτας πρὸς μόνους τοὺς ἀνησύχους καὶ ἐγκληματίας Γραικοὺς, οὕτως ἀντιστρέφων καὶ τὰ συμβάντα πρὸ τριῶν χρόνων ἐν Βηθλεέμ ψευδολογῶν λέγει ὅτι οἱ προσκυνη-

ταὶ Γραικοὶ ἔχοντες (ὡς πομπικότερον) ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν, ἐπέπεσον ἔνδον τοῦ μεγάλου Ναοῦ ἐπὶ τοὺς Λατίνους ἱερεῖς τραυματίσαντες αὐτοὺς μέχρις αἵματος. Ἀλλὰ διὰ τί δολιεύσαι τὴν ἀλήθειαν, τὴν μαρτυρουμένην παρ' ὅλης τῆς Βηθλεέμ, μεταπλάττων τὸ πρωτογενέστερον συμβάν ὡς ἐπιγενέστερον, ἀποδίδων εἰς Γραικοὺς ἔφοδον καὶ ἐπίθεσιν κατὰ φραγκισκάνων ἀνύπαρκτον, καὶ σιωπῶν τὴν πρώτην ὑπαρκτικὴν καὶ ἀληθῆ, τὴν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Βηθλεέμ ὑπὸ τῶν ἐφορμησάντων καὶ ἐπιπεσόντων ἐπ' αὐτόν, (ἐπ' αἰτία, διότι παρετῆρει τὰς ἐν τῷ Νεκροταφείῳ ἀνασκάψεις), ὡς ἐπὶ ληστὴν μετὰ ῥοπάλων καὶ ξύλων, οἵτινες πλήξαντες αὐτόν, καὶ φεύγοντα λίθοις ἔβαλλον οἱ πολυτάραχοι αὐτοὶ ῥοπαλομάχοι δυτικοὶ φράτορες; Καὶ ὡς τοῦτου μὴ ἐξαρκοῦντος, διαβάλλει ἔτι αὐτόν καὶ τοὶ ἀσθενοῦντα ὑπὸ τῶν ραβδισμῶν, ὡς διεγείραντα καὶ τὴν ἐν τῷ Ναῷ στάσιν, ἐν ᾧ οἱ Βηθλεεμίται ιδέαν ἔχοντες τῆς γενομένης κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐφορμήσεως, ἀκούσαντες τὸν τῆς καμπάνας ἦχον, καὶ ὑπολαβόντες νεώτερόν τινα τάραχον διαμάχης, ἔδραμον εἰς τὸν Ναὸν ἄθροοι. Τούτους δὲ ὑπὸ κακοβούλου διαθέσεως μεταπλάττων εἰς Γραικοὺς προσκυνητὰς ἀντιστρόφως, ἄνευ αἰσχύνης ζητεῖ καὶ τὴν τοῦ παθόντος Μητροπολίτου παραδειγματικὴν παιδείαν.

Οὐδέποτε οἱ τῶν Ὀθωμανῶν περικλεεῖς Αὐτοκράτορες

εἰς τὰ περὶ τῶν ἁγίων τόπων ἐν Ἱερουσαλὴμ προσκυνήματα ὑψηλὰ αὐτῶν ἐγγράφα ἐπωνόμασαν, ὡς ὁ Λιβελλογράφος διαβάλλει, τοὺς Γραικοὺς συκοφάντας, κλέπτας καὶ πλαστογράφους, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἰς ταῦτα τὰ ἱερὰ Αὐτόγραφα ἀνακηρύττεται ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπάτη τῶν φραγκισκάνων, δι' ἧς ἔλαβόν τινα ὑπὲρ αὐτῶν θεσπίσματα, λέγοντες αὐτοὺς ἀνυποτάκτους τῶν Βασιλικῶν ὁρισμῶν καὶ ζητοῦντας νὰ οἰκαιοποιηθῶσι καὶ νὰ ἐξιδιασθῶσι τὰ μερικὰ μέρη τῶν Προσκυνημάτων, τὰ ὅποια παρεχωρήθησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς φραγκοκαλογήρους κατ' ἔλεος καὶ χάριν εἰς τὸ νὰ προσκυνῶσι, καὶ νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των. Τὰ ἔνδον καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ (οὕτω καὶ ὁ ἀείμνηστος Σουλτάν Μαχμούτ ὁ Β. 1232 χιςζρέ, καθὼς καὶ οἱ ἑνδοξοὶ αὐτοῦ Πρόγονοι, οὕτως ἐπίσης ἀποφαίνεται) εἶναι κτήματα τῆς τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατορίας, ὡς διὰ ξίφους κατακτηθέντα· διὸ καὶ εἰς χρῆσιν μόνην ἐδόθησαν εἰς τοὺς μουσαφίριδες φραγκοκαλογήρους, καὶ οὐδέποτε εἰς ἰδιοκτησίαν καὶ κυριότητα.

Ἀναφέρει ἔτι ὁ φυλλαδιογράφος καὶ τοὺς οὗς εἶπε λόγους ὁ Ζαρίφ Πασᾶς. « Ἐγὼ εὗρισκον ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀστέρα, ἐάν, (πολιτικῶς φερόμενος) ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας δὲν ἀνεμιγνύετο ». Λόγοι ἀφηρημένοι, διχονοηματικοὶ καὶ ἀμφίβολοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται, ὅτι δὲν

ἠθέλησε, διὰ τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Προξένου, νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐάν ᾔηναι ἀληθές, ὅτι ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Μουλᾶς προέτεινε τὸ πέρας ταύτης τῆς ὑποθέσεως πρὸς ὄφελος τῶν φραγκισκάνων, δὲν ἔπρεπεν ἄρα νὰ φειδολογηθῶσι πρὸς φανέρωσιν τῆς κλοπῆς τοῦ ἀστέρος, περὶ οὗ τοσοῦτον θορυβοῦσι φωνάζοντες ἤδη καὶ ἐκζητοῦντες παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης τὴν τούτου ἐπιστροφὴν, κατὰ προσταγὴν ὅμως αὐτῆς, διὰ νὰ γίνῃ ἀρχὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐκζητοῦσι δῆθεν δικαίων.

Ἀπάντησις.

Πονηρὸς μὲν ὁ σκοπὸς τῆς κλοπῆς, πανουργοτέρα δὲ ἡ παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης ἐκζητουμένη, διὰ τοσοῦτων προτρεπτικῶν λόγων, ἐπιταγὴ πρὸς ἀποκατάστασιν αὐθις ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ ἀστέρος· διπλὴν γὰρ δολίαν μετέρχονται καὶ ὁ Λιβελλογράφος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μοναχοφράτορες, καὶ τοὶ καλῶς εἰδότες τὸν ἀστέρα, τὸν ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἄνωθεν τῆς Γεννήσεως πεπηγότα, εἰς αὐτοὺς τελείως μὴ ἀνήκοντα ἀλλ' ἐπεβουλεύθησαν τὴν τούτου ἀφαίρεσιν

ἐπὶ τοῦ συμβάντος ῥηθέντος θορύβου, διὰ νὰ ὑψώσωσι φωνὰς ἐκζητοῦντες αὐτὸν ὡς κτῆμα δῆθεν ἴδιον· καὶ ἐὰν δι' ἐπινεύσεως Σουλτανικῆς τύχῳσι τοῦ νὰ βάλωσιν αὐτοὶ ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἀστέρα ἴδιον, τότε δὴ διαταράττοντες τὴν ἡσυχίαν Γραικῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἀρμενίων, θέλουσιν ἐμμένῃ φορτικώτερον, καὶ φωνοῤῥαγῇ βαρύτερον, ἵνα μετὰσχῳσιν ὡς ιδιοκτησίαν καὶ αὐτὸν τὸν τόπον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἐπίσης Προσκυνήματα, ὡς ὁ φυλλαδιογράφος φανερὰ τοῦτο λέγει· ὅτι γενομένης ἐκ τοῦ ἀστέρος τῆς ἀρχῆς, θέλουν ἐκζητήσῃ καὶ ἄλλα δίκαια, καὶ ὅτι ἡ εὐταξία καὶ ἡ εἰρήνη τότε θέλει ἀποκατασταθῇ (τουτέστι τὸ νὰ παύσωσιν ἐπηρεάζοντες διὰ τῶν ζητημάτων αὐτῶν τὴν ὑψηλὴν Πύλιν), ὅταν αὐτοὶ εἰσέλθωσιν ὁλοκλήρως εἰς τὰς νομίμους (τάχα) αὐτῶν ιδιοκτησίας.

Ἴδου οἱ μέτοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὑφαίνεται ὁ ἱστός τῆς τοῦ ἀστέρος πονηρᾶς ἀφαιρέσεως, καὶ τοῦ τοσοῦτου δι' ἐκδόσεως Λιβέλλου, πατάγου τῶν κραυγῶν!!!

Ἐπισφραγίζων δὲ αὐτὸς τὴν περὶ τοῦ ἀστέρος ζήτησιν ἐπάγει. Ἡ διοίκησις ἐδήμευσε πρὸς ὄφελος αὐτῆς τὰ μοναστήρια τῆς τε ἁγίας Σιών (τοῦ μνήματος τοῦ Προφήτου Δαβὶδ) καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τοῦ Ἐλαιῶνος, μετατρέπουσα ταῦτα εἰς Τζαμιά, δὲν ὀφείλει ἄρα τὴν πρὸς ἀποζημιώσιν ἐξίσωσιν;

Ἀπάντησις.

Καὶ τὰ δύο ταῦτα μοναστήρια, καὶ πρὸ τῆς σταυροφορίας, καὶ ἐπὶ Σαλλαχιδίν, καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μαμλούκων, οὐδέποτε ἦσαν τῶν Λατίνων. Ζήτησον καὶ διέλθε, Κ. Βορέ, τὸ ἱερὸν Χάττι-Σσερίφ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ Σουλτάν Σελήμ τοῦ Α'. ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου, καὶ μάθε ἐξ αὐτῶν, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε ἔνδον καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς ἁγίας Πόλεως κειμένοις Προσκυνήμασι, καὶ τὰ ῥηθέντα ἀμφοτέρω κατεῖχοντο ὑπὸ Γραικῶν, καὶ πάλιν εἰς αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ νομίμως Αὐτοκρατορικῶς ἐπεκυρώθησαν. Ὅθεν παῦσον Σὺ τε καὶ οἱ δυτικοφράτορες θορυβοῦντες, καὶ ἐκζητοῦντες ἀποζημιώσεις καὶ ἐξισώσεις διὰ πράγματα μηδαμῶς ὑμῖν οὐδέποτε ἀνήκοντα.

Ἰκανὰ ἐρρέθησαν πρὸς ἀπάντησιν τῶν τοῦ Λιβέλλου γραφῶν σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ καλογηρικῶν δικαιωμάτων· δικαιώματα, θεμέλιον ἄλλο μὴ ἔχοντα, εἰμὴ τὸν δόλον καὶ τὴν ἀπάτην, καὶ τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις εὐκαιρίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἤξευρον πάντοτε πῶς νὰ ὠφεληθῶσιν. Ἦδη δὲ οἱ τρόποι αὐτῶν, ἔνεκα τῆς συγισταμένης γνωστῆς ῥηθείσης Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ἐ-

ταιρείας, ὧν ἡ Ἰησουϊτικὴ σπουδὴ καὶ φροντίς ἵνα τρῶ-
ποις παντοίοις καὶ μηχαναῖς ἀπάσαις φυτεύσῃ εἰς τὰς
Ἀνατολὰς τὰ Παπικὰ δόγματα μετήλλαξαν μορφήν,
φωνὴν δημοσίως ἄραντες αὐτοὶ ὑπὲρ δικαιωμάτων δῆθεν
καὶ ιδιοκτησίας, διὰ τοῦ οὗ ὁ Κ. Εὐγένιος Βορέ καὶ συ-
νήγορος αὐτῶν εἰς τύπον ἐξέδωκεν φέτος βιβλιαρίου του,
ἐπισωρεύων εἰς αὐτὸ συκοφαντίας καὶ ὑβρεῖς ἀδίκους κα-
τὰ Γραικῶν, καὶ τὸν φέτος ἐκδόθη καὶ ἄλλος βιβλ.
Πρὸς τί ἄρα ἢ φάρὰ τοσαύτων σοφιστικῶν ἐπιχειρη-
μάτων; πρὸς τί ἢ σωρεία τοσούτων καὶ κατὰ ἀναχρονι-
σμόν καὶ κατ'ὀνομασίαν ἀτάκτων, παρεγγράπτων καὶ ὑ-
ποδοκιμαίων Μωμελούκιδων ἐπιταγῶν; πρὸς τί ὁ ἀριθμὸς
τῶν Σουλτάνων Ὀθωμανῶν ὀρισμῶν, ἐν ᾧ οἱ πρὸς τοὺς
Γραικοὺς δοθέντες εἰσὶ καὶ περισσότεροι καὶ ὀριστικώτε-
ροι, βαῶντες τὰ θεκταῖα αὐτῶν, καὶ κατ'ἐξοχὴν ὁ τοῦ
Σουλτάν Σελήμ Α'. ὃς τις δ' εἶδεν ἄλλους τὴν Ἱερουσαλὴμ
κατεχόμενον ὑπὸ Γραικῶν, τοῦτο καὶ ἐκύρωσε; πρὸς τί
τέλος ἢ προσότης ἐμπαθὴς παρὰ φρόνησιν πρὸς διαβολὰς
πικρὰς καὶ ὑβρεῖς αἰσχυρὰς, μὲντες ἀπὸ δεικνύουσι μισαλ-
λόθησιν πᾶν Σωγγραφέα τοῦ Πάπας καὶ φανησιώδη
μερολήπτην; Βέβαια ὅλη αὐτὴν ἡ ἀγκυλώσις σπιῶν καὶ
λάγων καὶ δεικνύει, ὅτι τοσοῦτον μέγας αὐτὸς περὶ τοῦ ζη-
τήματος κροτοθύρουτος, εἰς τοῦτον μόνον τὸν σκοπὸν, πᾶ-
ν λέγομεν, ἀποτείνεται, εἰς τὸ νὰ διαταράξῃ τὰ τῆς

Εὐρώπης πνεύματα, περιγράφων τοὺς Γραικοὺς ὡς δο-
λίους καὶ ψεύστας, πλαστογράφους καὶ ἄρπαγας τῶν
ιερῶν τόπων, νὰ ὑπεκκαύσῃ διὰ τοιούτων ἀδίκων πικρῶν
κατηγοριῶν καὶ συκοφαντιῶν κατ' αὐτῶν, ὡς μὴ δυνα-
μένων νὰ ἔχωσι καὶ διὰ τὸ φρόνημά των μετοχὴν τινα,
μετὰ Φώτιον, εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους τόπους, καὶ νὰ
ὑπερεθίσῃ τοιουτοτρόπως τὰ σοφὰ, συνετὰ καὶ κατ' ὀρθὴν
κρίσιν ἀνεκτικὰ τῶν Καθολικορωμάνων Κράτη εἰς διπλω-
ματικὸν πόλεμον, πρὸς ἀφαίρεσιν καὶ τῶν εἰς τὴν κατο-
χὴν εἰσέτι τῶν Γραικῶν ἁγίων τόπων, καὶ παραχώρησιν
καὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς φραγκισκάνους, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ
τοῦ Θεοῦ λειτουργοὶ εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους,
εἰς τε τὸν Πανάγιον Τάφον, εἰς τὸν Γολγοθᾶν, εἰς τὴν
Ἀποκαθήλωσιν, εἰς τὸ κατὰ Γεθσημανῆ Σπήλαιον, ὅπου
ὁ Χριστὸς πρὸ τοῦ νὰ παραδοθῇ προσευχήθη, εἰς τὸ
τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ ἐν Βηθλεὲμ
Σπήλαιον, καὶ ἰδίως εἰς Ναζαρέτ καὶ εἰς τὴν Ὀρεινὴν,
ὅπου ἐγεννήθη ὁ Πρόδρομος, ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ λει-
τουργοῦσι καὶ ἐκτελοῦσιν ὅλας τὰς τάξεις καὶ τὰ τῆς
θρησκείας ἔθιμα, ὡς εἰς ἴδια αὐτῶν ἱερὰ καταγώγια· ἀλλ'
ἅπληστοι ὄντες, τί τούτου ἔτι περισσότερον, ὁ οἱ Γραι-
κοὶ ἔχουσι, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔχουσι, ζητοῦσι; δῆλον τὴν ἐφ'
ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους τελείαν αὐτῶν κυριότητα, ἐν

πνεύματι θορύβων καὶ ταραχῶν καὶ ἐχθρικῆς κατὰ Γραικῶν, ὡς Σχισματικῶν, ὁρμῆς καὶ μάχης.

Ἄλλὰ τὰ χριστιανικὰ αὐτὰ Κράτη, τὰ καλλυνόμενα μὲ τὴν ἐπιείκειαν καὶ συμπάθειαν, μὲ τὴν ἀνεξικακίαν καὶ ἀνοχήν, μὲ τὴν εὐθυδικίαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ μὲ τὴν κατ' εὐλογίαν ὀρθὴν κρίσιν, θέλουν ἄρα εὐδοκήσει, ὥστε οἱ Ἀνατολικοὶ Χριστιανοὶ Γραικοί, οἱ διὰ τοσούτων πολλῶν αἰώνων κάτοχοι τῶν ἀγίων τόπων, νὰ στερηθῶσι πᾶν δικαίωμα αὐτῶν;

Τὰ μὲν διάφορα περὶ θρησκείας φρονήματα δύνανται ποτὲ νὰ παύσωσι, τὸ δὲ δικαίωμα ἑνὸς Ἐθνους εἶναι ἀκατάλυτον, εἶναι αἰώνιον· ἀλλ' ἐλπίζομεν, τὴν κατὰ τὰς προτροπὰς τοῦ Κ. Βορέ ἐπίμονον ἔνστασιν τῶν μοναχοφρατόρων θέλει τέως ὑπερνικήσει τὸ φιλοδίκαιον καὶ φιλάνθρωπον, τὸ ὁποῖον ὅτι εἶναι ἔργον παντὸς εὐσεβοῦς Καθολικοῦ Ἀρχοντος ἅπαντες ὁμολογοῦσι. Quod Principi orthodoxo catholico vere pio incumbere omnes fatentur.»

Ὁ Λιβελλογράφος, ἐκτὸς τοῦ οὗ ἀνακαλεῖ πολιτικοῦ πνεύματος τῶν σταυροφόρων, πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν εἰς χεῖρας ἔτι Γραικῶν προσκυνημάτων, καὶ προτείνων ἔτι, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς περὶ Λατινογραικῶν διαφορᾶς ταχείας διαδικασίας, τοὺς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας σὺ-

λους, τελευταῖον αὐτὸς ἐπισφραγίζων τὸν Λίβελλον αὐτοῦ, ἐπάγει ὡς ἐπίμετρον, μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ τραχύτητος, καὶ τὰ ἀπειλητικὰ ὡσαύτως ταῦτα. Ὁ Καθολικισμὸς συνιστάμενος εἰς 300 ἑκατομμύρια ⁽¹⁾, ἀναμφιβόλως θέλει κερδίσει. Κατὰ δὲ ταύτης τῆς ἀπειλῆς οὐδὲν ἄλλο οἱ μεθ' ὅσης δυνατῆς πραότητος καὶ ἀνεξικακίας ἐν ταύτῃ τῇ Ἀπαντήσει ἐκθέσαντες τὰ δίκαια αὐτῶν, ἀντιπροβάλλουσι διὰ βραχέων, εἰ μὴ τὸ τοῦ Προφήτου Δαβίδ. «Οὔτοι ἐν ἄρμασι, καὶ οὔτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ, ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν».

(1) Κατὰ τὸν τῶν νεωτέρων Γεωγράφων ἀκριβέστερον ἀναλογισμὸν περὶ τῶν τῆς Γῆς κατοίκων, κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν περὶ Πίστεως δοξασίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν Καθολικορωμάνων δὲν ὑπέρκειται τῶν ἑκατὸν εἰκοσιεννέα ἑκατομμυρίων.

Μετάφρασις συνοπτική τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ
Β'. Πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δοθέντος
τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Ἀθανασίῳ

Τὸ Βασιλικὸν ἐπ' αὐτῷ Αὐτόγραφον ἦτοι Χάτι σερίφ,
ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ Ὑψηλοῦ μου Ὁ-
ρισμοῦ ἐνεργείσθω· Ὅστις δὲ θέλει νὰ
ἀναιρέσῃ τὸ εὐλογημένον, εὐτυχές καὶ
ἰσχυρόν μου τοῦτο Χάτι, ἔσω ὑπεύθυνος
τῷ τοῦ Θεοῦ ἀναθέματι.

Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ μὲ τὴν βοή-
θειαν τοῦ Τιμίου αὐτοῦ Προφήτου ἀλωθείσης τῆς Κων-
σταντινουπόλεως, ἦλθον εἰς τὴν εὐτυχεσάτην μου Αὐλὴν
ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ τόπους ἐλτζήδες, συγχαίροντές
μοι ἀπὸ μέρους τῶν Σάχιδων καὶ Κράλιδων δι' ἀναφο-
ρῶν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀλώσει. Ἐλθὼν δὲ μετὰ τῶν καλο-
γήρων του καὶ ὁ εἰς Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχης ἡδὴ τῶν
Ῥωμαίων Ἀθανάσιος, ἐνεφάνισεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν μου
Αὐλὴν τὰ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἱερὰ θεσπίσματα καὶ αὐ-
τόγραφα τοῦ τε ὑπερεντίμου Ἀποστόλου, καὶ τοῦ Ὁμερ
Χατάπ, καὶ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, καὶ ἐξητή-
σατο, ἵνα κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονὸς αὐτοῖς ἔλεος, ἔχωσι

πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν τῶν τὸν ἐντὸς τῆς
Ἱερουσαλὴμ ὄντα Καμαρέ, καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπε-
ριεχόμενα Προσκυνήματα, καὶ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν
τοῦ Ζεβεδαίου μοναστήριον τῶν Γκιουρτζίδων, καὶ τὰ
ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὐρισκόμενα προσκυνήματα καὶ
Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεέμ τῆς
γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ Σπή-
λαιον, καὶ τὰ κλειδιά τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τριῶν θυρῶν,
τῆς Μεσημβρινῆς, Δυτικῆς καὶ Ἀρκτικῆς, καὶ τὰ ἐν τῇ
Βηθλεέμ εὐρισκόμενα Χριστιανικὰ γένη, τὰ τῷ Πατριάρ-
χῃ ὑποκείμενα· καὶ ἵνα αὐτοὶ τε καὶ τὰ ἀφιερώματα αὐ-
τῶν ᾧσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ Χαράτζια, Πάτζια, Καφάρια,
καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δοσίματα· κατ' ἐκείνους λοιπὸν
τοὺς ὁρισμοὺς, καὶ κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονὸς πρὸς αὐ-
τοὺς ἔλεος, ἡλέησε καὶ ἡ ἡμετέρα Βασιλεία τούτους, καὶ
διὰ τοῦ παρόντος μου Ὑψηλωνύμου Ὁρισμοῦ ἐπρόσβαξα,
ἵνα οἱ ἐξουσιάζοντες τὰς ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ θαλάσσῃ ὑποκει-
μένας τῇ Βασιλείᾳ μου ἐπαρχίας, ὑπερασπίζωνται τὸν
Πατριάρχην καὶ τοὺς καλογήρους τῆς Ἱερουσαλὴμ, χω-
ρὶς νὰ ἐνοχλῶνται παρ' οὐδενός. Ὅστις δὲ ἀπὸ τῶν ἐξῆς
διαδόχων μου, καὶ ἀπὸ τῶν ὑπερτάτων Βεζυράδων, Οὐ-
λεμάδων καὶ ἐξουσιαστῶν, καὶ δούλων τῆς Βασιλικῆς μου
Αὐλῆς, καὶ ἀπλῶς ἀπὸ τῶν τῆς Μωαμεθανικῆς φυλῆς,
ἢ πρὸς χάριν, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν ἁσπρῶν, θελήσῃ νὰ ἀ-

νατρέψῃ τοὺς πάλαι παρὰ τοῦ Προφήτου, καὶ τοῦ Ὁμερ
Χαττάπ, καὶ παρὰ τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, καὶ
ἤδη παρὰ τῆς ἡμετέρας Βασιλείας δωρηθέντας ἱεροὺς
καὶ ὑψηλοὺς ὀρισμοὺς, νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ὁργὴν τοῦ
Θεοῦ, καὶ τοῦ Προφήτου. Οὕτω γινωσκέτωσαν, καὶ τῷ
ἱερῷ μου σημείῳ εὐπειθῶς ὑποτασσέσθωσαν.

Ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰ μέσα τῆς Σε-
λήνης Σεβάλ. Χισζρέ 862

Μετάφρασις τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτὰν Σελήμ Α', ἀλωτοῦ
τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλήμ, δοθέντος ἐν Ἱερουσ.
τῷ Πατριάρχῃ Δωροθέῳ, Ἀττάλλα Ἀραβιστὶ
λεγομένῳ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον (χάττι σερίφ)
ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὸν ἱερόν μου ὀρισμὸν ἐνεργείσθω·
ὅστις δ' ἂν ἄλλως πράξῃ, ὑποπесάτω
τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ σπάθῃ.

Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, καὶ τοῦ ἠγαπημένου
αὐτοῦ Ἀποστόλου, ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν οἶκον τοῦ
Θεοῦ μου, κατὰ τὴν κέ. τοῦ μηνὸς Σεφέρ, ἐκυρίευσα αὐ-
τήν· ὁ οὖν Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων Ἀττάλλας λεγό-
μενος, ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν καλογήρων καὶ ὑποτε-

λῶν, ἐξητήσατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ
κειμένας Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια, καὶ Προσκυνήματα
ἔχωσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς, ὑπὸ τὴν κυρεό-
τητα καὶ χρῆσιν των, κατὰ τὸν Ἱερόν Ἀκτιναμέν τοῦ
Ὁμερ, καὶ κατὰ τοὺς Ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων
Βασιλέων. Ἐπρόσταξα γοῦν καὶ ἐγὼ μὲ τὸν παρόντα μου
Ἱερόν Ὁρισμὸν, ἵνα ἐξουσιάζῃ τὸ ἀντικρυ τῆς Πύλης
τοῦ Καμαμέ κατὰ μεσημβρίαν κείμενον μαγτεσέλ, μὲ
τὰ ἀρχαῖα δύο μανουάλια καὶ τὰς κανδήλας· τὰ ἄνω καὶ
κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ
λεγομένου τόπου κειμένων, τοῦ τῇ Πατριαρχείᾳ ὑποκει-
μένου· τὰ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἐπτὰ καμαρῶν τῶν κειμέ-
νων ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου· τὸ
μέσον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας· τὸν Τάφον καὶ τὸ κουμ-
πέν μὲ ὅλα τὰ προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμέ ἐν
τῇ Αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρυ τούτων
Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρ-
χείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην, καὶ τὴν
ἀγίαν Θέκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁ-
γίου Εὐθυμίου, τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἀγίου Μη-
χαήλ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τοῦ ἀγίου
Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου, τοῦ ἀγίου Βα-
σιλείου, τοῦ ἀγίου Νικολάου, τοῦ ἀγίου Δημητρίου, τῆς
Δεσποίνης Μαρίας, ἑτέρον Μοναστήριον τοῦ ἀγίου Ἰωάν-

νου, καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκω-
 βον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῶν Γκιουρτζίδων, τὸ Μονα-
 στήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ
 μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν
 φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁσπήτιον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν
 Κάμπον μνημεῖα, τὸ Μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν
 Γκιουρτζήδων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεὼν· τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ
 μετὰ τοὺς ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα,
 τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πεῖτουζάλλα κεί-
 μενον, τὸ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰη-
 σοῦ, καὶ τὰ κλειδιά τῶν δύο θυρῶν τῶν πρὸς Ἄρκτον καὶ
 Μεσημβρίαν, καὶ τὰ περίξ δύο κομμάτια τῶν κήπων,
 καὶ τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των καὶ τὰ εἰς τὰ λοιπὰ
 χωρία ὄντα Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των καὶ τοὺς
 τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζήδες, Χαμπεσίους,
 καὶ Σέρβους, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των, καὶ τοὺς Μη-
 τροπολῖτας, καὶ καλογήρους, καὶ ἵνα παραλαμβάνῃ τὰ
 κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων Μητροπολιτῶν, καὶ ἐπισκό-
 πων καὶ καλογήρων καὶ ἵνα εἰς τὴν Πόρταν τῆς Ἱερου-
 σαλήμ, καὶ εἰς τὸ Ζεμζέμ σουγιού λεγόμενον νερόν καὶ
 εἰς τὸ Ἀράπ καφαρί, καὶ εἰς τὰ σκάλας μὴ πληρόνη κου-
 μέρκια, καὶ μπάτζι, μήτε ὅταν κάμνωσι κέσφια καὶ ἵνα
 ᾧσιν ἐλεύθεροι διόλου ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δασύματα καὶ
 ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ἀπὸ κανέν ἄλλο ἔθνος κατὰ τὸν πα-

ρόντα μου Ἱερὸν Ὅρισμόν, ἀλλ' ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν
 ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων νὰ πρωτεύῃ κατὰ τὸν ἀκ-
 τινάμεν λοιπὸν τοῦ Ὁμερ Χαττάπ, καὶ κατὰ τοὺς ὀρι-
 σμούς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων, οὕτω δέδωκα
 καὶ γὰρ, καὶ μετὰ τὸν παρόντα μου Ἱερὸν Ὅρισμόν ἐπρόσ-
 ταξα, ἵνα γίνηται ἡ ἐνέργεια ἐν τῷ τρόπῳ εἰρηται. Ἐάν δὲ
 μετὰ τὴν σήμερον ἡ οἱ βασιλεύσοντες, ἡ οἱ ὑπέρτιμοι
 Βεζυράδες, ἡ Οὐλεμάδες, ἡ Σουλεχάδες, ἡ Καδῆδες, ἡ
 Βοεμβάδες, ἡ Πεϊτουλμάλιδες καὶ Κασέμιδες, ἡ Σουπα-
 σάδες, ἡ Ζαίμιδες καὶ τιμὰρ σαχαπίδες, ἡ Μουτεφερρί-
 κάδες καὶ Τζαουσάδες, ἡ Σιπαχῆδες καὶ Γενίτζαροι, ἡ οἱ
 λοιποὶ ἀπλῶς ὑπηρεταὶ καὶ δοῦλοι τῆς Αὐλῆς μου θελή-
 σωσι νὰ ἀνατρέψωσι τὸν παρόντα μου Ὅρισμόν, οἱ τοιοῦ-
 τοι ὅποιοι καὶ ἂν ᾧσιν, ἔστωσαν ὑπεύθυνοι εἰς τὴν ὀργὴν
 καὶ εἰς τὰ κολαστήρια τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ. Ἐὼντες δὲ
 εἰς χεῖράς των τὸν Ἱερὸν μου Ὅρισμόν, νὰ δείξωσιν
 εὐπειθειαν.

Ἐγγραφή ἐν ἔτει 923 Χιζρέ ἐν Ἱερουσαλήμ.

Μετάφρασις τοῦ Ὁρισμοῦ τοῦ Καροῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν,
ὃν περ ἐπὶ τῆς στεφηγορίας του δέδωκε τῷ Πα-
τριάρχῃ Γερμανῷ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον (Χάτι Χουμα-
γιούν) ἔχει οὕτω.

» Κατὰ τὸν ἱερόν μου ὀρισμὸν ἐνεργεί-
» σθω· ὁ δὲ θελήσας ἀνατρέψαι αὐτὸν, ὑπο-
» πεσάτω ταῖς τιμωρίαις τοῦ ὑψίστου Θεοῦ,
» καὶ τῇ ὀργῇ τοῦ ὑπερεντίμου Προφήτου ».

Ὁ ἤδη ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικῶν Πατριάρχης τῶν
Ῥωμαίων Γερμανὸς λεγόμενος, ἀνέφερεν εἰς τὴν Αὐλὴν
μου δι' ἀναφορᾶς του, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Πατὴρ μου Σουλτάν
Σελὴμ Χάν, καθ' ὃν καιρὸν ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλὴμ,
μὲ τὸ νὰ παρεστάθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν του μετὰ τῶν
λοιπῶν καλογήρων καὶ βαγιάδων ὁ τότε Πατριάρχης Ἀ-
τάλλας, καὶ ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Κράτους του, ἵνα τὰ
ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὄντα Μοναστήρια καὶ Ἐκ-
κλησίας, καὶ Προσκυνήματα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς
Ἱερουσαλὴμ εὐρισκόμενα, μένωσι πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξου-
σίαν του ὡς καὶ πρότερον, ὁ μακαρίτης Πατὴρ μου κατὰ

τὸν Ἀχτιναμέ τοῦ Ὁμερ, καὶ τῶν πάλαι Βασιλέων τοὺς
ὀρισμοὺς, ἠλέησεν αὐτοὺς καὶ ἐπρόσταξεν, ἵνα ἔχωσιν
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν των τὰ τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς
Μοναστήρια καὶ Προσκυνήματα· τὸ ἀντικρὺ τῆς Πόρτας
τοῦ Καμαμέ, κατὰ μεσημβρίαν κείμενον Μουγτεσέλ μὲ
τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια· τὰς τέσσαρας καμάρας ἀνω-
θεν καὶ κάτωθεν τοῦ Γολγοθᾶ· τὰς ἐπτὰ καμάρας ἀνω-
θεν καὶ κάτωθεν τὰς ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δεσποίνης Μα-
ριάμ λεγομένου· τὸν μεγάλον Ναόν· τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ,
καὶ τὸν κουμπέν αὐτοῦ μ' ὅλα τὰ ἐν τῷ Ναῷ Προσκυνή-
ματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ ἐν τῇ αὐλῇ κειμένας τρεῖς
Ἐκκλησίας· τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰωάν-
νου· τὴν ἐπὶ τῆς σκάλας Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγο-
μένην· τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν· τὰς ἐπὶ
τῶν δύο ὁδῶν καμάρας· τὸ ἀντικρὺ τούτων Μοναστήριον
τῆς ἁγίας Θεῆλης· τὴν Σεϊτανάγχαν· τὸν ἅγιον Εὐθύ-
μιον, τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην, τὸν ἅγιον Μιχαήλ, τὸν
ἅγιον Γεώργιον, τὸ Μοναστήριον τοῦ στύλου (ἢ τῆς κο-
λώνας), τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον μετὰ τοῦ
περιβολίου· τὸν ἅγιον Βασίλειον, τὸν ἅγιον Θεόδωρον,
τὸν ἅγιον Νικόλαον· τὸν ἅγιον Δημήτριον, τὴν Δέσποι-
ναν Μαρίαν· τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ἐτέραν
Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζε-
δεδαίου Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων μετὰ τοῦ κήπου

καὶ ἐλαιῶνος· τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ· τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας· τὸ Ὅρος τῶν ἐλαιῶν· τὴν ἐν τῇ Σιών Ἐκκλησίαν τοῦ Προφήτου Δαβὶδ· τὸ Μοναστήριον τῆς ἐλαίας· τὸ ὁσπῆτιον τοῦ Ἄννα· τὰ ἐν τῷ κάμπῳ νεκροταφεῖα· τὸ Μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων τοῦ Σταυροῦ· τὸ Μοναστήριον τοῦ Συμεὼν κατὰ μόνας, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἑλίου μετὰ τὰ ἀμπέλια χωράφια καὶ ἐλαιῶνάς των· τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα· τὸν ἐν τῇ κώμῃ Πεῖτουζάλα ἅγιον Γεώργιον· τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ· τὰ κλειδιά τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ δύο θυρῶν, τῶν πρὸς Ἀρκτον καὶ Μεσημβρίαν, τὰ περὶ αὐτὴν δύο κομμάτια τοῦ κήπου, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὸ νεκροταφεῖον· τὰ εἰς τὰ ἄλλα ἐπίλοιπα χωρία Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας των, τοὺς τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζήδες, Χαμπεσίους καὶ Κόπτας, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των· καὶ ὅταν κατὰ τὴν θρησκευτικὴν σημαίνωσι σήμαντρα, καὶ θυμιάζωσι κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν, καὶ ἀνάπτωσι τὰ κηρία των ἀπὸ τοῦ ἐπιφαινόμενου φῶς, καὶ λιτανεύωσιν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτόν, νὰ πρωτεύωσι καὶ νὰ προηγῶνται τῶν ἄλλων φυλῶν, καὶ ἔπειτα μετ' αὐτοὺς αἱ λοιπαὶ φυλαί· καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων Καλογήρων καὶ Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ Καλογραιῶν νὰ παραλαμβάνη

ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης, καὶ εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς τὸ ἱεμεζέμ σουγιοῦ λεγόμενον νερόν, καὶ εἰς τὸ ἀράπ Καφάρι, καὶ εἰς τὰς Σκάλας καὶ εἰς τὰ κέσφια νὰ μὴ πληρῶνωσιν οὐδέν· καὶ νὰ ᾔναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ χαράτζι, καὶ ἀπὸ τὸ κουμέρκι καὶ ἀπὸ τὸ μπάτζι, καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰς ἐκκλησίας κατὰ τὴν παλαιὰν θέσιν καὶ σχῆμά των, καὶ νὰ ἀνοικοδομῶσι κελλεῖα, καὶ νὰ ἀνοίγωσιν ἢ νὰ κλείωσι πόρτας καὶ παράθυρα, καὶ νὰ κατασκευάζωσι καμάρας ἀπὸ ὁσπῆτιον εἰς ὁσπῆτιον, καὶ νὰ ᾔναι ἀπηλλαγμένοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δοσίματα, καὶ καμμία φυλὴ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ, ἀλλ' οἱ Πατριάρχαι τῶν Ῥωμαίων νὰ προεστεύωσι καὶ νὰ πρωτεύωσι τούτων, καὶ νὰ ᾔναι αὐταὶ ὑποκείμεναι εἰς αὐτούς· ὅθεν κατὰ τὸν ὅρισμόν τοῦ Πατρός μου ἔδωκα καὶ γὰρ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὸν παρόντα μου Ἱερὸν Ὅρισμόν, καὶ ἐπρόσταξα, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνεργῇται· ἐάν δέ τις, ἢ Βασιλεὺς ἤθελεν εἶναι, ἢ ἀπὸ τῶν Βεζυράδων, Οὐλεμάδων, Σουλχαδων, Μίρι Μιράνιδων, Μίρι Λιβιάδων, Βοεβοδάδων, Πεῖτουλμάλιδων, Κασέμιδων, Μουτεβελλίδων τῶν Βακουφίων, Σουπασάδων, Ζουαμάδων, Τιμάρ Σαχαπιδων, Μουτεφερρίκιδων, Τζαουσάδων, Σιπαχήδων, Γενιτζάρων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑχλι ὀρφιδων καὶ ὑπηρετῶν τῆς Αὐλῆς μου, καὶ τῶν τῆς θρησκευτικῆς ἀπλῶς τοῦ ἐντίμου

Προφήτου, θελήσῃ νὰ ἀνατρέψῃ τὸν Ἀχτιναμέν τοῦ Ὁμερ Χαττάπ, καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ πατρός μου, καὶ τὸν ἤδη δοθέντα Βασιλικὸν ὅρισμόν, ἔστω ὑποκείμενος εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχῃ νὰ δώσῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν Ὑψιστον Θεόν· τὸ δὲ παρόν μου Ἱερὸν Χάττε θέλετε ἀφήσῃ εἰς χεῖράς των· οὕτω γινώσκετε, καὶ τῷ Ἱερῷ μου σημείῳ ὑποτάσσεσθε.

Ἐγράφη ἐν Ἀδριανουπόλει τὸ 933 Χιζρέ, κατὰ μῆνα Ῥεπιού.β. ἐβέλ.

Μετάφρασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτὰν Ὁσμάν, τοῦ δοθέντος τῷ Πατριάρχῃ Παρθενίῳ μετὰ τὴν μετὰ τῶν Φράγκων κρισολογίαν περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων, καὶ περὶ τῆς Ἀγίας Βηθλεέμ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον ἔχει οὕτω.

Κατὰ τὴν διάληψίν του ἐνεργείσθω.

Ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ῥωμαῖος Παρθένιος, ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὸ Κράτος μου διαλαμβάνουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς διὰ βασιλικῶν Αὐτογράφων ἐπικυρωμένους, ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν των τά τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ προσδιωρισμένα καὶ αὐτοῖς ἐξιδιασμένα Προσκυνήματα, καὶ θέλοντες ἤδη νὰ ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνησιν τῆς Ἀποκαθελώσεως, ἐμποδίζονται καὶ ἐνοχλοῦνται παρὰ τῶν Φράγκων, οἱ ὅποιοι ἐκυρίευσαν τὰ ἐν τῇ Ἀποκαθελώσει δύω μαγουάλια αὐτῶν, καὶ τὰς κανδήλας, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ κουβουκλίου τοῦ μνήματος τοῦ Ἰησοῦ μικρὸν κουμπέν, καὶ πρὸς τοὺς χάριν προσκυνήσεως ἀπερχομένους κάμνουσιν ἐζιγέτι, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος κάτω τῶν ἐπτὰ καμαρῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας

λεγομένου κειμένων, με τὸ νὰ ᾔηται τῶν Ῥωμαίων προσκύνημα, καὶ τὸ ἄνω τούτων τῶν χαμαρῶν μέρος, με τὸ νὰ ᾔηται τῶν Φράγκων κατάλυμα καὶ οἶκημα, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ ῥηθέν αὐτὸ Προσκύνημά των, οἱ Φραγγοκαλόγηροι βάλλοντες αὐτοὺς με ξύλα καὶ πέτρας, καὶ πυροβόλα, ἐπιβουλεύονται αὐτοὺς, καὶ ὅτι τὴν ἐν τῇ Βηθλεέμ μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τῶν κλειδῶν κυριεύσαντες, ὅταν ἀπέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι χάριν Προσκυνήσεως, δὲν ἀνοίγουν τὴν Πόρταν, ἀλλὰ μετὰ δύο καὶ τρεῖς ὥρας ὅταν θέλωσι, προσενοῦντες ἀτιμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ περιρρόνησιν· καὶ ὅτι κυριεύσαντες τὰ δύο κλειδιά τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν θυρῶν τοῦ ῥηθέντος σπηλαίου, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δύο κομμάτια περιβόλια, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ τὸ ἐν τῇ Γεθσημανῇ μνημεῖον τῆς Μαριάμ, ἀδικοῦσι παρενοχλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐναντίως φερόμενοι τῶν εἰς χεῖρας των σωζομένων παλαιῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἔλαβον καὶ οἱ φράγκοι ὀρισμὸν κατὰ τὸ 1169 ἔτος διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ῥηθέντος Κουβουκλίου κατὰ τὸν ὀρισμὸν τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1060 ἔτει, με αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν εἶναι προφανέστατον, ὅτι αὐτοὶ θέλουσι μεταχομίσει τὰς πέτρας τῶν Προσκυνημάτων εἰς τὴν Φραγγίαν,

καὶ ὅτι με αὐτὸν τὸν τρόπον θέλουσι παρακινήθη οἱ Ῥωμαῖοι νὰ πηγαίνωσιν ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης χάριν προσκυνήσεως, καὶ νὰ γίνωνται Κατόλικοι· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀναφορὰ των ταύτη ἐνεφάνισαν καὶ ἄλλην κοινήν των Ἱεροσολυμιτῶν ἀναφορὰν Ἀραβιστὶ γεγραμμένην, ἐξαιτητικὴν ἐκδόσεως Ἱεροῦ μου Ὁρισμοῦ, καταπαυστικοῦ καὶ ἐμποδιστικοῦ τῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐναντίον τῆς ἀρχαιότητος γινομένων ἐπηρειῶν καὶ ἐνοχλήσεων ὑπὸ τῶν Φράγκων, καὶ παρεκτικοῦ τῆς κυριότητος τοῦ ῥηθέντος Κουβουκλίου καὶ τῶν λοιπῶν τόπων εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ ἐκπαλαι. Προσεπιτούτοις θεωρηθέντων πολλάκις καὶ τῶν ἐνσημειώσεων καὶ καταγραφῶν των εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων δοθέντων ἐκπαλαι παρὰ των προπαρελθόντων Βασιλέων Ὑψηλῶν ὀρισμῶν, (αἱ ὁποῖαι καταγραφαὶ σώζονται εἰς τὸ διβὰν καλεσμί), εὗρέθη, ὅτι εἶναι δεδομένος εἰς τοὺς Ῥωμαίους, κατὰ τὸν Ἀχτιναμὲ τοῦ Χαζρέτ Ὁμερ Χατάπ τοῦ Β' Χαλίφη, καὶ κατὰ τοὺς ὀρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων Βασιλέων Ὑψηλὸς Ὁρισμὸς παρὰ τοῦ ἁλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ Χάν, δι' αὐτογράφου του βασιλικοῦ ἐπικυρωμένος, κατὰ τὸ 923^ο ἔτος, διαλαμβάνων, ὅτι τὸ ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Καμαμέ λεγομένου Ναοῦ, πρὸς Μεσημβρίαν κείμενον Μουγτεσέλ, καὶ τὰ δύο μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὸ ἄνω

καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγο-
θα τοῦ τῷ Πατριάρχῃ ὑποκειμένου, καὶ τὸ ἄνω καὶ
κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Τόπου τῆς Δε-
σποίνης Μαρίας λεγομένου, τὸ μέσον τῆς Μεγάλης
Εκκλησίας, τὸν Τάφον καὶ τὸν κουμπέν μ' ὅλα τὰ
προσκυνήματα· τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμέ ἐν τῇ αὐλῇ
κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας μεγάλας, τὴν ἀντικρὺ τού-
των Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πα-
τριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης, τὴν ἁγίαν Θέκλαν,
τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου,
τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Μηχαήλ, τοῦ ἁγίου
Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ
κήπου· τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ
ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἕτερον Μο-
ναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ ἑ-
τέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ· τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τῶν
Γκιουρτζήδων· τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς
Ἱερουσαλὴμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, τὴν
ἁγίαν Σιών, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁσπήτιον τοῦ
Ἄννα· τὰ εἰς τὸν Κάμπον μνημεῖα, τὸ Μοναστήριον
τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεών· τὸ
τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιῶνων καὶ ἀμπε-
λώνων, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πεϊτου-
ζάλα τοῦ ἁγίου Γεωργίου· τὸ ἐν Βηθλεέμ σπήλαιον

τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς
Ἄρχτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν· καὶ τὰ περίξ δύο
κομμάτια τῶν κήπων, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των·
καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των,
να ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ περὶ τούτων κἀνέν
ἄλλο ἔθνος να μὴ τοὺς ἐνοχλῇ. καὶ ὅτι μετὰ τοῦτον,
καὶ ὁ ἀοίδιμος Σουλτάν Σουλεϊμάν Χὰν ἔδωκεν αὐτοῖς
ὅρισμὸν μετὰ Βασιλικόν του Αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον,
ἐκδοθέντα τῷ 933 ἔτει, ἵνα ἐνεργῶνται τὰ ἐν αὐτῷ
ἀπαραβάτως, καὶ ὅτι ἔπειτα μετὰ τὰ να ἐκυρίευσαν οἱ
Φράγγοι τὴν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Καμαμέ ἀποκαθήλωσιν,
καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεέμ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὰ
περιβόλια, καὶ τὰς καμάρας μετὰ τὸν Γολγοθᾶν, καὶ μετὰ
τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς
ἄρχτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν (τὰ ὅποια ὅλα ἦσαν
ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων), ἐθεω-
ρήθη αὕτη ἡ διαφορὰ των ἐν Βασιλευούσῃ μετὰ ἄκραν
ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεῖχουλ-
ισλάμη καὶ τῶν Καζασκέριδων, καὶ μετὰ τὸ να ἀπεδεί-
χθη κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των σωζόμενα ἀποδεικτικά, ὅτι
εἰσὶ τῶν Ῥωμαίων, ἀπεφασίσθη νομικῶς να ᾗναι πάλιν
τῶν Ῥωμαίων· ἀλλ' αὐτοὶ ἐναντίως τῇ ἀρχαιότητι φε-
ρόμενοι, πεισματικῶς πάλιν ἐνοχλοῦσαν τοὺς Ῥωμαίους·
ὅθεν ὁ τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτόν

κλειόγηροι, δόντες ἀναφορὰν, ἐξητήσαντο, ἵνα οἱ εἰρη-
 μένοι Τόποι, δηλ. ἡ Βηθλεὲμ καὶ τὰ περιβόλια, καὶ ὁ
 Καμαμές, καὶ τὰ κανδῆλια, καὶ αἱ καμάραι, καὶ τὰ
 κλειδιά παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὡς τὸ ἀπ'
 ἀρχῆς ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ τὸ 1047 ἔτος ἐξεδόθη ὑψηλὸς
 ὁρισμὸς με Βασιλικὸν αὐτόγραφον ἐπικυρωμένος παρὰ
 τοῦ ἀειμνήστου Σουλτάν Μουράτ Χάν· καὶ ὅτι μετ'
 αὐτὸν ἀνεκαίνισε τοῦτον τὸν εἰρημένον Ὅρισμόν με
 Βασιλικὸν τοῦ αὐτόγραφου κατὰ τὸ 1054 ἔτος ὁ διά-
 δοχὸς τοῦ Σουλτάν Ἰμπραχὶν Χάν· καὶ ὅτι μετὰ
 αὐτὰ πάλιν οἱ Φράγχοι ὅχι δὲν κατεπείσθησαν, οὐδὲ
 ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Κα-
 μαμέ Κουβούκλιον δυναστικῶς, καὶ ἐνεωτέρισαν διαφό-
 ρους νεωτερισμοὺς, τὸ ὅποῖον καὶ ἀνηνέχθη δι' ἀναφο-
 ράς, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο ἀντιφερόμενα μέρη
 ἐκρισολογήθησαν εἰς τὸ ὑψηλὸν μας βῆμα ἐπὶ παρουσίᾳ
 τῶν ἀρχικῶν καὶ μεγιστάνων· καὶ ὅτι οἱ Φράγχοι προ-
 τείναντες ἐν τῇ κρισολογίᾳ ὅτι ἔχουσιν ἀποδεικτικὰ
 περὶ τῶν διαφορομένων μερῶν, ἐζήτησαν διορίαν· ἀλλὰ
 μετὰ ὅλον ὅπου παρῆλθον ἕξ μῆνες, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ
 ἐμφανίσωσι κανὲν ἔγγραφον καὶ ἀποδεικτικόν· διὸ κατὰ
 τοὺς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων Ἱεροὺς Ὅρισμοὺς, πα-
 ρεδόθησαν εἰς χεῖράς των οἱ ῥηθέντες Τόποι, ὁμοίως
 καὶ τὰ ῥηθέντα κλειδιά, ληφθέντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν

Φράγκων· ἐσηκώθησαν προσέτι καὶ τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν
 καὶ ὅτι εἰς τὸ νὰ μὴ φέρωνται εἰς τὸ ἐξῆς ἐναντίως
 τῇ παλαιᾷ συνηθείᾳ καὶ τοῖς ὑψηλοῖς ὁρισμοῖς, καὶ εἰς
 τὸ νὰ μὴ παρενοχλῶσι καὶ παρεντίθωνται τοῖς Ῥω-
 μαίοις, ἐξεδόθη Ὑψηλὸς Ὅρισμός κατὰ τὸ 1086 ἔτος,
 καὶ ἕτερος πάλιν προσεπικυρωτικὸς τούτου κατὰ τὸ
 1088 ἔτος παρὰ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Χάν, καὶ πάλιν
 κατὰ τὸ 1099 ἔτος ἀνεκαίνισθη ὁ περὶ τῶν εἰρημένων
 τούτων τόπων ὁρισμὸς παρὰ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν
 Χάν, τῶν ὁποίων τούτων ὁρισμῶν αἱ καταγραφαὶ εὐ-
 ρέθησαν ἐγκαταγεγραμμέναι εἰς τοὺς Κώδικας, ὡς
 εἴρηται· θεωρηθέντων δὲ τῶν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων
 δοθέντων τοῖς μὲν Φραντζέζοις ἀχτιναμέ, τοῖς δὲ κα-
 λογήροις των νισανίου βασιλικοῦ, εὐρέθη διαλαμβανόμε-
 νον εἰς αὐτὰ, ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ
 Προσκυνήματα, καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Καμαμέ, τὰ ἀπ' ἀρ-
 χῆς πρὸς κατοικίαν αὐτοῖς δοθέντα καὶ ἤδη εἰς χεῖράς
 των εὐρισκόμενα, νὰ μένωσιν εἰς χεῖράς των, χωρὶς
 νὰ τοῖς γίνεται ἀπὸ κανέν ἔθνος περὶ τούτων ἐνόχλη-
 σις· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ κείμενον μνη-
 μα τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) νὰ καλλωπιζῶσι
 με καλύμματα· καὶ τὰ ἐπὶ τούτου τοῦ μνημειοῦ δύο
 μολυβδοσκέπαστα τρούλλαια τὸ μικρόν τε καὶ μεγάλον,
 καὶ ὅτι ἐντὸς τούτου τοῦ μνημείου, καὶ ἐκτὸς, καὶ εἰς

τὸ προαύλιόν του νὰ στρώνωσι, καὶ νὰ σκουπίζωσι, καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίας, καὶ νὰ βάλλωσι σαμδάνια καὶ περδέδες; Ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς θύρας τούτου τοῦ μνημείου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ῥωμαίων (ἐν ᾗ ὡς σύνορα εἶναι βαλμένα σιδηρᾶ κάγκελλα), τὸ μεταξύ τούτου τοῦ τόπου κείμενον σέτιον μικρὸν, ἦτοι ὕψωμα μικρὸν, καὶ τὰ εἰς τὴν μεγάλην καμάραν ἀπὸ μέρους τοῦ Βασιλέως τῆς Φράντζας κρεμάμενα κανδήλιά των, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τόπον τῆς σταυρώσεως λεγόμενον, νὰ λειτουργῶσι, καὶ νὰ βάλλωσι κανδήλια καὶ μανουάλια, καὶ ὅτι νὰ προηγῶνται ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν Σίττι Μαριάμ λεγομένων καὶ ὅτι ἐν ᾧ ἀπήρχοντο εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθελώσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, οἱ Ῥωμαῖοι δυναστικῶς τοὺς ἐπῆραν τὰ πρωτεῖα καὶ τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ὅτι τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαίου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας τῆς μεγάλης κειμένου, ὄντα ἀνέκαθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων, οἱ Ῥηθέντες Ῥωμαῖοι κατὰ ἀπάτην λαβόντες ὀρισμὸν, τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ὅτι εἰς τὸν τόπον τὸν ὄντα ἐντὸς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁποῦ εἰσὶ τὰ νεκροταφεῖα τούτων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐνεωτέρισαν μίαν Πόρταν καὶ ὅτι τῶν εἰς

τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένων δύο κομματίων περιβολίων, τὰς θύρας κλείσαντες, ἄλλας ἐκ νέου δύο θύρας ἠνέωξαν καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν παρὰ πολλῶν ἀξιοπίστων καὶ δικαίων Μουσουλμάνων τότε εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἱερᾶς Κρίσεως παρόντων, καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι διαφερόμενοι Τόποι ἀπ' ἐκπαλαι ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων καὶ ἐγένοντο περὶ τούτων χοτζέτια καὶ ἀρζιμαχζάρια καὶ ὅτι κατὰ τοὺς Ἱεροὺς φετφάδες καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν παρελθόντων Βασιλέων, ἐδόθη καὶ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Σουλτάν Μουράτη κατὰ τὸ 1045 ἔτος νισσάνι βασιλικόν καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1101 ἔτος ὅτι ἐδόθη ἄλλο νισσάνι ἐπικυρωτικόν τούτου· ἔπειτα, ὅτι ἀνεκαινίσθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ Χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1115 ἔτος, ὅτι ἀνακαινισθὲν, ἐπεκυρώθη καὶ διὰ Βασιλικοῦ Αὐτογράφου· ἔπειτα πάλιν, ὅτι ἀνεκαινίσθη διὰ βασιλικοῦ ἐπικυρωθὲν αὐτογράφου κατὰ τὸ 1144 ἔτος, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1169, ὅτι ἀνεκαινίσθη αὐθις· Ταῦτα πάντα εὑρέθησαν μὲν διαλαμβανόμενα εἰς τὸ Βασιλικὸν Νισσάνι. Πλὴν ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ περίξ αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐκυριεύθησαν καὶ ἡλώθησαν μὲ τὰ σπαθία τῶν προκατόχων μου μεγάλων Βασιλέων, καὶ ἔγιναν κτήματα βασιλικά μου λόγῳ κληρονομιῶ, τὰ διαφερόμενα καὶ

ἐπιμαχόμενα αὐτὰ προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν εἰς τὰ
 ὅω διαφερόμενα ἔθνη πρὸς κυριότητα καὶ κτῆσιν, ἀλλ'
 εἰς προσκύνῃσιν καὶ χρῆσιν, καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐ-
 θίμων τῆς θρησκείας των· καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσι καὶ
 δεχομένοις τὸ χαράτζι ἐδόθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν·
 τοῖς δὲ καλογήροις τῶν Φράγκων μετὰ παρέλευσιν
 καιροῦ, κατ' εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ εὐεργεσίαν,
 τὸ μὲν, ἵνα προσκυνῶσιν εἰς μερικά Προσκυνήματα,
 τὸ δὲ ἵνα ἐκτελῶσι τὰ ἔθιμά των εἰς μερικοὺς τόπους,
 βάλλοντες κανδήλια, καὶ στολίζοντες, καὶ ἄλλα τοιαῦ-
 τα ποιῶντες, ἐφ' ᾧ καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς παρὰ τῶν
 προκατόχων μου ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικά· καὶ πρῶτον
 μὲν, (κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι τὸ δοθὲν αὐτοῖς ἐν
 ἔτει 1101) ἐδόθη εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸ 1145 ὅρισμός,
 ὅτι εἰς τὰ εἰρημένα προσκυνήματα νὰ προσκυνῶσι, καὶ
 νὰ κάμνωσι τὰ ἔθιμά των καὶ νὰ καλλωπίζωσι, καὶ
 τὰ τούτοις ὅμοια νὰ ποιῶσι κατὰ τὴν θρησκείαν των·
 ἀλλ' αὐτὸς ὁ ὅρισμός τῆς ἀδείας τῆς προσκυνήσεως
 καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των μὲ τὸ νὰ διαλαμβάνη,
 ὅτι νὰ ἔχωσιν οἱ Φράγκοι ὑπὸ τὴν χρῆσιν των τὰ ῥη-
 θέντα προσκυνήματα, ὅτι δὲν εἶναι τὸ νόημά του τὸ νὰ
 ἐξιδιάσωσιν αὐτοῖς καὶ νὰ οἰκαιοποιηθῶσιν ὅλως τὰ προσ-
 κυνήματα, καὶ νὰ ἐπεντίθενται καὶ παρεντίθενται εἰς
 ἄλλα μέρη, εἶναι ὁμολογούμενον, καὶ οἱ εἰς ἑκάτερα

τὰ μέρη δοθέντες ὅρισμοί, ὅτι εἶναι παρεκτικοὶ ἀδείας
 τῆς προσκυνήσεώς των, καὶ ἐμποδιστικοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ
 ἑνὸς μέρους γενομένων πρὸς τὸ ἄλλο ἐπηρειῶν καὶ ἐ-
 νοχλήσεων, εἶναι πασίδηλον· μ' ὅλον τοῦτο πρὸς πε-
 ρισσοτέραν σαφήνειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ἡ-
 ρωτήθησαν πολλάκις οἱ Δραγουμάνοι καὶ Καλόγηροι
 καὶ τῶν ὅω διαφερομένων ἐθνῶν, περὶ τῶν ἐπιμαχο-
 μένων τούτων μερῶν, καὶ τέλος διὰ νὰ κοπῇ ἡ διαφο-
 ρά των καὶ νὰ παύσωσιν αἱ λογοτριβαὶ των, καὶ νὰ δοθῇ
 τὸ προσήκον νιζάμι ἐν ζυγῷ δικαίου καὶ ὀρθότητος, ἐ-
 θεωρήθησαν πολλάκις μὲ ἀκρίβειαν τὰ εἰς χεῖρας τῶν
 Ῥωμαίων σωζόμενα ἀρχαῖα ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά,
 ἐθεωρήθη κατὰ συγκατάβασιν καὶ ἡ περίληψις τοῦ εἰς
 χεῖρας τῶν Φράγκων βασιλικοῦ νισσανίου, καὶ κατ'
 αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγιναν αἱ κόπαι τῶν γραφησομένων
 ὀρισμῶν, σταλεῖσαι εἰς τὸ Κράτος μου, ἐφ' αἷς καὶ ἐ-
 πεγράφη αὐτόγραφόν μου βασιλικόν, ὅτι δέδωκα τὴν
 ἄδειαν, καὶ δὴ τὸ νὰ ἐκτελῶσιν οἱ Φράγκοι τὰ ἔθιμά
 των εἰς τὴν πέτραν τῆς ἀποκαθελώσεως, εἶναι σύμ-
 φωνον μὲ τὴν διάληψιν τοῦ βασιλικοῦ νισσανίου· ἀλλ'
 ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν δύο μερῶν εἶναι
 τὴν σήμερον προσκυνήμα καὶ τῶν δύο μερῶν ὁ τόπος
 οὗτος, ὅταν πηγαίνωσι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖ χάριν προσ-
 κυνήσεως, νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν οἱ Φράγκοι, οὔτε

νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι διόλου· καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν ἀποκα-
θήλωσιν δύο μανουάλια μὲ τὸ νὰ ᾔηται τὴν σήμερον
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, νὰ βάλλωσιν ἐκεῖ καὶ
οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλα δύο μανουάλια πρὸς κατάπαυσιν τῆς
διαφορᾶς καὶ ἐξίσασιν, (ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας
τῶν Ῥωμαίων ἀποδεικτικὰ ἦσαν τὸ πάλαι τῶν ἰδίων)
καὶ κάθε γένος νὰ περιποιηται τὰ ἰδικά του μανουάλια·
καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἀποκαθήλωσιν ἔχουσι καὶ τὰ
δύο μέρη κανδήλια, νὰ ἄπτη κάθε μέρος τὰ ἰδικά του
κανδήλια, χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο, καὶ τὸ ἐν μέσῳ
τοῦ ναοῦ εὐρισκόμενον (κατὰ τὴν δόξαν των) μνημεῖον
τοῦ Ἰησοῦ, ναὶ μὲν εἶναι καὶ τῶν δύο μερῶν προσκύνη-
μα, ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος μνημνείου κειμένου μι-
κροῦ τρουλλαίου, ἐπισκευαζομένου παρὰ τῶν φράγκων,
ἦν ὑποπτευόμενον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι οἱ φράγκοι
ἤμποροῦσαν νὰ πάρουν τὰ χῶματα καὶ τὰς πέτρας του,
καὶ νὰ τὰς μετακομίσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἢ ὅποια
αὐτὴ ὑποψία ἔδιδεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους σύγχυσιν καὶ τα-
ραχὴν, διὰ τοῦτο, ἤτοι διὰ τὸν στοχασμὸν των αὐτὸν καὶ
διὰ τὴν ὑποψίαν των, τῷ 1130 ἔτει (ὅτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν
τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ Καμαμέ ἐδόθη τῷ φραντζέζῳ
ὀρισμὸς ἀδείας) μὲ τὸ νὰ ἐδόθῃ καὶ αὐτοῖς τότε ἀπὸ τοῦ
Βασιλικὸν Διβάνι ὀρισμὸς μὲ Βασιλικὸν Αὐτόγραφον,
διαλαμβάνων, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ

ῥηθέντος μεγάλου θόλου, ἂν ἀκολουθήσῃ καμμία ζημία
εἰς τὸν μικρὸν θόλον, τὸν ἐπὶ τοῦ μνημνείου τοῦ Ἰησοῦ
κατὰ περίστασιν, καὶ χρειασθῇ ἐπισκευὴν καὶ μερεμέτι,
νὰ γίνηται ἡ ἐπισκευὴ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων αὕτη
ἢ δόσις τοῦ ὀρισμοῦ ὅχι μόνον ἐβεβαίωσε τὴν ὑποψίαν
των, ἀλλ' ἐπεκύρωσεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἔκπαιλαι ὁ ῥηθεὶς
κουμπές τοῦ κουβουκλίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν καὶ ἐπιτή-
ρησιν τῶν Ῥωμαίων ἰδίως· διὰ τοῦτο, ἤτοι διὰ τὸ μὴ
εἶναι τοὺς Ῥωμαίους ἐν ὑποψίᾳ, καὶ διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ
λογισμὸς των, ὁ εἰρημένος μικρὸς κουμπές νὰ ᾔηται καὶ
πάλιν καθὼς καὶ πάλαι ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιτήρησιν
τῶν Ῥωμαίων, τὸ ὅποῖον αὐτὸ οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν νι-
σάνι εἶναι ἀντιφερόμενον καὶ ἀπᾶδον· καὶ ἂν ποτε λάβῃ
ὁ ῥηθεὶς μικρὸς θόλος χρεῖαν ἐπισκευῆς, νὰ γίνηται ἡ
ἐπισκευὴ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς τινος συγ-
χύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν φράγκων καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ
Γολγοθᾶ τεσσάρων καμαρῶν, αἱ μὲν δύο μὲ τὸ νὰ ᾔηται
τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖρας των παλαιὰ ἔγγραφα
καὶ ἀποδεικτικὰ, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μὲ τὸ νὰ ᾔηται τῶν φράγ-
κων κατὰ τὸ Βασιλικὸν νισάνι, νὰ μὴν ἀκολουθῇ περὶ
τούτων μεταξύ των σύγχυσις· καὶ τῶν ἑπτὰ καμαρῶν
τὸ μὲν ἄνω μὲ τὸ νὰ ᾔηται κατοικίαι τῶν φράγκων, τὸ δὲ
κάτω ἔδαφος μὲ τὸ νὰ ᾔηται προσκύνημα τῶν Ῥωμαίων,
κατὰ τὰς ὁμολογίας ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀντιπροσω-

πούντων, κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτῷ μέρος χωρὶς νὰ παρεντίθεται εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἢ ἀπὸ μέρους τῶν φράγκων τοῖς ῥωμαίοις γενομένη ἐπιβουλὴ καὶ ἐπὶ-
 ρεῖα μὲ τὸ ρίψιμον τῶν ξύλων, πετρῶν καὶ πυροβόλων, κατ' ἐπάνω αὐτῶν, καὶ ἡ ἐν Βηθλεέμ μεγάλη Ἐκκλησίᾳ μὲ τὸ νὰ ᾔηται τῶν ῥωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν παλ-
 λαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Βασιλικοῦ νισανίου μὲ τὸ νὰ ἀπαιτῆται νὰ ᾔηται κατὰ τὸ ἐκπαλαὶ ἐξιδιασμένη εἰς τοὺς ῥωμαίους, νὰ ἐξιδιασθῇ καὶ ἡδὴ εἰς τοὺς ῥωμαίους μὲ τὸ μέσον τοῦ διορισθέντος μουπασίρη καὶ τὸ ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἐκκλησίας σπήλαιον μὲ τὸ νὰ ᾔηται προσκύνημα καὶ τῶν δύο μερῶν, καὶ τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν του ὄντα ἀπ' ἀρχῆς εἰς χεῖρας τῶν καλογῆρων τῶν ῥωμαίων, καὶ ὕστερον διελθόντα δόλῳ καὶ δυναστείᾳ εἰς χεῖρας τῶν φραγκοκαλογῆρων, μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖράς των· διὸ καὶ ὅταν ἀπέρχονται ἐκεῖ οἱ ῥωμαῖοι δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν ἕως δύο ἢ τριῶν ὥρῶν διάστημα, καὶ τοὺς ται-
 λαιπωροῦσιν· ὅθεν νὰ γίνῃ ἐν ἄλλο ξεχωριστὸν κλειδί μὲ τὸ μέσον τοῦ μουπασίρη πάλιν, καὶ νὰ παραδοθῇ ἐγγχει-
 ρισθὲν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν ῥωμαίων, καὶ ὅταν ἐκτελῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔθιμα τῆς θρη-
 σκείας των, νὰ μὴ τοῖς γίνηται κάμμία ἐνόχλησις καὶ

ζημίᾳ· καὶ τὰ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκείμενα δύο κομμάτια περιβόλια, μὲ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ φραγκοκα-
 λόγηροι, λέγοντες, ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἐξιδιασμένα· ἀλλὰ εἰς μὲν τὰ τῶν ῥωμαίων ἔγγραφα ῥητῶς καὶ εὐκρινῶς ταῦτα διαλαμβάνονται, εἰς δὲ τὸ τῶν φράγκων βασιλικὸν νισάνι διηγηματικῶς, μ' ὅλον τοῦτο ἐξίσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐπισκέπτονται, καὶ νὰ περιποιῶνται καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κείμενον μνημεῖον τῆς Δεσποί-
 νης Μαρίας, ὅτι εἶναι τῶν ῥωμαίων διαλαμβάνεται ῥη-
 τῶς εἰς τὰ ἐκδοθέντα ὑψηλὰ προστάγματα, τὰ καὶ διὰ Βασιλικῶν Αὐτογράφων ἐπικυρωθέντα, τὸ μὲν ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 923 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 933 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1067 ἔτος· εἰς δὲ τὸ Βασιλικὸν νισάνι παντελῶς δὲν διαλαμβάνεται. Διὰ τῶν περὶ τούτου ὡς διαλαμβανομέ-
 νων καθαρώτατα εἰς τὰ τῶν ῥωμαίων ἔγγραφα, καὶ τοῦ νὰ εἰσακούωνται αἱ ἐξαιτήσεις τῶν ἐν τῇ Κραταῖᾳ μου Βασιλείᾳ ὑποκειμένων ὑποτελῶν καὶ ῥαγιάδων μου ῥω-
 μαίων, ὡς μὴ ὄντος ἀπάδοντος καὶ ἐναντίου εἰς τὸ Βα-
 σιλικὸν Νισάνι καὶ εἰς τὸν Ἀχτιναμὲ τῶν φράγκων, τὸ ῥηθὲν μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας ἐξιδιασθὲν κατὰ τὸ ἐκπαλαὶ εἰς τοὺς ῥωμαίους, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν ῥωμαίων, καὶ νὰ μένῃ εἰς χεῖράς των· καὶ εἰ μὲν εἰς τὸ ἐξῆς λάβῃ χρεῖαν ἐπισκευῆς καὶ μερεμετίου, νὰ γίνεται ἀπὸ μέρους

τῶν ῥωμαίων· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν ἐνοχλῶσιν· οἱ ῥωμαῖοι τοὺς φράγκους διὰ τὰ προσκυνήματα των, καὶ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, μήτε οἱ φράγκοι τοὺς ῥωμαίους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ αἰτία παντελῶς, ἀλλὰ νὰ καταπαύσωσιν, αἱ πρὸς τοὺς ῥωμαίους ἐπιγενόμεναι παρ' αὐτῶν ζημίαι καὶ ἐπιβουλαί, καὶ ὅποιον μέρος χρειάζεται ἐπιταγὴν καὶ τεμπῆχι, νὰ τὸ παραγγείλητε ἐντόνως, διὰ νὰ ἐξακολουθῇ κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον τὸ προσκύνημά του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων του, χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο· καὶ ὑμεῖς νὰ προσέχητε καὶ νὰ φυλάττησθε ἄκρως ἀπὸ τὸ νὰ ὑπενδίδητε εἰς τὸ νὰ γίνηται κἀνὲν κίνημα ἀπάδον καὶ ἐναντίον τῷ παρόντι Ἡμετέρῳ Ὑψηλῷ Ἱερῷ Ὁρισμῷ. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἐξεδόθη σταλεῖς διὰ τοῦ μουπασίρη ἐπίτηδες. Φθάσαντος οὖν, θέλετε ἐνεργήσῃ τὰ ἐν αὐτῷ προσταττόμενα, προσέχοντες καὶ μέχρι τριχὺς ἀπὸ τὴν παράβασίν του· οὕτω γινώσκετε· τῷ Ἱερῷ μου σημείω· παύεσθε.

Ἐγγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ μῆνα Ζεῦλαθε
1170 Χιζρέ.

Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν κυριωτέρων Ὑψηλῶν Ὁρισμῶν τῶν κατὰ καιροὺς δοθέντων τῷ Γένει τῶν Ῥωμαίων περὶ τῆς κυριότητος τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνημάτων.

Πρῶτος ὁ Χαζρέτ Ὁμερ Χαττάπ, ἄλωτῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔδωκε τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ῥωμαίων Σωφρονίῳ Ἀκτιναμέ, περὶ τῆς ἀναπηρεάστου ἐξουσίας τῶν Προσκυνημάτων, καὶ τῆς ἀσυδοσίας τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἄλλων φυλῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων· ἐν ἔτει 15 Χιζρέ.

Ἀκολούθως ὁ ἄλωτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σουλτάν Μεχμέτ ἔδωκεν Αὐτόγραφον ὀρισμὸν τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων Ἀθανασίῳ, ἐλθόντι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, καὶ ἐπεκύρωσε τὴν ἐξουσίαν τῶν προσκυνημάτων καὶ τὰς ἀσυδοσίας ἐν ἔτει 862 Χιζρέ.

Μετὰ τοῦτον ὁ ἄλωτῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτάν Σελήμ, ἔδωκε τῷ Πατριάρχῃ Ἀττάλλα (Δωροθέῳ) Χάτι Σερίφιον περὶ τῆς κυριότητος τῶν Προσκυνημάτων 923. Χιζρέ.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κανονῇ Σουλτάν Σουλταϊμάν πρὸς τὸν Πατριάρχην Γερμανὸν τῷ 933.

Ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Θεοφάνους, ἐπιβαλόντων χειρὰ τῶν τε Ἀρμενίων καὶ τῶν φραγκοκαλογήρων εἰς κατάσχεσιν Προσκυνημάτων καὶ τόπων ἄλλων, ἀνηκόντων ἔκπαλαι τοῖς Ῥωμαίοις, ἐγένετο διαδικασία ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐξεδόθησαν παρὰ τοῦ Σουλτάν, Μουράτ Δ'. δύο: Χάτι Σερίφια, τὸ μὲν κατὰ τῶν Ἀρμενίων, τὸ δὲ κατὰ τῶν Δυτικῶν 1044—1047, τζεμάζιλ ἐβέλ. ἀνεκαινίσθη δὲ ὁ ἀνωτέρω κατὰ τῶν Δυτικῶν Ὅρισμός ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Ἰπραχίμ, καταργουμένων προσέτι καὶ τῶν εἰσέπειτα καινοτομηθέντων. 1054. Σεβάλ.

Ἀκολούθως δὲ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Δ'. δύο Χάτι-Σερίφια πρὸς τὸν Πατριάρχην Παΐσιον, καταργοῦντα τὰς ἀλόγους ἀπαιτήσεις καὶ ἐπηρείας τῶν Ἀρμενίων μετὰ διαδικασίαν γενομένην ἐν Κωνσταντινουπόλει 1067. Ῥεπιούλ ἀχίρ, καὶ 1068 Μουχαρέμ.

Ἐπὶ τοῦ ἰδίου Σουλτάν Μεχμέτ, ἐξεδόθησαν δύο ἄλλα χάτι Σερίφια τῷ Πατριάρχῃ Δοσιθέῳ, ἐπικυροῦντα τοὺς προλαβόντας κατὰ τῶν Δυτικῶν Ὅρισμούς, καὶ ἀποδίδόντα τὰ δίκαια τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τῇ γενομένῃ πάλιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν φραγκοκαλογήρων διαδικασίᾳ. 1086 καὶ 1088 Ζιλχιτζέ.

Ἀνεκαινίσθησαν δὲ ταῦτα καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Σουλταϊμάν μετὰ τὴν τότε συμβᾶσαν πάλιν φιλονεικίαν καὶ

διαδικασίαν ἐπὶ Πατριαρχείας Μελετίου 1099 Τζεμάζιλ Ἀχίρ.

Ἐπὶ δὲ Πατριαρχείας Παρθενίου, μὴ ἡρεμοῦντων πάλιν τῶν φραγκοκαλογήρων, ἀλλὰ κινούντων διαφορούς ἐπηρείας καὶ κατασχέσεις, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σουλτάν Ὀσμάν Χάτι Σερίφιον, ἐπικυρωτικὸν μὲν ὅλων τῶν ἀνωτέρω, ἀνατρεπτικὸν δὲ τῶν καινοτομημάτων τῶν φραγκοπατέρων 1170 Ζιλκαδέ.

Ἀνεκαινίσθη δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ 1171 Ῥεπιλ ἀχίρ.

Ἐπὶ δὲ τῆς Βασιλείας Σουλτάν Σελήμ καὶ Πατριαρχείας Ἀνθίμου, ἐξεδόθησαν κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῶν Ἀρμενίων δύο Χάτι-Σερίφια. 1216 Ῥαμαζάν 1218 Ῥετζέπ.

Ὅλων δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων περιληπτικὰ, καὶ ἐπικυρωτικὰ Χάτι Σερίφια ἐξεδόθησαν δύο ἐν τῇ ἀναγορεύσει τοῦ αἰοδύμου Σουλτάν Μιχμοῦτ Β'. τὸ μὲν περὶ τῶν Φράγκων, τὸ δὲ περὶ τῶν Ἀρμενίων 1223 Ῥετζέπ.

Συμβάσης δὲ ἀκολούθως τῆς πυρπολήσεως τοῦ Ναοῦ τῷ 1808 ἔτει, ἡ ἐπισκευὴ αὐτοῦ ἀνετέθη διὰ Χάτι Σερίφιου τῷ γένει τῶν Ῥωμαίων 1224.

Κινησάντων δὲ ἀκολούθως τῶν Ἀρμενίων ἀγωγὰς, καὶ διαδικασίας ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ἐξεδόθη Χάτι Σερίφιον ἐξισαστικὸν τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν διαφορᾶς 1228.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ φραγχοκαλόγηροι δυναστικῶς ἀπέβαλον τοὺς Ῥωμαίους τῆς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου λειτουργίας, καὶ ἄλλας ἐπήγαγον ἐπηρείας, ἐξεδόθησαν ἐπὶ Πατριαρχείας πολυκάρπου παρὰ τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ τρία Χάτι Σερίφια συναλλήλως ἐπικυρωτικά, περὶ τῆς ἀκωλύτου Ἱερουργίας τῶν Ῥωμαίων ἐντὸς τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου 1232—1234 καὶ 1236.

Ἐν τέλει δὲ τῶν Ἀρμενίων δι' ἀπάτης λαβόντων ὀρισμοὺς, ἵνα ἐπισκευάσωσι τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ καὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἐκινήθη ἀγωγή παρὰ τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐξεδόθη Χάτι Σερίφιον, καταργοῦν μὲν τοὺς δοθέντας τοῖς Ἀρμενίοις ὀρισμοὺς, δωροῦμενον τὸ δικαίωμα τῆς Γενικῆς ἐπισκευῆς τῷ ἔθνει τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 1252.

Ἐπὶ δὲ τοῦ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύοντος Κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος Σουλτάν Ἀπτούλ Μετζίτ, ἐξεδόθησαν τέσσαρα Χάτι-Σερίφια ἀνακαινιστικά τῶν ἀνωτέρω ἡτοὶ 1255 Ζιλχιτζέ 1256 Σεφέρ.

Α'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1223 ἔτος περὶ τῶν Φράγκων.

Β'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1228 περὶ τῶν Ἀρμενίων.

Γ'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1236 περὶ τῆς λειτουργίας.

Δ'. Ἀνακαινιστικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1252 περὶ τῆς ἐπισκευῆς.

Π. Κ.

Τ Ε Λ Ο Σ.

©2004 by the Board of Directors of the American Psychological Association

© 1994 by John Wiley & Sons, Inc.

2003:0017

28-11

204317